

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту
Кафедра обліку у виробничій сфері

Телезин Оксана Ярославівна

ОБЛІК ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ ВІД ФІНАНСОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Спеціальність 8.03050901 – облік і аудит

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

Студентка групи ОПзмі-51
Телезин О.Я.

Науковий керівник
к.е.н., викладач
Шевчук О.А.

Дипломну роботу допущено до
захисту
«__» _____ 2013 р.
Зав. кафедри обліку у виробничій
сфері
д.е.н. професор Задорожний З.В.

Тернопіль – 2013

Анотація

Телезин О. Я. Облік витрат та доходів від фінансової діяльності. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.03050901 – облік і аудит. Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2013.

Досліджено теоретичні аспекти, нові методологічні підходи та практичні рекомендації щодо удосконалення обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності. Проаналізована діюча методика обліку доходів і витрат від фінансової діяльності в обліково-аналітичній системі підприємства та розроблені пропозиції щодо її вдосконалення. Розглянуто завдання, джерела, цілі та методику аудиту доходів і витрат від фінансової діяльності, здійснено їх аналіз.

Ключові слова: доходи, витрати, аналіз фінансових показників, аудит.

Annotation

Telezyn O. Y. Accounting of costs and incomes from financing activities. – Manuscript.

This research is to submit a Master of Economics degree on specialization 8.03050901 – account and audit – Ternopil national economic university. – Ternopil', 2013.

Investigated theoretical aspects of new methodological approaches and practical recommendations to improve accounting and auditing revenues and expenses from financing activities. Analyzed the current method of accounting for income and expenses from financing activities in the accounting and analytical enterprise system and proposals for its improvement. Considered problems, sources, targets and methods of auditing revenues and expenditures from financial activities carried out their analysis.

Key words: incomes, costs, financial performance analysis, audit.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність доходів та витрат: історичний аспект та сьогодення.....	8
1.2. Сучасні проблеми обліку доходів та витрат	25
1.3. Напрями удосконалення класифікації доходів та витрат в аспектах фінансового обліку	33
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВИТРАТ І ДОХОДІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	43
2.1. Методичні аспекти обліку витрат і доходів підприємства від фінансової діяльності та способи їх удосконалення	43
2.2. Особливості капіталізації фінансових витрат.....	52
2.3. Автоматизація обліку фінансових доходів та витрат підприємства....	61
Висновки до розділу 2.....	72
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	73
3.1. Попереднє планування аудиту витрат і доходів від фінансової діяльності, оцінка суттєвості та аудиторського ризику.....	73
3.2. Організація і методика аудиту витрат та доходів від фінансової діяльності.....	83
3.3. Узагальнення результатів аудиту та складання аудиторського висновку.....	91
Висновки до розділу 3.....	98
ВИСНОВКИ	100
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ	115

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується становленням системи ринкових відносин і створенням адекватного їй господарського механізму та інфраструктури. Закономірно цей процес вимагає розробки принципово нових підходів до управління підприємством, спрямованих на формування та забезпечення успішної реалізації конкурентної тактики і стратегії підприємницької діяльності. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема інформаційного забезпечення процесу управління, оскільки від якості, своєчасності та змістовності отриманої інформації залежить його ефективність і, як наслідок, успішність і конкурентоспроможність бізнесу в динамічних ринкових умовах.

З огляду на це важливого значення набуває необхідність удосконалення обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності зокрема як одних із найважливіших складових інформаційної системи підприємства.

Проблеми організації та методики обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності підприємств розглянуті в працях провідних вітчизняних науковців: М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, З.В. Задорожного, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, В.О. Ластовецького, Ю.Я. Литвина, В.Г. Лінника, Н.Л. Правдюк, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, Л.К. Сук, В.О. Шевчука, І.Й. Яремка й інших. У зарубіжній літературі питання обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності розкриті в працях М.Ф. Ван Бреда, Джері Ж. Вейганта, Т.М. Малькової, Д. Міддлтона, Р. Мюллендорфа, Б. Нідлза, Я.В. Соколова, Террі Д. Уорфілда, Дж. Фостера, Е.С. Хендриксона та інших.

Однак вагомі здобутки вітчизняних науковців не набули широкого впровадження в практичній діяльності підприємств. Ці обставини й

обумовили актуальність, мету, завдання та практичну спрямованість дипломної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою написання роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності як складових інформаційної системи досліджуваного підприємства – ПП «Рембудсервіс-Газ».

Досягнення поставленої мети передбачило формування наступних завдань:

- обґрунтування необхідності застосування системного підходу при вирішенні проблем обліку доходів та витрат від фінансової діяльності;

- аналіз сучасних підходів до визначення сутності доходів та витрат від фінансової діяльності з позицій різних наук та розробка пропозицій щодо їх уточнення;

- критично оцінити діючу практику обліку та аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності досліджуваного підприємства;

- визначити умови використання інформаційних систем;

- удосконалення методики та організації обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності;

Об'єктом дослідження є фінансово – господарська діяльність ПП «Рембудсервіс-Газ», в якому є наявні можливості для висвітлення досліджуваних в роботі питань.

Предметом дослідження визначено методологічні аспекти обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності в умовах ринкових відносин з урахуванням галузевої специфіки підприємства.

Методами дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: групування і порівняння, спостереження – у процесі дослідження технологічно-організаційних особливостей діяльності досліджуваного підприємства та їх впливу на побудову системи обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності; абстрактно-логічний, конкретизування – під час вивчення

особливостей формування доходів та витрат від фінансової діяльності; аналіз і синтез, історичний, аналогій та моделювання, економіко-математичне моделювання – для дослідження факторів впливу на доходи та витрати від фінансової діяльності, а також інші економіко-статистичні методи. Для достовірності та оперативності одержання результатів реалізація окремих методів здійснювалась в автоматизованому режимі.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш суттєвими теоретичними і практичними результатами, які характеризують новизну дослідження й особистий внесок автора в розробку теоретичних та організаційних засад удосконалення обліку та аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності, розробку практичних рекомендацій, спрямованих на покращення методики обліку та аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності, є такі:

- уточнено місце та роль обліку доходів і витрат від фінансової діяльності в системі управління підприємством за умов ринкової економіки;
- визначено роль, завдання і основні напрямки розвитку обліку доходів і витрат від фінансової діяльності з метою приведення їх у відповідність сучасним вимогам ринкових відносин;
- здійснений аналіз діючої методики обліку доходів і витрат від фінансової діяльності;
- обґрунтована необхідність та особливості капіталізації фінансових витрат на ПП «Рембудсервіс-Газ»;
- дістала подальший розвиток організація вибіркового аудиту витрат і доходів від фінансової діяльності на підприємствах України, яка полягає у визначенні показників, які формують потребу проведення аудиту і забезпечують ефективний аудиторський контроль у підприємствах галузі.;
- здійснено аналіз аудиторських висновків та способи їх покращення;

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що реалізація висновків і пропозицій сприятиме підвищенню ефективності

обліку і аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності на досліджуваному підприємстві.

Обсяг та структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Повний обсяг роботи – 136 сторінок, в т.ч.: 7 таблиць, 5 рисунків, 3 малюнки, 11 додатків. Список використаних джерел містить 141 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність доходів та витрат: історичний аспект та сьогодення

Трактування сутності доходів та витрат є важливою науковою проблемою. Ці категорії залишаються в центрі уваги вчених у сфері філософії, економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, фінансів, менеджменту, бухгалтерського обліку і містять багато суперечностей та протиріч, що обумовлює актуальність їх дослідження.

Економічні словники містять наступні трактування понять „прибуток” і „збиток”: „прибуток – перевищення доходів від продажу товарів і послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів” [68, с. 654], тоді як перевищення витрат на виробництво і продаж товарів над доходами від їх продажу є збитком; „прибуток – економічна категорія, що виражає кінцеві результати господарської діяльності окремого підприємства, галузі, народного господарства в цілому; одна з основних форм вартості додаткового продукту; одна з форм чистого доходу” [39, с. 65], збиток – перевищення перенесеної вартості над заново створеною, що забезпечується виробництвом необхідного продукту; „прибуток – різниця виручки, отриманої від продажу продукції і повними альтернативними факторними витратами, пов’язаними з виготовленням цієї продукції” [118, с. 382], збиток – навпаки, перевищення альтернативних факторних витрат над виручкою від продажу продукції; „прибуток – сума, яка складає різницю між доходом та витратами.

Дохід, джерелом якого є додана вартість; дохід, одержаний від якогось роду діяльності, справи; приріст, збільшення чого-небудь, будь-яка вигода, користь” [52, с. 125], тоді збиток можна охарактеризувати як негативну різницю доходу і витрат, втрати в результаті певного роду

діяльності; „прибуток – різниця між всіма надходженнями підприємства і всіма витратами, пов’язаними з виробництвом і продажем товарів та послуг.

Залишкова сума після оплати факторів виробництва (робочої сили, капіталовкладень, сировини)” [24, с. 305], збиток – перевитрати факторів виробництва, що не покриваються отриманим доходом. У свою чергу, нульовий фінансовий результат означає рівність доходу й витрат, а отже – відсутність прибутку та збитку, тобто беззбитковість. Зазначені визначення розкривають бухгалтерський та економічний підхід до сутності прибутку й збитку, що передбачає подальше дослідження вказаних категорій з метою визначення місця фінансових результатів в системі економічних відносин та суспільно-виробничому стані економіки країни.

Витрати підприємства (собівартість) включають матеріальні витрати й вартість необхідного продукту, тобто частину заробітної плати, витрати суспільства (вартість) – матеріальні витрати та всю заробітну плату працівників. Додана вартість існує незалежно від реалізації продукції, тоді як прибуток, збиток чи нульовий фінансовий результат без реалізації не виникають взагалі. За величиною прибуток може не співпадати з доданою вартістю, що врегульовується ринковою ціною, яка може покривати тільки матеріальні витрати, частину необхідного продукту, частину додаткового продукту чи їх перевищувати.

В залежності від цього власники капіталу отримують збиток, нульовий фінансовий результат чи прибуток. Оскільки прибуток є джерелом доходів власників капіталу: підприємців-промисловців, підприємців-торговців, землевласників та банкірів, то й підлягає розподілу на заробітну плату, ренту, позиковий відсоток, інші виплати та власне прибуток, що залишається в розпорядженні власника капіталу. Такий підхід до формування фінансових результатів вважається бухгалтерським. Економічний підхід передбачає зменшення бухгалтерського фінансового результату на величину неявних (внутрішніх) витрат. При цьому можливі ситуації, коли [24, с. 106]:

- економічний прибуток є від'ємною величиною, що свідчить про необхідність пошуку вигідніших шляхів використання наявних ресурсів;
- економічний прибуток є нульовим – це означає, що підприємець отримує нормальний прибуток і альтернативне застосування вкладених ресурсів не збільшить його дохід;
- економічний прибуток є позитивним, що засвідчує ефективне використання ресурсів.

Різноманітними трактуваннями прибутку (збитку) відзначається економічна теорія, макроекономіка й мікроекономіка, що потребує розгляду тлумачення його сутності більш детально. На думку Є.М. Причепій., А.М. Черній та Л.А. Чекаль, філософський вимір економічного життя значно ширший від його змістовного кола – як самодостатньої умови існування й життєдіяльності людини. У ньому економічна сфера постає як особливий засіб самореалізації людини в процесі зміни нею зовнішнього і внутрішнього світу, а економіка набуває статусу людино вимірної, універсальної, єдиної матеріально-духовної сфери, в якій особистість реалізує себе як біосоціодуховна цілісність. Як зауважує С.В. Синяков, людина організовує та регулює процес виробництва й обміну матеріальних благ, а визначальною метою останнього вважається одержання прибутку та найповніше задоволення зростаючих потреб суспільства.

Підприємство не може виробляти прибуток, а здійснює виробництво тільки готової продукції (робіт, послуг). Саме прибуток є результатом діяльності підприємства по відношенню до ступеня відповідності виробленої продукції суспільним потребам. Отримання збитку передбачає відмову підприємства від задоволення потреб суспільства, оскільки основна мета діяльності суб'єкта господарювання є не досягнутою.

Однак, світові економічні школи не приділяли достатньої уваги трактуванню збитку, виходячи з пріоритетності отримання саме позитивних фінансових результатів господарювання.

У XV–XVII столітті меркантилісти вважали, що прибуток виникає у сфері обігу, в зовнішній торгівлі як продаж товарів за вищою ціною. Цієї концепції притримувалися Т. Ман, Д.М. Кейнс, Е. Хекшер та інші [53, с. 191]. За фізіократами (XVII–XVIII століття), прибуток створюється тільки в сільському господарстві через вплив природи, що призводить до зростання споживчих вартостей понад витратами виробництва (Ф. Кене) [94, с. 63]. А. Тюрго [113, с. 63], на відміну від традиційних поглядів фізіократів, виділив прибуток на капітал як особливий вид доходу, самостійну економічну категорію. Крім того, на його думку, підприємець повинен отримувати прибуток як винагороду за талант, ризик.

Практика господарювання впродовж століть спростувала механізм отримання прибутку тільки в сільському господарстві чи в зовнішній торгівлі та довела можливість його обчислення у всіх галузях народного господарства за умови впровадження підприємствами оптимальної економічної політики.

На жаль, в умовах сьогодення переважна більшість сільськогосподарських та інших підприємств характеризуються низькою прибутковістю, а частіше – збитковістю чи беззбитковістю, що свідчить про порушення дії економічних законів. Однак, здобутки фізіократів та меркантилістів у сфері економіки не втратили важливості й до нашого часу, оскільки методика визначення фінансових результатів шляхом порівняння доходів і витрат є найбільш поширеною і сьогодні.

Представники класичної школи (XVIII–XIX століття) А. Сміт та Д. Рікардо обґрунтували ідею створення доданої вартості в галузях матеріального виробництва. За А. Смітом, прибуток розглядається, по-перше, як результат праці робітника, оскільки вартість, яку він додає до вартості матеріалів, розкладається на дві частини – оплату його праці та прибуток підприємця, по-друге, як результат функціонування вкладеного в справу капіталу. За твердженням А. Сміта, прибуток є неоплаченою працею робітників, вирахуванням із продукту праці робітника. На думку Д. Рікардо, величина прибутку має обернену залежність від заробітної плати, оскільки

прибуток зростає, якщо знижується заробітна плата, тому одним з чинників підвищення прибутку є суспільна продуктивність праці, що, зростаючи, знижує вартість робочої сили.

На нашу думку, беззаперечним є той факт, що прибуток формується з врахуванням багатьох факторів, визначальними серед яких є здатність людини до праці та функціонування первинно вкладеного в справу капіталу. Однак, в умовах нестабільної економіки навіть вони не можуть забезпечити прибутковість. Збиток з позицій представників класичної школи можна охарактеризувати як перевищення вартості матеріалів та оплати праці працівника над прибутком підприємця, неефективне функціонування вкладеного в справу капіталу.

Англійський економіст Т.Р. Мальтус [113, с. 90– 91] стверджував, що прибуток є складовою частиною вартості товару, тобто надлишком над витратами виробництва, що реалізується при продажу товару вище його вартості “третім особам” – землевласникам, лендлерам, духовенству тощо. Тоді перевищення витрат над вартістю товару, що визначається в процесі продажу, є збитком.

В першій половині ХІХ століття у працях відомих англійських економістів Д.С. Мілля та Дж.Р. Мак-Куллоха [113, с. 97] прибуток трактується в якості трудового доходу підприємця, винагороди за його підприємницьку діяльність. Якщо капітал “працює”, то прибуток є результатом роботи капіталу, трудиться й капіталіст, тому прибуток розглядається як факторний доход на особливий ресурс – підприємницьку здатність. Таке розуміння прибутку в умовах сьогодення хоча й не втратило актуальність, та все ж не повністю розкриває його суть. Прибуток як плату за підприємницьку діяльність нині розраховують фізичні особи-підприємці, для юридичних осіб прибуток є джерелом подальшого розширення обсягів діяльності. Тоді як збиток є результатом неефективної роботи капіталу. Зауважимо, що в ринкових умовах господарювання винагородою для підприємця може бути також завоювання певного сегменту ринку, висока

якість продукції, збільшення попиту, соціальний ефект, забезпечення беззбитковості.

Послідовником вказаного трактування прибутку вважається американський економіст Ф. Найт [113, с. 99]. Він розглядав прибуток не тільки як плату підприємцю за його послуги з управління, але й як винагороду за невизначеність і ризик в його діяльності. На думку авторів, невизначеність і ризик в діяльності підприємця не є сутністю фінансових результатів, а тільки умовами їх отримання чи факторами, що впливають на величину прибутку (збитку).

Надалі широкого розповсюдження набули суб'єктивно-психологічні трактування прибутку, відповідно до яких людям властиво оцінювати теперішні блага вище, ніж майбутні. Представники цієї концепції розглядають прибуток як результат “утримання” капіталістів від споживання благ в теперішній час через споживання в майбутньому. Ця теорія найбільш повно представлена в працях англійського економіста Н.У. Сеніора (перша половина XIX століття), а пізніше – в працях представника австрійської школи – Е. Бем-Баверка (початок XIX століття). Вказане трактування прибутку, на нашу думку, включає тільки порядок його використання, а тому не відображає суть, яка найбільш повно розкривається через механізм формування прибутку. Крім того, на споживання благ у теперішній час частково можливо спрямовувати не тільки прибуток, а й поточні чи довгострокові зобов'язання, власний капітал підприємства. Розширене фінансування благ у теперішній час без врахування вигод у майбутньому може спричинити також виникнення збитків.

Однією з найбільш розповсюджених теорій прибутку першої половини XIX століття вважається теорія продуктивності капіталу (трьох факторів виробництва), формування якої пов'язане з французьким економістом Ж.Б. Сеєм [113, с. 29–30]. На його думку, капітал має самостійну продуктивність, незалежну від продуктивності праці, а прибуток, що отримується підприємцями, є результатом такої продуктивності. Прибуток Ж.Б. Сей [113,

с. 101] поділяв на підприємницький дохід – винагороду капіталіста за участь у виробництві, та відсоток – результат продуктивних послуг капіталу.

Подальший розвиток теорії продуктивності капіталу призвів до видозміни її в теорію граничної продуктивності, найбільш розвинена форма якої представлена в працях американського економіста Дж. Б. Кларка (початок ХХ століття) [119, с. 29–30]. Він вважав, що капітал, як і кожен фактор виробництва, має “специфічну продуктивність”, що вимірюється граничним продуктом даного фактору.

Вважаємо за необхідне відмітити, що самостійна продуктивність капіталу неможлива, більше того – капітал, який не вкладається в обіг людиною, ніколи не принесе економічних вигод. Крім того, недостатня продуктивність капіталу й праці унеможливить виробництво продукту на його граничному рівні, що призведе до отримання збитків.

Представник французької політекономії Ф. Бастіа (середина ХІХ століття) в теорії “економічної гармонії” стверджував, що поняття прибутку не існує, тому замінив прибуток поняттям “дохід”, який ототожнював з відсотком на капітал, тобто формою доходу капіталістів та землевласників, з чим ми категорично не погоджуємося, оскільки капіталісти й землевласники можуть отримувати як прибутки, так і збитки.

Швейцарський економіст С. Сісмонді визначав прибуток як дохід капіталіста, що є вирахуванням із продукту праці працівника. Тим самим він підкреслив експлуаторську суть прибутку. Разом з тим, С. Сісмонді визначав прибуток як результат продуктивності капіталу та утримання капіталіста. На думку авторів, отримання збитків також можливе при експлуатації працівників, що забезпечується неналежною продуктивністю капіталу.

У другій половині ХІХ століття французький учений П.Ж. Прудон, ототожнюючи капітал з грошима, тим самим трактував прибуток як заробітну плату капіталістів. Виходячи з цього, наявність збитків свідчить про затримку плати капіталістові за ведення бізнесу. Пізніше англійський

вчений А. Маршалл [81, с. 30] почав визначати прибуток як плату за спостереження і управління виробництвом, вважаючи прибуток різновидом заробітної плати та трудового доходу. За А. Маршаллом, прибуток – це перевищення доходів підприємства над його витратами. З таких позицій збитки можна розглядати як неналежне управління виробництвом.

К. Маркс на основі трудової теорії вартості А. Сміта сформував нове пояснення прибутку. Він розділив вартість товару на дві складові: витрати виробництва та перевищення вартості товару над витратами виробництва чи, так звану, додану вартість. Тому прибуток він називав перетвореною формою доданої вартості, що породжена всім авансованим капіталом, а джерелом доданої вартості вважав працю найманих робітників. Додана вартість (m) – це функція змінного капіталу $f(v)$, який авансується на робочу силу (V), звідси маємо: $m = f(V)$ (1.1)

Оскільки прибуток (P) – це функція авансованого капіталу, то отримаємо: $P = f(C+V)$ (1.2) де C – капітал, авансований на купівлю засобів виробництва.

У свою чергу, продуктивність праці залежить від технологічної оснащеності праці, родючості та розташування земельних угідь, що призводить до підвищення якості праці. К. Маркс [84, с. 132–133] також досліджував умови перетворення доданої вартості в прибуток і середній прибуток, показуючи об'єктивні та суб'єктивні межі росту прибутку. Так, до певної межі прибуток є функцією капіталу, оскільки фактором зростання маси прибутку вважається розмір капіталу, тому величина прибутку залежить від середньої суспільної норми прибутку: $M_p = r * K_a$, (1.3) де M_p – маса прибутку, r – норма прибутку, K_a – розмір авансованого капіталу. Таке трактування прибутку, на нашу думку, розкриває його сутність з якісної сторони, вичерпно відображає весь економічний процес формування фінансових результатів. Різні співвідношення витрат виробництва й доданої вартості, що створюється найманими працівниками можуть призводити до досягнення беззбитковості

чи отримання збитків, і тільки при перевищенні доданої вартості над витратами підприємець отримує прибуток.

Відомий російський філософ-матеріаліст, письменник та економіст, М.Г. Чернишевський характеризував прибуток, як залишок продукту після вирахування вартості праці, вважаючи працю товаром. Професор Московського університету, А.І. Чупров категорію “прибуток” заміняв терміном “хабар підприємцеві” та розглядав його як плату за працю. Російський економіст та публіцист Ю.Г. Жуковський розумів прибуток як результат підприємницької діяльності капіталіста.

Економічна думка України пов’язана з економічною думкою Росії. Так, український економіст С.А. Подолинський [82, с. 96–100] підтримував теорію К. Маркса та характеризував прибуток як результат неоплаченої праці робітників. Основоположник класичної школи політекономії, професор Харківського університету Т.Ф. Степанов [74, с. 300–302] розглядав обернену залежність заробітної плати та прибутку капіталістів, включаючи останній до додаткового продукту. На думку І.В. Вернадського [74, с. 302–305], організатора Академії наук СРСР, прибуток визначається як результат праці, частина вартості, яку за правом володіння капіталом привласнює власник. Відомий філософ та економіст І.Я. Франко [83, с. 105–109] вважав, що робітники своєю працею виробляють більше, ніж отримують заробітної плати, а тому трактував прибуток як частину доданої вартості.

Економічна думка Росії та України базується на працях класиків політекономії. На жаль, в їх економічних теоріях також не приділена увага розгляду сутності збитків та нульового результату господарювання, ймовірно, виходячи з пріоритетності забезпечення прибутковості господарювання. Еволюція теоретичних підходів до сутності прибутку й збитку показує її складність та багатовимірність, характеризується рівнем розвитку світогляду науковців певного часу та розкриває політичний аспект трактування фінансових результатів, але досліджені визначення, в основному, не суперечать одне одному, а навпаки – є

взаємодоповнюючими. До того ж, незважаючи на різноманітність перерахованих теорій, вони мають спільну ознаку, сформульовану Й. Шумпетером – визначальним фактором формування прибутку є новаторська творча діяльність підприємця. Однак, в сучасних умовах господарювання вона не завжди забезпечує позитивний результат діяльності.

Сучасні економісти трактують прибуток по-різному, але погляди науковців об'єднуються за трьома напрямками: кейнсіанським, інституціонально-соціологічним та неокласичним. Кейнсіанці досліджують сукупний прибуток на рівні макроекономіки як частину національного доходу. В інституціонально-соціологічних теоріях прибуток вивчається з соціальних позицій та впливу зовнішньоекономічних факторів. В неокласичних теоріях найбільш повне дослідження прибутку здійснюється на рівні підприємства в умовах конкуренції. Однак, трактуванню збитку сучасні економісти не приділяють належної уваги.

Економісти-фінансисти (Н.В. Герасимчук, Г.Г. Кірейцев, А.М. Ковальова) розглядають прибуток з позицій акумулювання-розподілу фінансових ресурсів, тобто з однієї сторони як основну частину грошових накопичень, що створюються для формування власності, та з іншої сторони – як позитивний узагальнюючий фінансовий результат господарської діяльності підприємства, завдяки якому фінансується приріст оборотних коштів, оновлення та розширення виробництва, соціальний розвиток підприємства тощо. У свою чергу, збиток – це від'ємний фінансовий результат господарської діяльності, завдяки якому скорочується фінансування витрат підприємства.

Цікавий підхід до суті прибутку, що об'єднує попередні визначення, зустрічається у англійських економістів Боді Еві та Метрона Роберта [69, с. 125], які підтримують думку Джона Хінса: прибуток визначається як сума, яку можна потратити за визначений період часу, зберігши при цьому рівень багатства на початок даного періоду.

З економічної точки зору прибуток можна розглядати як різницю грошових надходжень і виплат, але з бухгалтерської – таке трактування втрачає сенс. В практичній діяльності підприємств найпоширенішими варіантами є відсутність грошей та наявність прибутку й навпаки, зростання вартості майна підприємства та зменшення прибутку тощо. Визначення прибутку як грошових накопичень підприємства нині спростовується тим, що наявний прибуток не обов'язково приймає грошову форму та реінвестується в діяльність підприємства, а може розподілятися між засновниками у вигляді відсотків, шляхом формування резервного капіталу. До того ж, прибуток можна отримати не тільки від реалізації. В менеджменті, на думку Г.М. Тарасюк та Л.І. Шваб, прибуток вважається основним складовим елементом предмету і продукту праці управлінського персоналу, що аналізується, прогнозується та планується як найважливіший економічний показник.

Система управління прибутком є складовою частиною загальної системи управління підприємством. Наявність збитків свідчить про недостатньо ефективні дії управлінського персоналу. Важливість управління фінансовими результатами в межах підприємства не викликає сумнівів, а ось створення прибутку управлінською ланкою є спірним. Не можемо погодитися з думкою, що прибуток є “предметом чи продуктом праці” управлінського персоналу, адже ще К. Марксом доведене його формування працівниками у процесі виробництва.

Як влучно зауважує Н.М. Малюга, загальноекономічні категорії, до числа яких відноситься й прибуток, являють собою абстракції, теоретичні обґрунтування, для практичного їх застосування необхідна інтерпретація цих категорій, що розглядаються прикладними економічними науками, в тому числі й бухгалтерським обліком.

Світова історія розвитку бухгалтерського обліку свідчить, що представники бухгалтерської економічної думки впродовж століть розглядали не тільки категорію “прибуток”, а й „фінансовий результат”,

тобто прибуток чи збиток, акцентуючи основну увагу не на сутності фінансових результатів, а порядку їх визначення та запису в облікові реєстри з метою найбільш повного задоволення інформаційних потреб власників підприємства.

Історичний огляд не має за мету висвітлити історію розвитку обліку, про це є достатньо публікацій, тому узагальнимо погляди щодо визначення прибутку різними школами бухгалтерського обліку (рис. 1.)

Рис. 1. Підходи до визначення прибутку світовими школами бухгалтерського обліку

Змістовне навантаження категорій “прибуток” та „збиток” свідчить про те, що за своїм початковим змістом ці поняття відрізняються від значень, яке

сьогодні в них вкладають. Так, сучасні українські вчені у галузі бухгалтерського обліку, такі як Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, В.В. Гливенко, С.Ф. Голов, В.С. Лень, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, Р.Л. Хом'як, Ю.С. Цалко трактують прибуток та збиток відповідно до П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”. О.В. Лишиленко, Н.В. Чебанова та Ю.А. Василенко під прибутком розуміють джерело господарських засобів і відповідних резервів, збільшення капіталу в результаті діяльності та фінансовий результат. М.В. Кужельний та В.Г. Лінник трактують прибуток як частину чистого доходу та джерело власних коштів підприємства.

Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що різноманітність визначень прибутку й збитку з позицій різних наук викликали необхідність законодавчого закріплення їх предметної сутності. Так, синтетичний характер категорій “прибуток” та “збиток” знайшов відображення у П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”: прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати; збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Загалом, підходи до розуміння прибутку, що є в економічній літературі, залежать від позицій тих учених, з яких вони розглядають цю категорію: суспільно-політичного устрою країни, предмету та рівня розвитку науки, а також від положень нормативно-правової бази певного часу чи країни.

Різнманітні визначення прибутку й збитку відрізняються між собою, що є зрозумілим через складність самої категорії. Спробуємо узагальнити думки науковців з позицій різних наук та наведемо основні трактування прибутку (збитку). Більшість авторів розглядають категорію прибуток у різних площинах, тим самим доповнюючи визначення й узагальнюючи чи навпаки деталізуючи його. На думку авторів, такий підхід є правильним, оскільки категорія прибуток є достатньо багатогранною.

Так, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Василенко, Г.Р. Вечканова та Г.С. Вечканов, В.В. Гливенко, Г.Г. Кірейцев, А.М. Ковальова, А.М. Полонський трактують прибуток як позитивний, узагальнюючий результат діяльності підприємства,

підприємця, галузі, економіки країни, що характеризує ефективність виробництва, збиток – негативний результат діяльності, що характеризує неефективність виробництва. Дійсно, прибуток є складовою кінцевих результатів діяльності господарюючого суб'єкта, за допомогою яких можна оцінити ефективність господарювання та до яких крім прибутку (збитку) належать економія чи перевитрати, зростання ринкової вартості активів підприємства тощо. Прибуток є саме позитивним фінансовим результатом діяльності не тільки підприємства, а й підприємця, тобто суб'єктів господарювання.

Прибуток як позитивний фінансовий результат розглядається Ф.Ф. Бутинцем та А.М. Полонським. Належність прибутку чи збитку до системи показників, на нашу думку, не розкриває його суті. До того ж, думки вище перерахованих авторів щодо прибутку (збитку) характеризують предмет науки, яку вони досліджують: прибуток (збиток) вважається економістами-фінансистами фінансовою категорією (Г.Г. Кірейцев) або економічною категорією (Г.Р. Вечканова, Г.С. Вечканов, А.М. Ковальова), синтетичним показником (В.В. Гливенко, В.С. Лень).

Вважаємо, що прибуток (збиток) є загальноекономічною категорією, що використовується різними науками. Більшість авторів визначають прибуток (збиток) з кількісної сторони як різницю доходів та витрат, але визначення термінів не завжди відповідає законодавчо встановленому.

Отже, категорія доходів є набагато складнішою та неоднозначною, і на нашу думку, найбільш повно їх сутність розкривається саме в бухгалтерському обліку.

Бухгалтерське визначення доходів подано у П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, що не суперечить Міжнародним стандартам фінансової звітності і полягає в збільшенні потенційної можливості отримання підприємством грошових коштів у вигляді надходження ресурсів, що контролювані у результаті минулих подій чи зменшення заборгованості,

яка виникла в минулому, що призводить до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

МСБО 18 “Дохід” наводить більш узагальнене визначення доходів як “валове надходження економічних вигод протягом певного періоду, яке виникає в ході звичайної діяльності підприємства, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу”. На нашу думку, сумнівним у визначенні є надходження економічних вигод тільки від звичайної діяльності, адже щоб визначити результат надзвичайних подій, необхідно порівняти доходи з витратами, а вони також впливають на величину фінансового результату та власного капіталу.

До того ж у МСБО 18 термін “дохід” замінюється різними термінами-синонімами: реалізація, гонорари, відсотки, дивіденди та роялті. Зауважимо, що вказаний переклад міжнародних стандартів не є коректним, оскільки реалізація – це процес, у результаті якого виникають як доходи, так і витрати. А гонорар, відсотки, дивіденди та роялті можна розглядати як з позицій кредитора, так і дебітора, тому вони можуть існувати у вигляді не тільки доходів, а й витрат. Термін “виручка” у МСБО не наводиться, тоді як у П(С)БО 3 та П(С)БО 15 ототожнюється дохід з виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг, інших активів).

Але П(С)БО не розкриває сутність такого загальнозживаного терміну як “виручка”. У Положенні про ведення касових операцій у національній валюті в Україні під готівковою виручкою розуміється сума фактично одержаних готівкових коштів від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг) і позареалізаційні надходження. Таким чином, реалізація продукції (товарів, робіт, послуг) одночасно характеризується більш широким поняттям “дохід” і звуженим – “виручка”, що є суперечливим.

Проблема розмежування доходу і виручки від реалізації зустрічається і в працях зарубіжних науковців-бухгалтерів. На думку Б. Нідлза, Х. Андерсона та Д. Колдуелла, виручка від реалізації формується при продажу товарів

торговельною фірмою. Зауважимо, що в умовах національного законодавства тотожність доходу і виручки є можливою не на всіх торговельних підприємствах, а тільки на підприємствах роздрібно́ї торгівлі через співпадання переходу юридичного права власності на товари і отримання за них грошових коштів від покупців. За Р. Мюллендорфом та М. Карренбауером, виручка виникає тільки від реалізації продукції, виробленої на підприємстві, а дохід, навпаки, включає в себе приріст будь-яких коштів незалежно від їх характеру.

Тож відслідковування виручки від реалізації або за фактом отримання грошових коштів, або при переході права власності на продукт, що вироблений на підприємстві, на думку авторів, є недоцільним, тому для використання у бухгалтерському обліку достатньо більш широкого та законодавчо закріпленого поняття “дохід”.

Набагато більше однастайності серед вчених-економістів щодо трактування сутності витрат, які більшість із них характеризує як вартість ресурсів, використаних підприємством для здійснення господарської діяльності. Так, Климко Г.Н., Нестеренко В.П. та Каніщенко Л.О. вважають, що витрати – це обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для здійснення господарської діяльності. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. під витратами розуміють вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Бланк І.А. розтлумачує витрати як виражені в грошовій формі ресурси, які підприємство використало у процесі здійснення господарської діяльності. На думку Трубочкіної М.І., витратами є матеріальні, трудові, фінансові, природні, інформаційні та інші види ресурсів у вартісному виразі.

Проте серед вчених до сьогодні продовжуються дискусії щодо застосування термінів витрати і затрати (Нападовська Л.В., Сопко В.В.). Не вступаючи в полеміку з науковцями, зауважимо, що ця проблема лежить у

філологічній площині є дещо надуманою та роздутою. На думку авторів, термін «затрати» є русизмом, який не використовується жодним українсько-російським словником та офіційними нормативними документами. При цьому, з нашої точки зору, витратами є вартість використаних підприємством матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а використання грошових коштів називається видатками.

Бухгалтерське визначення витрат подано у П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, яке є тотожним Концептуальній основі до Міжнародних стандартів і полягає в зменшенні потенційної можливості отримання підприємством грошових коштів у вигляді вибуття ресурсів, що контролювані у результаті минулих подій чи збільшення заборгованості, яка виникла в минулому, що призводить до зменшення власного капіталу (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Зауважимо, що у міжнародній практиці не передбачено окремого стандарту щодо обліку витрат. В одній із публікацій, присвяченій проблемам удосконалення обліку витрат, Л. Тринька пропонує зміну законодавчого визначення витрат, мотивуючи необхідністю застосування подвійного запису, наступним чином: витрати як такі, що виникають внаслідок дії чи події у господарському житті суб’єкта для отримання економічної вигоди, що призводить до збільшення активів і зумовлює збільшення зобов’язань, і навпаки.

На нашу думку, такий підхід є не достатньо обґрунтованим. У балансі витрати не відображаються, оскільки незавершене виробництво включається до складу запасів. Тому необхідно виходити з того, що витрати в кінцевому результаті вплинуть на власний капітал підприємства. Враховуючи типи змін у балансі, що спричинені подвійним записом, зменшення активів призведе до зменшення власного капіталу, так само, як і збільшення зобов’язань. Тож ніякої суперечності й неточності, на думку авторів, у законодавчому визначенні витрат немає.

Таким чином, дослідження праць вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності прибутку й збитку, доходів та витрат свідчить про наявність бухгалтерського й економічного підходів до їх трактування. Соціально-економічний зміст вказаних категорій найповніше розкривається при вивченні їх класифікаційних ознак, впорядкування яких є визначальним напрямом вдосконалення обліку доходів, витрат і фінансових результатів.

1.2. Сучасні проблеми обліку доходів та витрат

Реформування бухгалтерського обліку в цілому та обліку доходів і витрат зокрема торкнулося не тільки термінології, а й порядку визнання доходів і витрат, їх оцінки, класифікації, накопичення на рахунках, закриття на фінансові результати, формування та розподілу прибутку тощо. Це обумовило необхідність дослідження низки проблемних питань фінансового обліку доходів та витрат в рамках системного підходу. До них, на думку авторів, відносяться наступні.

Національними П(С)БО законодавчо закріплено принципово нову сутність доходів та витрат, що втілює в собі збільшення чи зменшення зиску від діяльності підприємства через зміну активів і зобов'язань, а отже – вплив на власний капітал підприємства. Однак чинними нормативними документами не врегульовано співвідношення термінів “виручка”, “дохід” та “виторг”.

Загальноприйнятий розрахунок прибутку (збитку) через перевищення доходів над фактично понесеними витратами і навпаки не враховує неявних (внутрішніх) витрат, які є обов'язковою складовою при визначенні економічного прибутку, що звужує можливості контролю ефективності використання наявних ресурсів підприємства.

Відміна альтернативності вибору “касового методу” чи “методу нарахування” щодо визнання доходів і встановлення принципу нарахування та відповідності доходів і витрат передбачає дотримання певних умов

визнання доходів і витрат, що пов'язані з обов'язковістю їх достовірної оцінки та зміною передбачуваних економічних вигод.

Зважаючи на відсутність єдиних методичних підходів до визначення справедливої вартості активів при їх обміні або оплаті, оцінка доходів на підприємствах зазвичай є умовною та може бути визначена з певним ступенем надійності. До того ж, складність застосування критеріїв визнання доходу окремо до кожної операції або до окремих елементів однієї операції, або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті господарських операцій, суттєво ускладнює й зводить нанівець достовірність оцінки доходів від реалізації. Також дискусійним є визначення функціональної залежності доходів та витрат від певного звітного періоду чи кількох періодів при довготривалому операційному циклі, що впливає на достовірність визначення фінансового результату.

Розмежування доходів і витрат, що накопичувалися на рахунку "Реалізація" за видами операційної, фінансової, інвестиційної та надзвичайної діяльності, зміна методики їх формування на рахунках бухгалтерського обліку й списання на фінансовий результат містить окремі класифікаційні неточності. Так, П(С)БО одночасно визначають існування фінансових доходів; їх поділ на дохід від участі в капіталі асоційованих, дочірніх або спільних підприємств та інший фінансовий дохід (дивіденди, відсотки й інші доходи від фінансових інвестицій); доповнюють склад інших фінансових доходів винагородою від фінансової оренди; передбачають включення різниці між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта оренди до фінансових доходів, а не інших фінансових доходів, що є суперечливим. Крім того, підприємства, що обліковують фінансові інвестиції, можуть визнавати такі види доходу, як: інший фінансовий дохід; дохід від участі в капіталі; фінансовий дохід; інший дохід, що призводить до умовності визначення фінансового результату від фінансової та іншої діяльності.

Зміна назви та складу загальногосподарських (нині – адміністративних) і позавиробничих витрат (нині витрат на збут), їх вилючення з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) має безліч супротивників. Розрахована собівартість за діючою методикою є неповною, оскільки не включає адміністративні витрати, витрати на збут та понаднормативні витрати на виробництво продукції, що відповідно, відносяться до складу витрат періоду [22, с.135]. При порівнянні доходу з неповною собівартістю розрахунковим шляхом виходить висока рентабельність виробництва окремих видів продукції, а в цілому підприємство працює збитково. Тому дискусійним є показник неповної собівартості, який з економічної точки зору втрачає сенс.

Розширення можливостей вибору бази розподілу загальновиробничих витрат як в межах підприємства, так і між його окремими структурними підрозділами та встановлення альтернативності віднесення загальновиробничих витрат до постійних та змінних викликає дискусії відносно встановлення найбільш тісних причинно-наслідкових зв'язків між витратами та їх чинником з метою розподілу та включення до собівартості.

В нормативних документах відсутні єдині підходи стосовно класифікації загальновиробничих витрат на змінні та постійні, порядку визначення нормальної потужності підприємства. Тому проведення аналізу собівартості у зв'язку зі значною часткою в ній загальновиробничих витрат, а також оцінки оптимальної величини фінансових результатів може призвести до необґрунтованих висновків та помилкових пропозицій. Перегляд складу витрат за елементами з прийняттям П(С)БО та виключення з них капіталізованих і фінансових витрат є виправданим з економічної точки зору, однак потребує додаткової деталізації інформації з метою прийняття управлінських рішень.

Анулювання поняття “балансовий прибуток” та кардинальна зміна методики розрахунку проміжних фінансових результатів забезпечили наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів. Однак серед науковців не досягнуто єдності щодо застосування концепцій поточної

операційної діяльності та включення всіх статей. На думку прихильників концепції поточної операційної діяльності, прибуток повинен обчислюватися як різниця доходів і витрат від звичайної (регулярної) діяльності підприємства, надзвичайні доходи й витрати не повинні включатися до рахунку „Фінансові результати”. У свою чергу, прихильники концепції включення всіх статей аргументовано доводять необхідність порівняння доходів і витрат як від звичайної діяльності підприємства, так і від надзвичайних подій.

Законодавче закріплення складу доходів та витрат і “надходжень” та “видатків” підприємства, які за будь-яких обставин не включаються відповідно до складу доходів і витрат у фінансовому й податковому обліку з реформуванням податкового законодавства не суттєво зменшило кількість постійних та тимчасових податкових різниць, а тому залишається найбільш дискусійною та невирішеною проблемою.

В узагальненому вигляді проблемні аспекти фінансового обліку доходів та витрат, а також їх рішення теоретичної, концептуальної й методичної спрямованості представлені на рис. 2.

Блок теоретичних рішень передбачає дослідження в історичному аспекті категорій прибутку та збитку з позицій різних наук, теоретичний аналіз складових доходів і витрат, що формують фінансовий результат, удосконалення класифікації доходів, витрат і фінансових результатів як об’єктів бухгалтерського обліку [38, с.151]. До концептуального блоку входять питання раціональної побудови синтетичного та аналітичного обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві, виявлення сильних та слабких сторін його методики та організації, обґрунтування порядку формування та розподілу прибутку, удосконалення порядку відображення доходів, витрат і фінансових результатів у звітності.

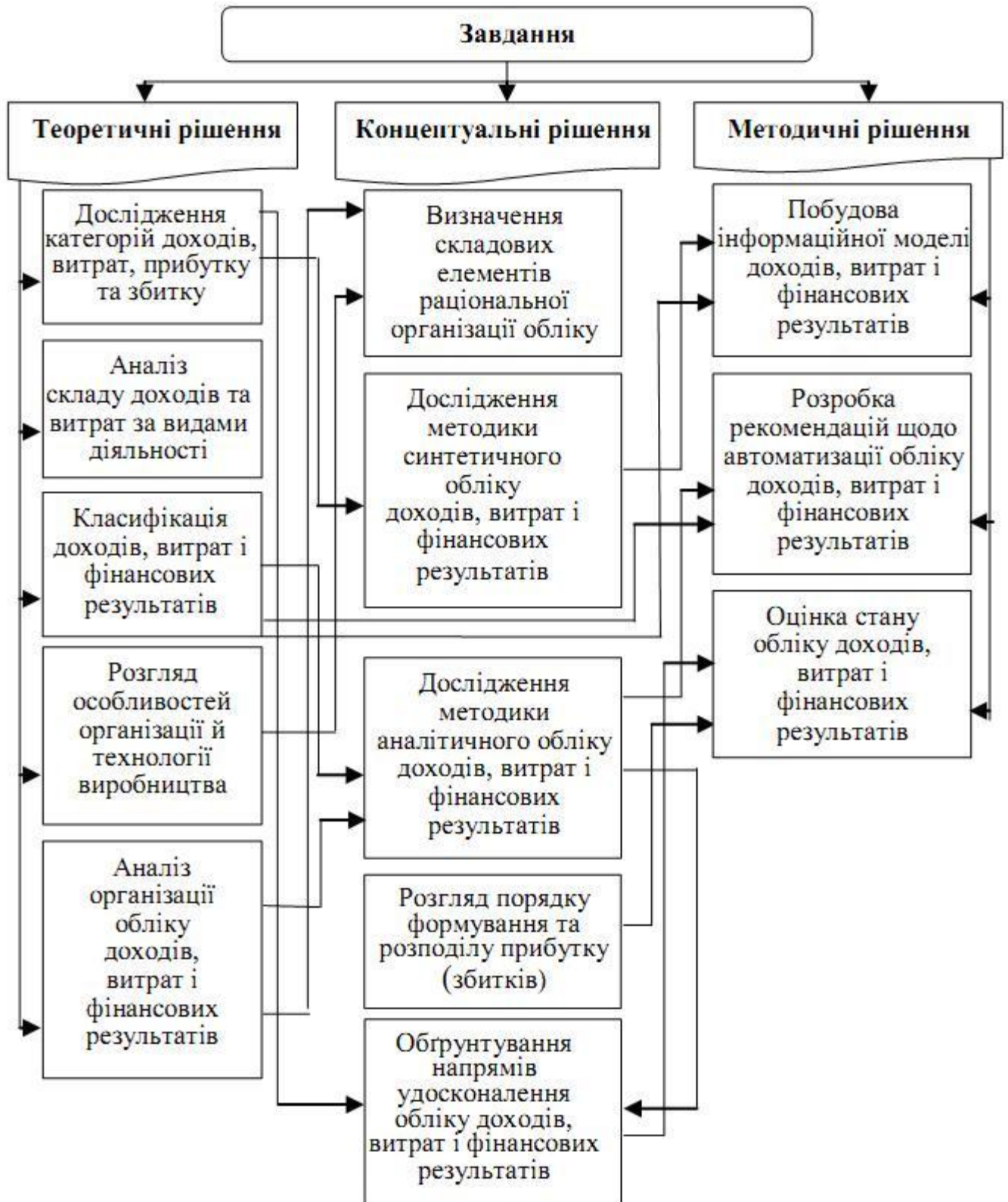

Рис. 2. Блок-схема дослідження проблемних питань фінансового обліку доходів та витрат

Методичний блок включає розробку рекомендацій щодо організації автоматизованого обліку доходів та витрат та побудови ефективної інформаційної моделі, здатної задовольняти потреби різних категорій внутрішніх і зовнішніх користувачів [49, с.268].

Водночас критична оцінка сучасного стану та практики організації управлінського обліку доходів і витрат на вітчизняних підприємствах, а також детальне вивчення наукових розробок попередників дозволили виявити низку невирішених і дискусійних питань теоретичного, методичного та організаційного характеру й у сфері управлінського обліку. Найбільш складними серед них, на нашу думку, залишаються наступні.

1. Продовжуються дискусії стосовно визначення сутності управлінського обліку, його статусу і місця в інформаційній системі та в системі управління підприємством. При цьому, поняття та зміст управлінського обліку трактуються різними вченими по-різному: як процес або система підготовки інформації, необхідної для планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень; як вид бухгалтерського обліку; як інформаційна система підтримки управлінських рішень; як система управління витратами; як підсистема управління підприємством. Висуваються пропозиції щодо збору, накопичення та систематизації даних управлінського обліку або на аналітичних рахунках в межах інтегрованої системи бухгалтерського обліку, або на відокремлених синтетичних рахунках управлінського обліку, які будуть пов'язані з рахунками фінансового обліку за допомогою рахунків-екранів, або поза системою бухгалтерських рахунків за допомогою внутрішньої (сегментної) звітності.

2. Відсутні єдині підходи стосовно доцільності використання терміну „управлінський облік”. Науковцями пропонуються до вживання різні категорії: управлінський облік, внутрішньогосподарський облік, стратегічний облік, контролінг.

3. Висловлюються різні пропозиції відносно характеристики методу управлінського обліку: від висновків про застосування традиційних

елементів методу бухгалтерського обліку (документування, інвентаризації, оцінки, калькулювання, рахунків, подвійного запису, балансу, звітності) до їх розширення за рахунок різноманітних методів планування, обліку, контролю, аналізу, моделювання та прийняття управлінських рішень.

4. Неоднозначним є тлумачення об'єктів управлінського обліку, серед яких різні автори виділяють витрати і собівартість продукції; витрати, доходи і фінансові результати; окремі сегменти діяльності; всі об'єкти бухгалтерського обліку.

5. Невирішеними залишаються питання організації управлінського обліку на прикладному рівні. Висуваються пропозиції щодо виокремлення у складі бухгалтерії відділу управлінського обліку; створення на базі планового, економічного, фінансового відділів та бухгалтерії відділу управлінського обліку; створення відокремленого структурного підрозділу з інформаційної підтримки управлінських рішень.

Усе це унаочнює існуючу проблему епізодичного висвітлення теоретичних, недосконалість розробленості методичних та організаційних засад управлінського обліку і ставить перед дослідником завдання, вирішення яких можливе шляхом їх наукового опрацювання та практичної реалізації.

В узагальненому вигляді наукова проблема, що постає перед дослідником у сфері управлінського обліку доходів та витрат, мета й завдання даного дослідження відображені на рис. 3.

Теоретичний блок передбачає дослідження історичних аспектів розвитку та становлення управлінського обліку, уточнення сутності управлінського обліку та визначення його місця в системі управління підприємством, обґрунтування основних передумов становлення і критичну оцінку сучасного стану розвитку управлінського обліку в Україні, формулювання пріоритетних напрямів його впровадження на вітчизняних підприємствах.

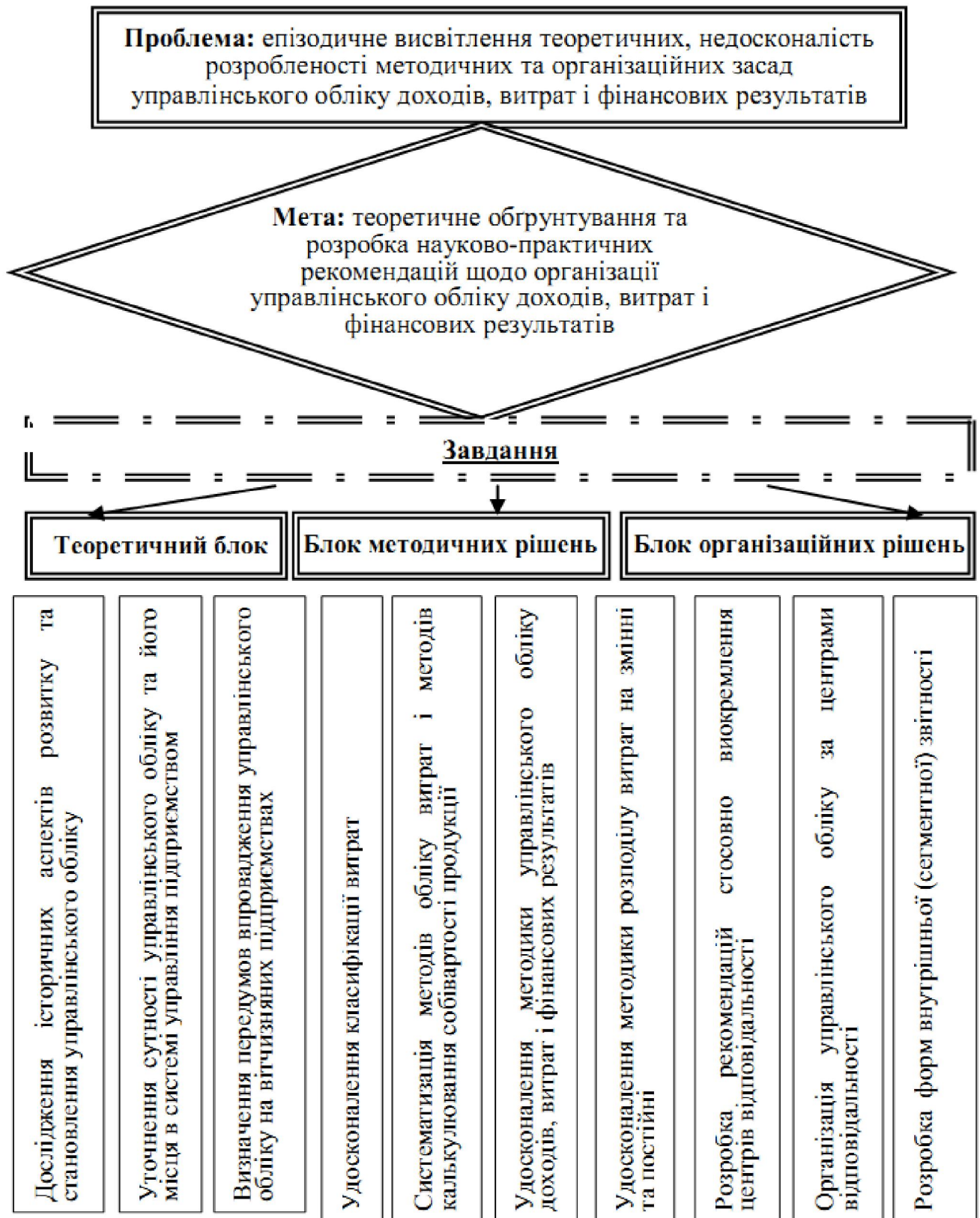

Рис. 3. Блок-схема дослідження невирішених питань управлінського обліку доходів та витрат

Блок методичних рішень включає удосконалення класифікації витрат і методики їх розподілу на змінні та постійні, систематизацію методів обліку витрат і методів калькулювання собівартості продукції, удосконалення методики управлінського обліку доходів та витрат.

Блок організаційних рішень спрямований на розробку рекомендацій стосовно виокремлення центрів відповідальності та організацію управлінського обліку доходів та витрат за центрами відповідальності, розробку форм внутрішньої (сегментної) звітності.

Отже, проведене дослідження засвідчило наявність низки теоретичних, концептуальних, методичних та організаційних проблем фінансового й управлінського обліку доходів та витрат, вирішенню яких присвячені наступні розділи дипломної роботи.

1.3. Напрями удосконалення класифікації доходів та витрат в аспектах фінансового обліку

Одним із найважливіших аспектів організації бухгалтерського обліку на підприємствах є розробка класифікації доходів та витрат, здатної максимально задовольняти інформаційні потреби користувачів.

Практичне значення класифікації переоцінити не можливо. По-перше, вона забезпечує групування та систематизацію даних про доходи, витрати і фінансові результати, які виступають основними об'єктами бухгалтерського обліку, у різних обліково-аналітичних розтинах залежно від цільової спрямованості їх використання. По-друге, класифікація значною мірою визначає основні напрями організації бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів на прикладному рівні, оптимальний ступінь співвідношення та взаємозв'язку окремих його елементів, вибір відповідних методів обліку, планування, контролю, аналізу і моделювання управлінських рішень. При цьому, як зауважують науковці, класифікація повинна відповідати, як мінімум, двом постулатам: перший – вона має бути теоретично обґрунтованою; другий – застосування її на практиці

визначається необхідністю. З цієї точки зору і здійснено авторами дослідження сучасних проблем та обґрунтовано основні напрями удосконалення класифікації доходів, витрат і фінансових результатів в бухгалтерському обліку.

Проблеми класифікації фінансових результатів відображені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, але до кінця все ж не вирішені. З метою узагальнення та поглиблення існуючих класифікацій автором досліджено 23 літературних джерел, в яких виявлено тільки 6 ознак класифікації прибутку (збитку), що дає підстави для формулювання наступних висновків:

- більшість авторів не називають ознак класифікації прибутку (збитку), а тільки перераховують його різноманітні види;

- класифікація фінансових результатів ускладнюється тим, що різні науковці по-різному визначають сутність одного й того самого виду прибутку чи збитку (“нерозподілений” і “балансовий” прибуток, “валовий” і “загальний” прибуток, включення нормального прибутку до складу економічного та його окреме відображення). На нашу думку, плутанина у визначеннях, в основному, пов’язана з відстаючим розвитком економічної теорії в порівнянні з прикладними дисциплінами, відмінностями податкового та бухгалтерського законодавства, методологією обліку до та після введення Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

- автори інколи замінюють види фінансових результатів синонімами (“нерозподілений”, “реінвестований” чи “капіталізований” прибуток);

- певні класифікаційні ознаки та види фінансових результатів, що виділяються в межах них, можуть бути використані тільки однією наукою, а не всіма науками економічного спрямування (“монопольний”, та “інноваційний”, “номінальний” і “реальний” прибуток тощо).

Отже, існуючі в економічній літературі підходи до класифікації фінансових результатів містять багато спірних моментів, а тому є недосконалими.

Разом з тим в бухгалтерському обліку окремі види фінансових результатів наводяться в П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” як статті звіту. Це валовий прибуток (збиток), прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток (збиток) від звичайної діяльності та чистий прибуток (збиток).

Дещо змінені та деталізовані види фінансових результатів розкриваються в Інструкції про застосування Плану рахунків, що включають прибуток нерозподілений, непокриті збитки, прибуток, використаний у звітному періоді, результат операційної діяльності, результат фінансових операцій, результат іншої звичайної діяльності, результат надзвичайних подій. Всі інші нормативно-правові акти, що регулюють методологічні засади обліку на підприємствах, не відображають навіть перерахованих видів фінансових результатів [59, с.25]. Тож за результатами зіставлення проаналізованих документів можемо зробити наступні висновки.

По-перше, фінансовий результат (прибуток чи збиток) є важливим об’єктом бухгалтерського обліку, а тому потребує розробки науково обґрунтованої класифікації, що з метою ефективної організації аналітичного й синтетичного обліку та достовірного розрахунку фінансових результатів може бути виділена окремим пунктом відомчих методичних рекомендацій.

По-друге, у чинних П(С)БО не виділені класифікаційні ознаки фінансових результатів, хоча в основу їх групування покладено види діяльності підприємства.

По-третє, в чинних П(С)БО та Інструкції про застосування Плану рахунків, а також в межах вказаних документів не повинно бути протиріч, тому субрахунок “Результат іншої звичайної діяльності” повинен носити назву “Результат інвестиційної діяльності”, а передувати результату операційної діяльності, тобто іншої операційної діяльності повинен не “валовий прибуток (збиток)”, а “результат основної діяльності”.

Отже, досліджені нормативно-правові акти, що регламентують порядок визначення результатів діяльності підприємства, взагалі не містять

класифікації фінансових результатів, що могла б бути використана для створення ефективних інформаційних облікових моделей.

На думку авторів, класифікація фінансових результатів, у першу чергу, необхідна для прийняття відповідних рішень користувачами, а тому повинна відображати продуктивний аспект з одного боку, й правовий аспект – з іншого у розрізі певних ознак (рис. 4).

У свою чергу, ознаки класифікації фінансових результатів повинні враховувати організаційну структуру та особливості виробництва, тобто відображати не тільки теоретичні аспекти формування та розподілу, а й практичні [74, с.405]. Крім того, ефективне застосування класифікації фінансових результатів в межах певної інформаційної моделі повинно забезпечити контроль відхилень на всіх етапах облікового циклу підприємства.

Таким чином, фінансові результати підприємства, на наш погляд, доцільно класифікувати за такими ознаками:

- вид діяльності, що забезпечить інформаційну модель даними про фінансові результати від усіх видів діяльності підприємства;
- джерело формування, що дасть можливість деталізувати фінансові результати за окремими видами здійснених операцій в межах видів діяльності;
- рівень (підрозділ) формування, що забезпечить оперативність управління та дієвість контролю за результатами діяльності центрів відповідальності;
- період формування, що дасть можливість розмежувати фінансові результати за звітними періодами;
- методика розрахунку, що забезпечить можливість визначення результату не тільки за даними фінансового, а й управлінського обліку;
- відповідність плану, що створить можливість регулювання розміру фінансових результатів залежно від мети управління;

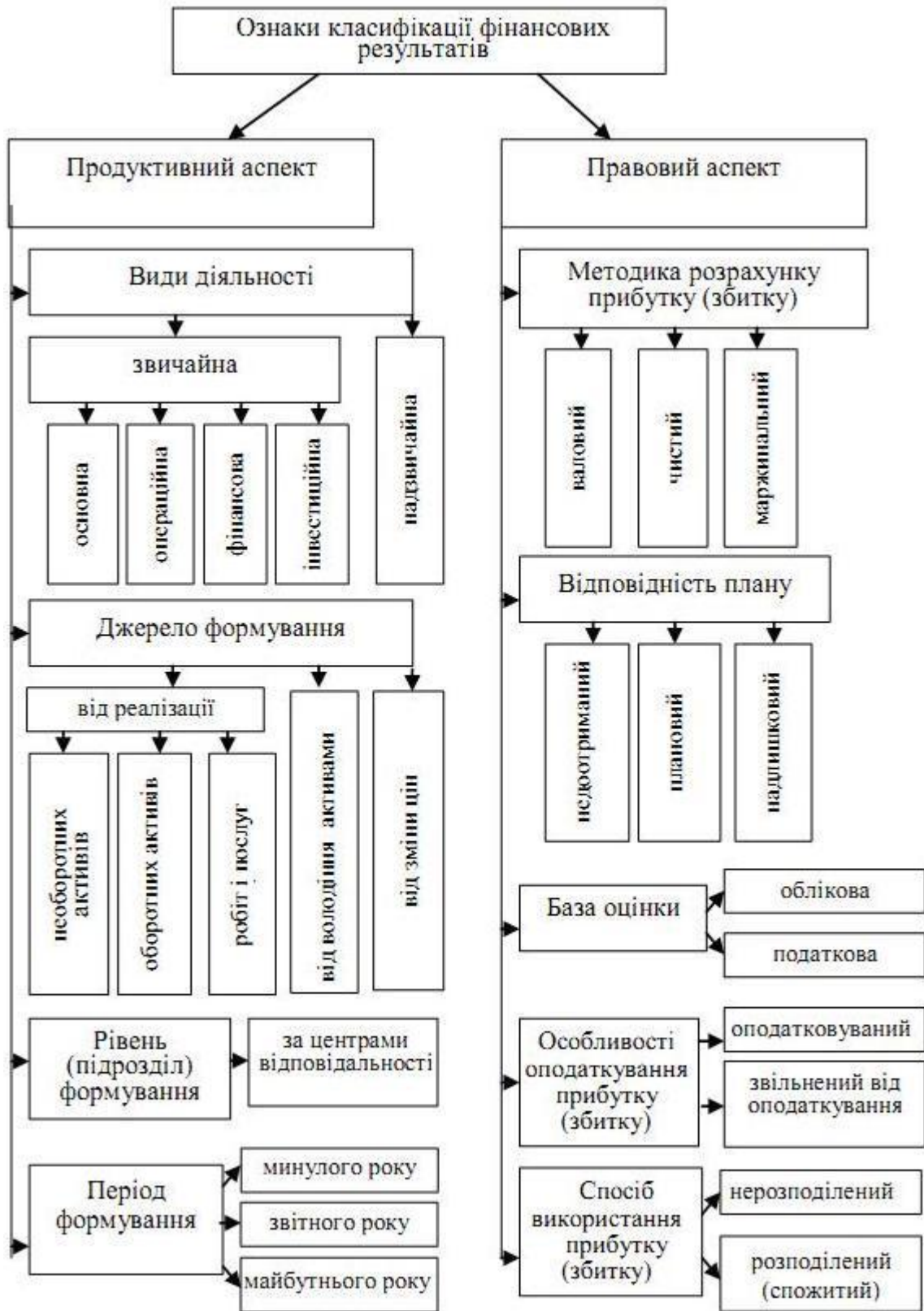

Рис. 4. Класифікація фінансових результатів

- база оцінки, яка дасть можливість визначати результат не тільки фінансового, а й податкового обліку;
- особливості оподаткування, що забезпечить можливості маневрування фінансовим результатом;
- спосіб використання, який дасть можливість визначити фінансовий результат власника та підприємства.

Класифікація доходів у бухгалтерському обліку визначається П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, П(С)БО 15 “Дохід” та Інструкцією про застосування Плану рахунків, що узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація доходів у бухгалтерському обліку

П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”	П(С)БО 15 “Дохід”	Інструкція №291
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Доходи від реалізації
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	-
Інші операційні доходи	Інші операційні доходи	Інший операційний дохід
Доход від участі в капіталі	Фінансові доходи	Доход від участі в капіталі
Інші фінансові доходи		Інші фінансові доходи
Інші доходи	Інші доходи	Інші доходи
Надзвичайні доходи	Надзвичайні доходи	Надзвичайні доходи

Виходячи з інформації, наведеної в таблиці 1, неважко помітити, що класифікація доходів у чинних П(С)БО не співпадає. Це пов’язане, в першу чергу, з направленістю П(С)БО 3 на складання фінансової звітності, а П(С)БО 15 – на загальні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства. Разом з тим, два нормативних документи мають однакове юридичне значення, а тому не повинні мати суперечностей. Навпаки, вказані П(С)БО необхідно вважати основою для

розробки інших нормативних актів, таких як Інструкція до Плану рахунків та відомчі методичні рекомендації, що містять більш деталізовану інформацію.

Так, чистий дохід (виручка) зустрічається тільки в П(С)БО 3, де й наводиться методика його розрахунку. Оскільки відповідно до п.6.1 П(С)БО 15 “Дохід” до доходу не включаються сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов’язкових платежів, до п. 6.2 – сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала, а в П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” вказані суми вираховуються з доходу (виручки) від реалізації, оскільки попередньо до нього включені, то знову маємо методологічну суперечність двох нормативних документів [83, с.141]. Не зрозуміло, чому методика розрахунку результату від основної діяльності так ускладнена, адже доходи від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності наводяться у Звіті про фінансові результати на нетто-основі.

Водночас з огляду на те, що класифікація доходів у бухгалтерському обліку здійснюється за видами діяльності: звичайної та надзвичайної (надзвичайних подій), то необхідність поділу фінансових доходів на доходи від участі в капіталі та інші фінансові доходи є сумнівною, так само як заміна назви “Доходи від інвестиційної діяльності” на “Інші доходи”.

Класифікація витрат у бухгалтерському обліку регламентується П(С)БО 16 “Витрати”, П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” та Інструкцією про застосування Плану рахунків, що узагальнено в таблиці 2.

Таблиця 2

Класифікація витрат у бухгалтерському обліку

П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”	П(С)БО 16 “Витрати”	Інструкція №291
1	2	3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	Собівартість реалізованих товарів	Собівартість реалізації
	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	
	Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг)	

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
-	Змінні витрати	-
-	Постійні витрати	-
-	Розподілені витрати	-
-	Нерозподілені витрати	-
-	Наднормативні виробничі витрати	-
-	Прямі матеріальні витрати	-
-	Прямі витрати на оплату праці	-
-	Інші прямі витрати	-
-	Змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати	Загальновиробничі витрати
Адміністративні витрати	Адміністративні витрати	Адміністративні витрати
Витрати на збут	Витрати на збут	Витрати на збут
Інші операційні витрати	Інші операційні витрати	Інші витрати операційної діяльності
Фінансові витрати	Фінансові витрати	Фінансові витрати
Втрати від участі в капіталі	Втрати від участі в капіталі	Втрати від участі в капіталі
Інші витрати	Інші витрати	Інші витрати
Податки на прибуток	Податки на прибуток	Податок на прибуток
Надзвичайні витрати	Надзвичайні витрати	Надзвичайні витрати
Матеріальні затрати	Матеріальні затрати	Матеріальні витрати
Витрати на оплату праці	Витрати на оплату праці	Витрати на оплату праці
Відрахування на соціальні заходи (єдиний соціальний внесок)	Відрахування на соціальні заходи (єдиний соціальний внесок)	Відрахування на соціальні заходи (єдиний соціальний внесок)
Амортизація	Амортизація	Амортизація
Інші операційні витрати	Інші операційні витрати	Інші операційні витрати

За результатами зіставлення різних видів витрат у зазначених нормативних документах можемо зробити такі висновки.

По перше, нормативна база не передбачає зазначення класифікаційних ознак витрат, а тільки констатує їх склад, що спричинює існування в економічній літературі полеміки відносно класифікації витрат.

По-друге, вимоги проаналізованих нормативних актів (на відміну від тих, що стосуються обліку доходів) не суперечать одне одному, а навпаки є взаємодоповнюючими.

По-третє, виділення у П(С)БО 16 собівартості товарів та собівартості продукції (робіт, послуг) розмежовує методичні підходи щодо формування собівартості виробничими та торговельними підприємствами.

Висновки до розділу 1

1. Системний підхід до обліку доходів, витрат і фінансових результатів в широкому розумінні включає три рівні:

- систему управління підприємством;
- підсистеми фінансового й управлінського обліку;
- елементи підсистем фінансового й управлінського обліку.

2. Зміст системного підходу до удосконалення фінансового й управлінського обліку на третьому рівні структурної ієрархії мають становити теоретичні, концептуальні, організаційні й методичні рішення, що повинні бути реалізовані для досягнення ефективної організації обліку в цілому та обліку доходів, витрат і фінансових результатів зокрема.

3. Використання системного підходу в фінансовому обліку доходів, витрат і фінансових результатів передбачає вирішення завдань, згрупованих у три блоки рішень, а саме:

- на теоретичному рівні – визначення сутності й ознак класифікації доходів та витрат, вивчення впливу особливостей організації і технології виробництва на побудову обліку доходів, витрат і фінансових результатів;

– на концептуальному – обґрунтування напрямів удосконалення методики синтетичного й аналітичного обліку доходів та витрат, їх відображення у звітності;

– на методичному – розробку практичних рекомендацій щодо застосування інформаційного моделювання та запровадження автоматизованого обліку доходів та витрат.

4. Дослідження на підставі системного підходу проблем управлінського обліку доходів, витрат і фінансових результатів передбачає розгляд наступних блоків рішень: теоретичних – дослідження історичних етапів розвитку управлінського обліку, уточнення його сутності та місця в системі управління, визначення напрямів впровадження на вітчизняних підприємствах; методичних – удосконалення класифікації витрат, систематизацію методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та удосконалення методики управлінського обліку доходів, витрат і фінансових результатів; організаційних – обґрунтування підходів до виокремлення центрів відповідальності, розробку практичних рекомендацій щодо організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів за центрами відповідальності, розробку форм внутрішньої (сегментної) звітності.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВИТРАТ І ДОХОДІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Методичні аспекти обліку витрат і доходів підприємства від фінансової діяльності та способи їх удосконалення

Діяльність, яка приводить до змін власного та позичкового капіталу, за змістом є фінансовою. У результаті фінансової діяльності виникають фінансові витрати.

До фінансових витрат відносять витрати на відсотки (за користування кредитами, за емітованими облігаціями, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, що пов'язані із залученням позичкового капіталу.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові витрати та її розкриття у фінансовій звітності визначає Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати».

Фінансові витрати — витрати на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями [43, с.584]. Фінансові витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були нараховані, крім випадку, коли облікова політика підприємства передбачає капіталізацію фінансових витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу.

Фінансові витрати на ПП «Рембудсервіс-Газ» обліковуються на рахунку 95 «Фінансові витрати». Рахунок 95 «Фінансові витрати» має такі субрахунки:

- 951 «Відсотки за кредит»;
- 952 «Інші фінансові витрати».

За дебетом рахунка 95 «Фінансові витрати» відображається сума визнаних витрат, за кредитом — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 951 «Відсотки за кредит» ведеться облік витрат, що пов'язані з нарахуванням і виплатою відсотків за користування кредитами банків.

На субрахунку 952 «Інші фінансові витрати» ведеться облік витрат, що пов'язані із залученням позичкового капіталу, зокрема витрат, що пов'язані з випуском, утриманням і обігом власних цінних паперів; нарахуванням відсотків за договорами кредитування (крім банківських кредитів), фінансового лізингу тощо.

Первинними документами для обліку фінансових витрат на ПП «Рембудсервіс-Газ» є: виписки банку, довідки бухгалтерії, тощо.

Аналітичний облік фінансових витрат ведеться в розрізі видів витрат для забезпечення можливості управління ними. Інформація про фінансові витрати узагальнюється в Журналі 5 (5А).

Типову кореспонденцію рахунків з обліку фінансових витрат на ПП «Рембудсервіс-Газ» наведемо в табл. 3.

Таблиця 3

Кореспонденція рахунків з обліку фінансових витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Відображення нарахування відсотків за користування банківським кредитом	951 «Відсотки за кредит»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
2.	Нараховано відсотки за користування іншими позиками	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
3.	Відображено фінансові витрати, пов'язані з випуском облігацій:		
	- сума нарахованих відсотків за емітованими підприємством облігаціями	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
	- сума нарахованої амортизації дисконту за облігаціями	952 «Інші фінансові витрати»	523 «Дисконт за випущеними облігаціями»
4.	Нараховано відсотки за виданим векселем	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
5.	Нараховано відсотки за договором фінансової оренди	952 «Інші фінансові витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
6.	Оплачено витрати за користування позиками	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	31 «Рахунки в банках», 30 «Каса»

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
7.	Включено суму капіталізованих фінансових витрат до собівартості кваліфікаційного активу:		
	- у забудовника при будівництві, реконструкції, реставрації будівель і споруд	151 «Капітальне будівництво»	951 «Відсотки за кредит», 952 «Інші фінансові витрати»
	- в будівельній організації, на промисловому і сільськогосподарському підприємстві	23 «Виробництво»	951 «Відсотки за кредит», 952 «Інші фінансові витрати»
	- у замовника при створенні програмного продукту, інших нематеріальних активів	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	951 «Відсотки за кредит», 952 «Інші фінансові витрати»
8.	Списано фінансові витрати, що не капіталізуються, на фінансові результати	792 «Результат фінансових операцій»	951 «Відсотки за кредит», 952 «Інші фінансові витрати»

Облік доходів на ПП «Рембудсервіс-Газ» ведуть на рахунках класу 7 “Доходи і результати діяльності”. Доходи від фінансової діяльності включають:

- доходи від участі в капіталі;
- дивіденди одержані;
- відсотки одержані;
- інші доходи від фінансових операцій.

Доходи від участі в капіталі — це доходи від фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі.

Метод участі в капіталі — метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування [40, с.55].

Метод участі в капіталі застосовується для обліку інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства, в спільну діяльність зі створенням юридичної особи (спільного підприємства).

Доходи від участі в капіталі обліковуються на рахунку 72 «Доходи від участі в капіталі». Даний рахунок призначено для узагальнення інформації про доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані, дочірні чи спільні підприємства і облік яких ведеться за методом участі в капіталі. За кредитом відображається збільшення (отримання) доходу, за дебетом — списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 72 «Доходи від участі в капіталі» має такі субрахунки:

- 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»;
- 722 «Дохід від спільної діяльності»;
- 733 «Дохід від інвестицій у дочірні підприємства».

На субрахунку 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства» узагальнюється інформація про доходи, що пов'язані зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта

інвестування внаслідок отримання асоційованими підприємствами прибутків.

На субрахунку 722 «Дохід від спільної діяльності» узагальнюється інформація про доходи, що пов'язані зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок отримання спільними підприємствами прибутків.

На субрахунку 723 «Дохід від інвестицій у дочірні підприємства» узагальнюється інформація про доходи, що пов'язані зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок отримання дочірніми підприємствами прибутків.

Первинними документами для обліку доходів від участі в капіталі на ПП «Рембудсервіс-Газ» є наступні: рахунки, платіжні доручення, довідки бухгалтерії, тощо.

За кожним об'єктом інвестування та іншими ознаками, визначеними підприємством, організовується аналітичний облік доходів від участі в капіталі (табл. 4).

Реєстром синтетичного обліку за рахунком 72 «Дохід від участі в капіталі» при журнально-ордерній формі обліку є Журнал 6.

Для узагальнення інформації про доходи, які отримані в процесі фінансової діяльності на ПП «Рембудсервіс-Газ», використовується рахунок 73 «Інші фінансові доходи». Рахунок призначено для обліку доходів, що виникають в процесі фінансової діяльності підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не враховуються на рахунку 72 «Доходи від участі в капіталі». За кредитом рахунка відображається визнана сума доходу, за дебетом — списання кредитового обороту на рахунок 79 «Фінансові результати».

Кореспонденція рахунків з обліку доходів від участі в капіталі
на ПП «Рембудсервіс-Газ»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображаються доходи, одержані за інвестиціями пов'язаним сторонам і визначені за методом участі в капіталі	141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі»	72 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства» «Дохід від спільної діяльності» «Дохід від інвестицій у дочірні підприємства»
2	Відображаються нараховані підприємством дивіденди	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі»
3	Відображаються збитки інвестора за інвестиціями пов'язаним сторонам, що облічуються за методом участі в капіталі	96 «Втрати від участі в капіталі»	141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі»
4	Списано доходи від участі в капіталі на фінансові результати	72 «Дохід від участі в капіталі»	792 «Результат фінансових операцій»

Досліджуючи рахунок 73 «Інші фінансові доходи», то зауважимо, що він має такі субрахунки:

- 731 «Дивіденди одержані»;
- 732 «Відсотки одержані»;
- 733 «Інші доходи від фінансових операцій».

На субрахунку 731 «Дивіденди одержані» узагальнюється інформація про дивіденди, що мають бути отримані від інших підприємств, які не є асоційованими, дочірніми і спільними.

На субрахунку 732 «Відсотки одержані» узагальнюється інформація про відсотки за облігаціями чи іншими цінними паперами, за якими не ведеться облік на субрахунку 731 «Дивіденди одержані», зокрема винагороди за здані в фінансову оренду необоротні активи тощо.

На субрахунку 733 «Інші доходи від фінансових операцій» узагальнюється інформація про інші доходи від фінансової діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 73 «Інші фінансові доходи», зокрема про доходи від амортизації премії за емітованими облігаціями.

Типову кореспонденцію рахунків із використанням рахунку 73 «Інші фінансові доходи» на досліджуваному підприємстві наведемо у табл. 5.

Первинними документами на ПП «Рембудсервіс-Газ» для обліку інших фінансових доходів виступають: рахунки, платіжні доручення, довідки бухгалтерії, тощо.

За кожним об'єктом отримання відповідних доходів та іншими ознаками, визначеними підприємством, організовується аналітичний облік інших фінансових доходів.

Реєстром синтетичного обліку за рахунком 73 «Інші фінансові доходи» при журнально-ордерній формі обліку є Журнал 6.

Кореспонденція рахунків з обліку інших фінансових доходів на
ПП «Рембудсервіс-Газ»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Відображаються доходи, що належать до отримання у вигляді дивідендів за корпоративними правами	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	731 «Дивіденди одержані»
2.	Відображаються доходи, що належать до отримання у вигляді відсотків за облігаціями	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	732 «Відсотки одержані»
3.	Відображаються доходи, що належать до отримання у вигляді відсотків за активи, надані у фінансову оренду	18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	732 «Відсотки одержані»
4.	Відображаються доходи за отримані роялті	«Каса» «Поточні рахунки в національній валюті»	733 «Інші доходи від фінансових операцій»

Продовження таблиці 5

5.	Відображаються доходи від наданих у фінансову оренду активів	68 «Розрахунки за іншими операціями»	732 «Відсотки одержані»
6.	Списано інші фінансові доходи на фінансові результати	73 «Інші фінансові доходи»	792 «Результат фінансових операцій»

Підсумовуючи дане питання, зазначимо, що в кінці звітної періоду рахунки фінансових доходів і витрат закриваються списанням їхнього сальдо на рахунок 79.

2.2. Особливості капіталізації фінансових витрат

Важливого значення при розгляді фінансових витрат нині набуває їх капіталізація. Зауважимо важливу умову, визначену нормою п. 5 П(С)БО 31 «Фінансові витрати»: капіталізація фінансових витрат застосовується лише до суми тих фінансових витрат, яких можна було б уникнути, якби не здійснювались витрати на створення кваліфікаційного активу [69, с.125]. При цьому відповідно до пп. 2.2 Методичних рекомендацій № 1300 капіталізуються фінансові витрати як безпосередньо пов'язані, так і безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу. Проте коли запозичення призначаються виключно для фінансування виготовлення або придбання не кваліфікаційних активів, то нараховані фінансові витрати визнаються витратами того звітної періоду, за який їх було нараховано.

Капіталізація фінансових витрат на ПП «Рембудсервіс-Газ» починається за наявності таких умов:

- визнання витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу;
- визнання фінансових витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу;

– виконання робіт зі створення кваліфікаційного активу, включаючи технічні та адміністративні заходи, що виконуються до початку створення такого активу.

При цьому згідно з пп. 2.3 Методичних рекомендацій № 1300 капіталізація фінансових витрат здійснюється тільки протягом періоду створення кваліфікаційного активу.

Капіталізація фінансових витрат потребує визначення:

- витрат на створення кваліфікаційного активу;
- норми капіталізації;
- термінів, протягом яких здійснюється капіталізація.

До витрат на створення кваліфікаційного активу на ПП «Рембудсервіс-Газ» належать прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та інші витрати, які включаються до собівартості такого активу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

При розрахунку суми фінансових витрат, які капіталізуються, необхідно визначити витрати на створення кваліфікаційного активу та норму капіталізації фінансових витрат. Сума фінансових витрат на створення кваліфікаційного активу, яка включається до розрахунку, залежить від того, пов'язані чи не пов'язані безпосередньо запозичення підприємства зі створенням кваліфікаційного активу.

Згідно з п. 5 П(С)БО 31 витрати на створення кваліфікаційного активу для цілей капіталізації включають лише витрати, для здійснення яких сплачуються кошти, передаються інші активи або приймаються зобов'язання з нарахуванням відсотків. При цьому витрати на створення кваліфікаційного активу для цілей капіталізації зменшуються на суму будь-яких отриманих проміжних виплат і цільового фінансування, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу.

Для кращого розуміння цих норм доцільно звернутися до підпунктів 3.2 і 3.3 Методичних рекомендацій № 1300, у яких розглядається, зокрема, ситуація із запозиченнями підприємства, безпосередньо пов'язаними зі

створенням кваліфікаційного активу. У цьому випадку витрати на створення кваліфікаційного активу визначаються як уся сума витрат, здійснених протягом періоду створення активу.

Стосовно витрат на створення запасів, які потребують суттєвого часу для виготовлення (незавершене виробництво продукції з тривалим операційним циклом), у пп. 3.6 Методичних рекомендацій № 1300 роз'яснюється, що вони визначаються як середньомісячна собівартість незавершеного виробництва у поточному місяці, тобто шляхом ділення навіл суми незавершеного виробництва на початок і кінець місяця. Відповідну методику розрахунку наведено в прикладі 5 додатка 2 до П(С)БО 31 «Фінансові витрати» [69, с.98].

Щодо суми фінансових витрат, яку слід капіталізувати то як встановлено п.6 П(С)БО 31 «Фінансові витрати», у разі безпосереднього позичання коштів з метою створення кваліфікаційного активу сумою фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу, є фактичні, визнані у звітному періоді фінансові витрати, пов'язані з цим запозиченням (за вирахуванням доходу від тимчасового фінансового інвестування запозичених коштів).

Проте на ПП «Рембудсервіс-Газ» період створення кваліфікаційного активу не завжди повністю збігається з періодом, протягом якого нараховувалися фінансові витрати, пов'язані із запозиченням. У цьому випадку капіталізація фінансових витрат відповідно до п. 11 П(С)БО 31 «Фінансові витрати» зупиняється на період, у якому на суттєвий час зупинилось виконання робіт зі створення кваліфікаційного активу. На період зупинення виконання робіт фінансові витрати, пов'язані з утриманням частково завершених кваліфікаційних активів, визнаються фінансовими витратами того звітного періоду, за який їх нараховано.

Доцільно зазначити також, що в окремих випадках на ПП «Рембудсервіс-Газ» зупинення виконання робіт зі створення кваліфікаційного активу не призводить до припинення капіталізації фінансових витрат. Так, капіталізація фінансових витрат згідно з п. 12

П(С)БО 31 «Фінансові витрати» не зупиняється на період здійснення технічної та адміністративної роботи, а також тимчасового затримання робіт зі створення кваліфікаційного активу, що є необхідною складовою процесу його створення.

Проте якщо створення кваліфікаційного активу завершено, то капіталізація фінансових витрат припиняється. Так, відповідно до пп. 2.9 Методичних рекомендацій № 1300 капіталізація фінансових витрат припиняється, зокрема, після введення в експлуатацію основних засобів і нематеріальних активів, які створювалися на підприємстві, завершення підрядником виконання робіт за будівельним контрактом, оприбуткування готової продукції із суттєвим за часом операційним циклом. Значить, якщо створення такого активу вже завершено, проте фінансові витрати все ще нараховуються, то вони включаються до витрат відповідного звітнього періоду.

Якщо підприємство отримує доходи від тимчасового фінансового інвестування запозичених коштів, то це впливає на суму фінансових витрат, які підлягають капіталізації.

Сума фінансових витрат, що підлягає у звітному періоді включенню до собівартості кваліфікаційного активу, не може перевищувати загальної суми фінансових витрат цього звітнього періоду (п. 9 П(С)БО 31).

Розглянемо детальніше, як слід капіталізувати фінансові витрати на прикладі господарської діяльності ПП «Рембудсервіс-Газ», коли запозичення безпосередньо пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу.

Підприємство розпочало будівництво споруди 1 березня 2012 року. Упродовж березня – червня було здійснено такі капітальні інвестиції у будівництво, які супроводжувалися фактичним виконанням робіт зі створення кваліфікаційного активу: 1 березня – 80000 грн.; 1 квітня – 70000 грн.; 1 травня – 700000 грн.; 1 червня – 60000 грн. (у тому числі заборгованість підрядчику 10000 грн.). У червні роботи було зупинено на 3 тижні на період здійснення технічної та адміністративної роботи.

Для фінансування даного будівництва ПП «Рембудсервіс-Газ» 31 березня 2012 року було отримано цільову позику банку в сумі 200000 грн. терміном на один рік. Ставка відсотка за позику становить 15 % річних. Інших запозичень підприємство не має.

Частину запозиченої суми (50000 грн.) підприємство у травні тимчасово строком на 1 місяць інвестувало в цінні папери, ставка відсотка за якими становить 18 % річних. Підприємство визначає суму фінансових витрат, яка підлягає включенню у II кварталі до собівартості кваліфікаційного активу (споруди), з урахуванням такого:

– капіталізація фінансових витрат здійснюється тільки протягом періоду створення кваліфікаційного активу (п. 2.3 Методичних рекомендацій № 1300). У кожному місяці II кварталу (з квітня по червень включно) загалом виконувалися умови, встановлені п. 10 П(С)БО 31 для здійснення капіталізації фінансових витрат (визнавалися витрати, пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, та відповідні фінансові витрати, а також виконувалися роботи зі створення кваліфікаційного активу). Однак у червні роботи було зупинено на 3 тижні у зв'язку зі здійсненням технічної та адміністративної роботи. Проте у зазначеному випадку відповідно до п. 12 П(С)БО 31 капіталізація фінансових витрат на цей період не зупиняється. Отже, при розрахунку фінансових витрат, що підлягають капіталізації, враховуються всі ці 3 місяці (квітень, травень та червень);

– капітальні інвестиції у червні становили 60000 грн., при цьому згідно заборгованість підрядчику в цій сумі становила 10000 грн. (тобто не всі витрати, пов'язані зі створенням активу, були фактично оплачені на користь підрядчиків або компенсовані їм в інший спосіб). Оскільки підприємство отримало саме цільову позику на створення кваліфікаційного активу, то факт наявності заборгованості перед підрядчиком не впливає на порядок капіталізації фінансових витрат, що нараховуються на суму такої позики (це підтверджується, зокрема, даними прикладу 1, наведеного в додатку 2 до П(С)БО 31);

– сума фінансових витрат, яка нараховується за період з квітня по червень включно у зв'язку з отриманням цільової позики банку за ставкою 15 % річних, дорівнює $200000 \times 0,15 \times 3/12 = 7500$ (грн.);

– від інвестицій у цінні папери у сумі 50000 грн. строком на 1 місяць за ставкою 18 % річних підприємство отримало у II кварталі дохід, який становить $50000 \times 0,18 \times 1/12 = 750$ (грн.);

– сума отриманого доходу від тимчасового фінансового інвестування запозичених коштів згідно з п. 6 П(С)БО 31 вираховується із суми фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу. За цих умов сума фінансових витрат, яка підлягає включенню до собівартості такого активу за період з квітня по червень, є такою: $7500 - 750 = 6750$ (грн.);

– сума фінансових витрат, яка не підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу у II кварталі, а визнається згідно з п. 4 П(С)БО 31 витратами того звітного періоду, за який їх було нараховано (тобто витратами II кварталу), становить $7500 - 6750 = 750$ (грн.).

Відповідно до п. 7 П(С)БО 31 якщо запозичення безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, то сума фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості такого активу, є добутком норми капіталізації та середньозважених витрат на створення кваліфікаційного активу (з урахуванням витрат на створення такого кваліфікаційного активу на початок звітного періоду, включаючи раніше капіталізовані фінансові витрати).

Для визначення середньозваженої суми капітальних інвестицій у випадку, коли запозичення підприємства безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, відповідно до пп. 3.4 Методичних рекомендацій № 1300 витрати кожного періоду (місяця) слід включати до суми капітальних інвестицій з урахуванням кількості місяців звітного періоду, протягом яких інвестиції були складовою вартості кваліфікаційного активу за таким розрахунком: середньозважена сума інвестиції = сума

інвестиції за i -й місяць \times кількість місяців, протягом яких інвестиція включалась до складу активу / n , де i – номер місяця у періоді; n – кількість місяців у періоді.

В контексті розгляду даного питання доцільно звернути увагу на такий показник, як норма капіталізації фінансових витрат – частка від ділення середньозваженої величини фінансових витрат і суми всіх непогашених запозичень (крім тих, що безпосередньо пов'язані з кваліфікаційним активом або мають цільове призначення) підприємства протягом звітного періоду (п.3 П(С)БО 31 «Фінансові витрати»). Крім того, у Методичних рекомендаціях № 1300 додатково роз'яснюється таке:

– за наявності у підприємства однієї позики, безпосередньо пов'язаної або не пов'язаної зі створенням кваліфікаційного активу, норма капіталізації дорівнює відсотковій ставці за користування позиками (пп. 5.1). Так, якщо підприємство має одне боргове зобов'язання (наприклад, за облігацією), безпосередньо не пов'язане зі створенням кваліфікаційного активу, на умовах 11 % річних, то норма капіталізації становить 0,11 за рік або 0,00917 (0,11 : 12) за місяць;

– якщо у підприємства є декілька боргових зобов'язань, безпосередньо не пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу, норма капіталізації визначається як середньозважена величина фінансових витрат, тобто шляхом ділення суми витрат на відсотки, які необхідно сплатити за кожним зобов'язанням, на суму цих зобов'язань (пп. 5.3).

Підприємство визначає суму фінансових витрат, яка підлягає включенню у II кварталі до собівартості кваліфікаційного активу (споруди), з урахуванням наступного. Насамперед визначається середньозважена сума капітальних інвестицій. При цьому на дату 1 червня було здійснено капітальні інвестиції у будівництво в сумі 60000 грн., у тому числі заборгованість підрядчику становила 10000 грн.

Таким чином, інвестиція станом на 1 червня для цілей капіталізації приймається у сумі 50000 грн. (60000 – 10000). Розрахунок середньозваженої суми капітальних інвестицій наведено у табл. 6.

Таблиця 6

Дата	Сума інвестиції грн.	Зважений коефіцієнт інвестиції*	Середньозважена сума інвестиції, грн.
1 квітня	70000	3/3	70000
1 травня	100000	2/3	66667
1 червня	50000	1/3	16667
			153334

* Частка від ділення кількості днів (місяців) звітнього періоду, протягом яких інвестиції були складовою вартості кваліфікаційного активу, на загальну кількість днів (місяців) у цьому звітньому періоді.

Доцільно, вважаємо зауважити на ситуацію, коли у підприємства одночасно є запозичення, безпосередньо пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, та інші запозичення, не пов'язані безпосередньо зі створенням такого активу. У такому випадку згідно з п. 8 П(С)БО 31 сума фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу, визначається у наступній послідовності:

– насамперед відповідно до пп. 8.1 п. 8 П(С)БО 31 «Фінансові витрати» визначається сума фінансових витрат у порядку, передбаченому п. 6 цього П(С)БО;

– наступним етапом згідно з пп. 8.2 п. 8 П(С)БО 31 «Фінансові витрати» є визначення добутку норми капіталізації фінансових витрат (яка визначається за вирахуванням непогашених запозичень, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу) та середньозважених витрат, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу (за

вирахуванням непогашених запозичень, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу);

– завершальним етапом відповідно до пп. 8.3 п. 8 П(С)БО 31 «Фінансові витрати» є складанням сум фінансових витрат, визначених за розрахунками згідно з підпунктами 8.1 і 8.2 цього пункту, встановлюється загальна сума фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу [101, с.305].

Важливо також враховувати ситуацію, коли підприємство має позику, безпосередньо пов'язану зі створенням кваліфікаційного активу, та позику, безпосередньо не пов'язану зі створенням кваліфікаційного активу, тоді норма капіталізації за кожною з цих позик визначається у розмірі відсотка за користування кожною з них (пп. 5.2 Методичних рекомендацій № 1300).

Отже підсумовуючи викладену вище інформацію, зауважимо, що нараховані за звітний період фінансові витрати, які не підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу, а належать до витрат звітного періоду, зазначають у Звіті про фінансові результати (ф. № 2) у рядку 140 «Фінансові витрати».

На досліджуваному підприємстві ПП «Рембудсервіс-Газ» відповідно до підпунктів 6.1 та 6.2 Методичних рекомендацій № 1300, суми фінансових витрат відображаються наступним чином:

– суму всіх визнаних фінансових витрат за місяць відображають за дебетом рахунку 95 «Фінансові витрати» (субрахунок 951 «Відсотки за кредит» – якщо нараховано відсотки за користування позиками банку, субрахунок 952 «Інші фінансові витрати» – якщо відсотки нараховано за користування іншими позиками);

– суму капіталізованих фінансових витрат за місяць відображають за дебетом рахунків 15 «Капітальні інвестиції», 23 «Виробництво» у кореспонденції з кредитом рахунку 95 «Фінансові витрати».

2.3. Автоматизація обліку фінансових доходів та витрат підприємства

Сучасний етап функціонування економічної системи характеризується зростанням інформаційного навантаження як на управлінський персонал, так і на працівників бухгалтерії, що потребує перегляду організаційних форм ведення бухгалтерського обліку.

Суттєвих змін в умовах реформування національного бухгалтерського законодавства потребує не тільки облік, а й контроль, що покликані забезпечити всі ланки управління оперативною та деталізованою в необхідному розрізі інформацією, швидко реагувати на зміну нормативної бази, відхилення від запланованих показників фінансової діяльності тощо. Тому з метою удосконалення управління промисловим підприємством необхідно використовувати сучасні методи управління і запроваджувати комплексну автоматизацію облікової та управлінської діяльності, що базується на новітніх інформаційних технологіях. Як свідчать наукові публікації, в умовах повної чи часткової автоматизації галузей економічної діяльності за межами більшості наукових досліджень та нормативної регламентації залишаються питання проектування комп'ютерних технологій, створення оптимальної бази даних для промислових підприємств, автоматизованого робочого місця (АРМ) бухгалтера, зв'язку АРМ бухгалтера з мережею АРМ управлінських працівників та операторів виробничих дільниць.

Для комп'ютеризації обліку в тому числі фінансових доходів і витрат на ринку програмних продуктів України пропонуються десятки пакетів програм, які постійно оновлюються й удосконалюються. В економічній літературі найбільш відомі програмні продукти згруповані за такими групами [45, с. 66–67; 78, с. 70–72]:

– міні-бухгалтерії („Бухгалтерія малого підприємства”, „Фінанси без проблем”, „Міні-бухгалтерія”, „Інфо-бухгалтер”, „1С-Бухгалтерія”), інтегровані бухгалтерські системи („Парус”, „Інфософт”, „Інотек”, „Модуль Пі”, „Інтегратор”);

- бухгалтерські конструктори („Інформатик”, „БЕСТ”, „Аквілон”, „Порт”, „Бухоблік-Фінанси-Бізнес”);
- бухгалтерські комплекси („Аргос”, „Авер”); бухгалтерії-офіси („Електронна бухгалтерія”, „ФінЕко”, „Бухгалтерія без проблем”, „Суперменджер”);
- еккаунт кутюри („Ост-Ін”, „БІТ”, „Нікос-Софт”);
- галузеві системи (бухгалтерський комплекс АРМ, до якого приєднані спеціалізовані галузеві АРМ);
- фінансово-аналітичні системи („Аналіз фінансового стану”, „Project Expert”);
- правові системи й бази даних („Гарант-Сервіс”, „Дінай”, „Грос-Бух”); корпоративні системи („R/3”, „NS”) тощо.

Вибір програмного забезпечення із вище перерахованих груп для автоматизованого ведення обліку фінансових доходів та витрат, а отже й визначення фінансових результатів та складання звітності залежить від фінансових можливостей підприємства й масштабів запланованої автоматизації, тому передбачає оцінку найбільш раціонального підходу до впровадження автоматизованих облікових систем. На думку Н.М. Третьак [25, с. 117], існують чотири основні підходи до розв'язання такої проблеми: універсальний, спеціалізований, компонентний та індивідуальний.

До універсальних рішень належать програмні продукти, призначені для автоматизації найтипівіших процесів: формування й обробка первинних документів, облік господарських операцій підприємства, формування звітів. Універсальні системи використовуються для розв'язання найбільш загальних і поширених завдань бухгалтерії. Ці програми застосовують, як правило, вже традиційний підхід у веденні бухгалтерського обліку на комп'ютері: бухгалтер працює з журналом операцій, до якого вводяться проведення, при цьому може вестися кількісний, синтетичний і аналітичний облік. На підставі інформації з журналу операцій програма формує внутрішні та

зовнішні звіти. Вартість таких програм невисока. Часто вимагається адаптація програм до кожного конкретного підприємства.

Спеціалізований підхід передбачає розробку програмного забезпечення відповідно до характеру діяльності підприємства. Це можуть бути рішення як більш широкої спеціалізації, але за конкретними ділянками діяльності підприємства, так і вузької – з родом діяльності.

Компонентний підхід передбачає поетапну автоматизацію облікового процесу в такій послідовності: склад, нарахування заробітної плати, розрахунки з дебіторами та кредиторами тощо. Такий підхід привабливий для дрібних і середніх підприємств, котрі мають намір розвивати діяльність у найближчому майбутньому, а також для тих хто не наважується відразу придбати комплексну систему.

Індивідуальний підхід розрахований на заможного покупця. Переваги такого підходу очевидні: розробник готує програму для клієнта саме в такому вигляді, в якому той хоче її бачити. Але така програма завжди дорожча, ніж серійний продукт, тож він залишається прерогативою для великих підприємств.

Залежно від вибору найбільш оптимального підходу до автоматизації обліку, технологія комп'ютерної обробки облікової інформації щодо фінансових доходів та витрат з метою визначення фінансових результатів розрізняється в різноманітних програмах з автоматизації бухгалтерського обліку, але в більшості програм реалізована в складі компонент виробництва й збуту продукції.

На досліджуваному підприємстві ПП «Рембудсервіс-Газ» використовується програма «1С:Підприємство», яка є найбільш розповсюдженою у використанні серед промислових підприємств (рис.5). Вона має низку переваг, зокрема: можливість гнучкого налаштування конфігурації та наявність вбудованої мови, простота інсталяції й використання, можливість швидкого виконання різноманітних операцій, прийнятна ціна, тощо.

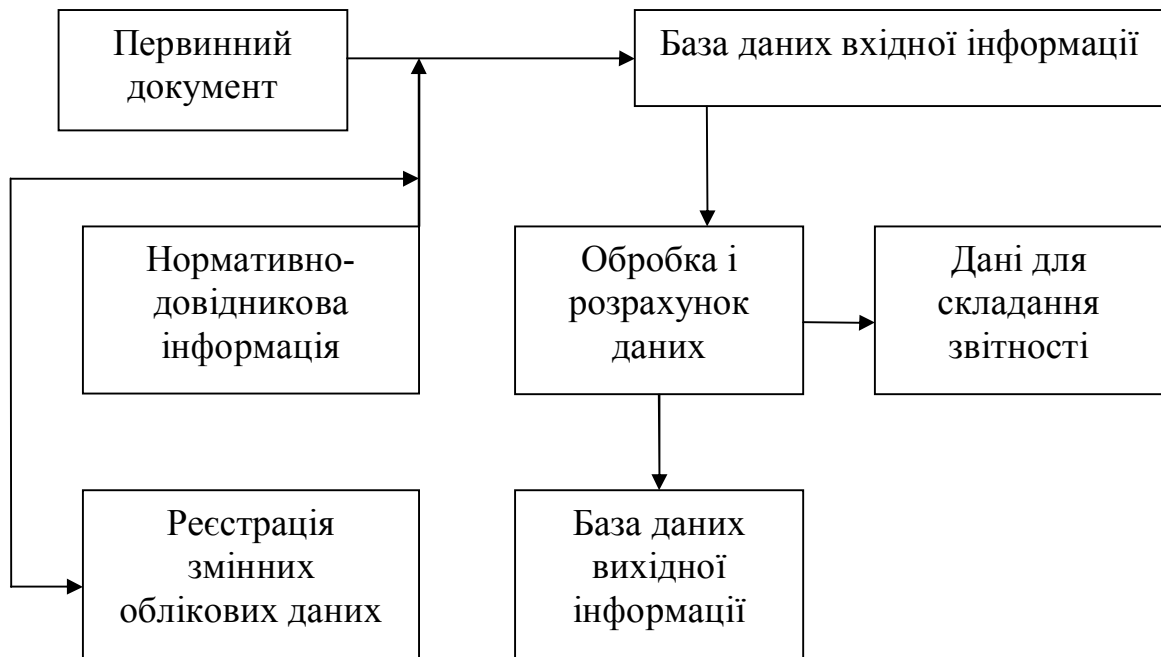

Рис. 5. Схема обліку фінансових доходів та витрат за допомогою АРМ бухгалтера на ПП «Рембудсервіс-Газ»

Найбільш важливі сервісні можливості програми доцільно охарактеризувати наступним чином. Програма має компонентну структуру. Одні операції, що виконуються системою в процесі автоматизованого розв'язання завдань, є типовими та пов'язані з довідниками й документами. Інші операції реалізуються в компонентах системи „Бухгалтерський облік для України”, „Оперативний облік” та „Розрахунок”. Кожна компонента має свій механізм обробки інформації.

Зокрема, компонента „Бухгалтерський облік для України” призначена для відображення господарських операцій щодо фінансових доходів та витрат підприємства з використанням кількох Планів рахунків одночасно та з необхідною деталізацією інформації, що забезпечує визначення фінансових результатів у бажаному розрізі.

Компонента „Оперативний облік” призначена для автоматизації обліку наявності й руху матеріальних, грошових чи інших цінностей, що дає можливість оперативно сформувати фінансовий результат.

Компонента „Розрахунок” призначена для автоматизації складних розрахунків щодо фінансових доходів та витрат, які здійснюються періодично та забезпечує перерахування фінансових результатів „минулим числом”.

Для консолідації інформації щодо фінансових доходів та витрат у програмі «1С: Підприємство» передбачено документ „Фінансові результати”, що міститься у головному меню, підменю «Інші документи». Це регламентований документ, який призначено для закриття рахунків фінансових доходів і витрат на відповідні субрахунки рахунку 79 „Фінансові результати”. Кожній з таких операцій відповідає певний режим роботи документа, який вибирають у реквізиті діалогової форми „Етап визначення фінансових результатів”. При цьому списання фінансових витрат відбувається вибором режиму „Закриття елементів витрат” у довіднику „Види витрат”.

Однак, доречно зауважити, що автоматизувати процес визначення фінансових результатів без автоматизації попередніх економічних циклів підприємства є неможливим, тому важливого значення набуває саме розмежування та регламентація потоків інформації про всі без виключення об’єкти обліку.

Кількість автоматизованих робочих місць (АРМ) залежить від організаційної структури підприємства та його фінансових можливостей, масштабів автоматизації обліково-контрольних процесів.

Схема організації обліку фінансових доходів і витрат із застосуванням локальної комп’ютерної мережі на ПП «Рембудсервіс-Газ» забезпечує посилення контролю за діяльністю структурних підрозділів підприємства. Інформація з первинних та зведених документів підлягає введенню в комп’ютер безпосередньо в службах основного, промислового чи допоміжного виробництв. Контроль інформації про фінансові доходи та витрати в аналітичному та синтетичному розрізах покладено на керівників центрів відповідальності. Контрольні повноваження головного бухгалтера та

провідних бухгалтерів полягають у перевірці регістрів синтетичного та аналітичного обліку й формуванні внутрішньої та зовнішньої звітності. Тоді як заступник керівника й керівник підприємства здійснюють загальний контроль результатів діяльності та прийняття рішень з метою поточного й перспективного управління підприємством.

Вище наведена організація обліку й контролю фінансових доходів та витрат, спростить та прискорить інформаційні зв'язки менеджерів відповідних рівнів та вищого керівництва, а отже –дозволить на всіх етапах просування інформації своєчасно реагувати на виявлені відхилення від запланованих параметрів діяльності.

Погоджуємось із думкою В.М. Панасюк [88, с. 226], що з врахуванням особливостей промислово виробництва за умов розташування відокремлених підрозділів на досить великій відстані від основного офісу та бухгалтерії впровадити інформаційні системи дуже складно. В цьому випадку доцільне використання комп'ютерної техніки і корпоративних мереж, що передбачає розмежування доступу до облікової інформації. Розмежування доступу до мережевих ресурсів в промислових підприємствах шляхом введення реєстраційного імені та паролю повинно відповідати запропонованій схемі організації обліку в умовах автоматизації. Так, керівник підприємства повинен мати доступ до інформації, необхідної для управління, тобто узагальненої та відповідним чином згрупованої, що міститься у внутрішній та зовнішній звітності. Як головний системний адміністратор, він повинен визначати допуск в мережу користувачів та забезпечувати між ними належний обмін інформацією. Менеджери відповідних рівнів (керівники центрів відповідальності) повинні контролювати досягнення запланованих показників в межах структурних підрозділів, які вони очолюють, тому повинні мати доступ до інформації регістрів синтетичного й аналітичного обліку та первинних і зведених документів. У свою чергу, працівники служб основного, промислового та допоміжного виробництв повинні мати доступ тільки до інформації первинних та зведених документів. Працівники

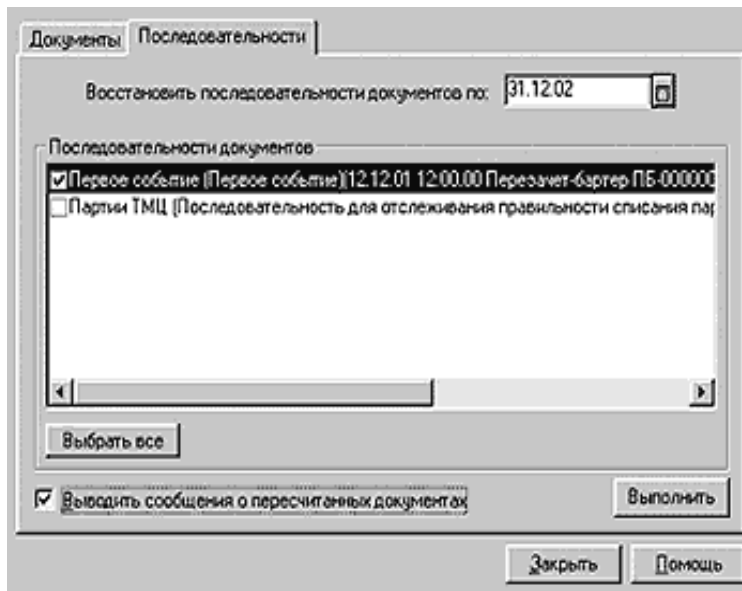
бухгалтерії повинні контролювати виникнення фінансових доходів та витрат і відповідно обчислення фінансових результатів на стадіях як первинного, так і поточного й підсумкового обліку, що передбачає доступ до всієї облікової інформації в межах документообороту, затвердженого головним бухгалтером.

Ефективний контроль фінансових витрат і доходів в автоматизованій системі управління ПП «Рембудсервіс-Газ» неможливий без раціональної побудови довідників. Довідник структурних підрозділів дає змогу співвідносити фінансові витрати й доходи з окремими центрами відповідальності, а тому й обчислювати в такому розрізі фінансові результати. Важливого значення в процесі присвоєння кодів структурним підрозділам має узгодженість з принципами моделювання, що повинно забезпечити формування необхідної інформації не тільки з метою її обліку, а й управління підприємством.

На нашу думку в основу кодування структурних підрозділів необхідно покласти принцип співвідношення процесів у діяльності підприємства й місць їх здійснення (конкретних структурних підрозділів), що враховано при моделюванні фінансових витрат підприємства. Оскільки з метою визначення фінансових доходів та витрат у розрізі структурних підрозділів їх коди вводяться до складу рахунку фінансових результатів як аналітичні рахунки четвертого порядку.

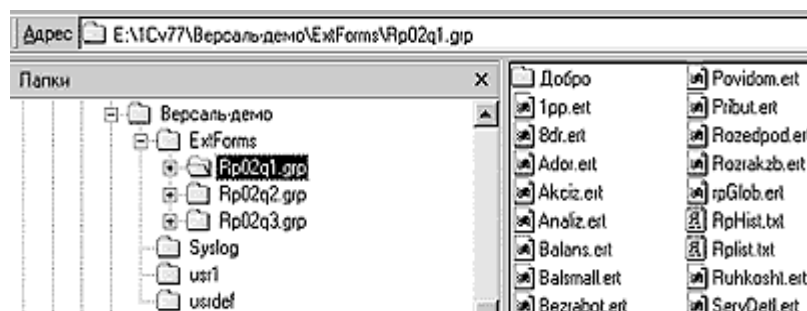
Автоматизований контроль формування фінансових доходів і витрат забезпечить якісну оцінку внеску структурних підрозділів у загальні фінансові результати підприємства.

Таким чином, якість консолідованої інформації щодо фінансових доходів та витрат залежить від дотримання користувачами визначених правил ведення комп'ютерного обліку. Скористаємося засобами програми «1С:Підприємство», щоб перевірити дотримання цих правил (мал. 1.).

Мал. 1. Накопичення облікової інформації в довіднику «Документи»

Складання звітності щодо фінансових доходів та фінансових витрат починати потрібно з перевірки - чи всі документи, що відносяться до даного періоду, внесені в облікову систему. Такий контроль можна виконати тільки адміністративними заходами (мал.2).

Мал. 2. Загальна перевірка документів

Однією з найбільш розповсюджених помилок при накопиченні інформації є невідповідність рахункам аналітичних статей. На рахунку фінансові витрати виявляються «дохідні» субконто, а на рахунку фінансові доходи - «витратні», у результаті чого операції не відображаються в Декларації. Таку помилку складно знайти. Щоб виключити подібні помилки сформуємо стандартний звіт «Оборотно-сальдовая ведомость по счету» меню Отчеты/Оборотно-сальдовая ведомость по счету) за рахунками фінансові доходи та фінансові витрати. Фрагмент такого звіту представлено на мал. 3. При перегляді видно, що на рахунку фінансові доходи у якості субконто повинні бути рядки за алфавітом менші Ж (далі починаються вже статті

фінансових витрат). Якщо це не так, із звіту шляхом деталізації потрібно дійти до конкретного документа, що сформував проведення, і виправити значення. Так само перевіряється звіт з рахунку фінансові витрати.

Код рядка	За звітний квартал	Наростаючим підсумком з початку звітного року
1.1	231.3	456.3
1.2	5.3	16.2
1.3	-	-

Стиль:С		61,666.67	61,666.67
< >		51,666.67	51,666.67
Завоз ДО-000001 (07.01.02)		5,000.00	5,000.00
Завоз ДО-000002 (08.01.02)		5,000.00	5,000.00
Уют, магазин		73,333.33	73,333.33
< >		67,500.00	67,500.00
Завоз ДО-000005 (01.02.02)		5,833.33	5,833.33
Разом розгорнуто			
Кількість			
Разом		231,783.33	231,783.33
Кількість			

Мал. 3. «Оборотно-сальдовая ведомость по рахунку»

Програма «1С:Підприємство» використовує алгоритм автоматичного визначення «першої» події і формування проведення за рахунками фінансові доходи і витрати. При цьому аналізуються поточні (на момент проведення кожного конкретного документа) підсумки і визначаються суми «першої» чи «другої» події. Але за великої кількості документів забезпечити їхнє введення в хронологічному порядку неможливо. Крім того при виправленні і перепроведенні документів «заднім числом» такий порядок теж порушується. З моменту порушення порядку проведення за фінансовими доходами і витратами будуть невірними. Для того, щоб такі помилки виключити, потрібно відновити хронологічну послідовність документів. Програма містить внутрішні засоби контролю правильності проведення документів, алгоритми роботи яких використовують дані поточних підсумків. Для цього введено поняття «Последовательности документов». Список документів,

включених до послідовності, визначено в конфігураторі. Зокрема, там можна побачити, які документи при проведенні аналізують «першу» подію. Режим «Проведение документов» (меню Операции/Проведение документов) дозволяє автоматично виконати перепроведення документів і відновити їхню правильну послідовність до зазначеного моменту (мал.1). Для кожної послідовності документів програма автоматично підтримує «межу послідовності». Це поняття визначає останній документ, уведений без порушень хронології (порушенням можна вважати введення документа «заднім числом» чи із скасуванням проведення, коректуваннями після проведення тощо). Перед складанням звітності з прибутку і ПДВ необхідно виконати перепроведення документів послідовності «Первое событие». Після цього будуть правильно визначені суми фінансових доходів та фінансових витрат періоду. Розглянемо детальніше як відбувається побудова звіту. Після перевірки даних податкового обліку, можна формувати звіт. Нагадаємо, що для побудови необхідної звітності до податкових і статистичних органів та різних фондів конфігурація містить набір готових шаблонів у вигляді зовнішніх файлів у каталозі *ExtForms*.

Оскільки звітність регламентується законодавством і часто змінюється, оновлений комплект таких звітів для 1С:Підприємство випускається щокварталу. На малюнку 2 представлено каталог інформаційної бази підприємства, що містить комплекти звітності за 1, 2 і 3 квартали 2012 року. Кожен файл із розширенням *.ert містить шаблон одного із звітів. Шаблон звіту «Декларация о прибыли предприятия» зберігається у файлі *Pribut.ert*. Офіційні користувачі програми можуть одержати черговий комплект безкоштовно (звітність за 4 квартал буде випущена в січні). Для початку роботи із звітністю потрібно вибрати пункт Регламентированные отчеты в меню Отчеты. Вікно, що відкрилося, містить список звітів для кожного кварталу. У списку вибирають потрібний звіт і натискають кнопку «Открыть».

Регламентовані звіти в 1С:Підприємство складаються з двох частин (мал.3). У верхній частині розташовані реквізити і кнопки керування, що слугують для вибору підприємства, періоду, формату виводу сум (якщо не зазначена точність «з копійками», тоді показники формуються так, як це передбачено для звітної форми). Нижня частина звіту - образ типової форми, у якому знаходяться білі, жовті і зелені поля. При натисканні кнопки «Заповнити» комірки заповнюються розрахованими показниками. Показники в жовтих комірках можуть змінюватися користувачем. При встановленому режимі «Автоматический расчет» показники підсумкових полів (зелених) перераховуються вбудованим алгоритмом з урахуванням внесених змін. Для редагування показники зелених полів у цьому режимі недоступні. Якщо режим автоматичного розрахунку відключити, для редагування будуть доступні як жовті, так і зелені поля, однак, перерахування в цьому випадку не виконується. При закритті звіту програма запропонує його зберегти. За замовчуванням для збереження використовується підкаталог з назвою аналогічною назві підприємства у каталозі ExtForms.

Отже, процес автоматизованого формування облікової інформації про фінансові доходи і витрати на ПП «Рембудсервіс-Газ» завершується комплексом завдань „Зведений облік та звітність”. Результати зведеного аналітичного та синтетичного обліку можуть використовуватися як для внутрішнього, так і для зовнішнього контролю фінансових результатів на підприємстві. На працівників бухгалтерії при цьому покладено обов'язки контролю виконання всіх облікових робіт. Внутрішні звіти, що формуються автоматично, включають відомості за рахунками, журнали, оборотно-сальдові відомості, Головну книгу, а також спеціально розроблені внутрішні звіти, що враховують галузеву специфіку досліджуваного підприємства.

Інформаційна корисність внутрішніх звітів може бути суттєво підвищена за рахунок налаштування програмного забезпечення на облік не тільки фактичних, а й планових фінансових доходів та витрат що розширить можливості внутрішнього контролю. Так, передбачення у програмі

деталізації відхилень витрат у необхідних розрізах шляхом складання сигнального документу забезпечить оперативний контроль формування фінансових результатів у розрізі центрів відповідальності.

Висновки до розділу 2

За результатами проведеного дослідження теоретичних аспектів формування обліково – аналітичної системи фінансових витрат і фінансових доходів, доцільно зробити наступні висновки.

1. Консолідація достовірних даних, щодо фінансових витрат та фінансових доходів продукції відбувається завдяки Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, а саме таких рахунків: 95 – Фінансові витрати; 72 – Дохід від участі в капіталі; 73 – Інші фінансові доходи.

2. При розрахунку суми фінансових витрат, які капіталізуються, доцільно визначити витрати на створення кваліфікаційного активу та норму капіталізації фінансових витрат. Сума фінансових витрат на створення кваліфікаційного активу, яка включається до розрахунку, залежить від того, пов'язані чи не пов'язані безпосередньо запозичення підприємства зі створенням кваліфікаційного активу.

3. Автоматизація обліку в цілому та фінансових доходів і витрат зокрема ставить нові вимоги до первинної інформації. Різноманітність форм подання такої інформації, що надходить до бухгалтерії, дозволяє вести зведений облік доходів і витрат безпосередньо на підставі первинних документів без попереднього їх накопичення та узагальнення.

4. Ефективне ведення обліку фінансових доходів та витрат неможливе без запровадження автоматизованої обробки облікової інформації. Проектування інформаційних потоків доходів і витрат та запровадження багаторівневого аналітичного обліку фінансових результатів забезпечить раціональну побудову інформаційної системи підприємства та сприятиме удосконаленню управління фінансовими результатами.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Попереднє планування аудиту витрат і доходів від фінансової діяльності, оцінка суттєвості та аудиторського ризику

Необхідною умовою прийняття будь-якого господарського рішення є наявність повної та достовірної інформаційної бази, яку складають дані бухгалтерського обліку підприємства. У зарубіжній практиці найбільш поширеним способом підтвердження достовірності та законності даних бухгалтерського обліку є аудит.

Аудиторський контроль, широко застосовуваний у світовій практиці, спрямований на забезпечення достовірності бухгалтерського обліку і звітності, в чому однаково зацікавлені підприємства в особі їх власників, держава в особі контролюючих органів і аудитори.

Проблеми розробки методології на основі системного підходу до аудиту доходів, витрат від фінансової діяльності є дуже актуальними на сьогоднішній день. Це пов'язано, перш за все, що на даний момент в Україні фінансово-інвестиційна діяльність набуває все більшого визнання з боку підприємців, як додаткове джерело доходу [67, с.25]. На шляху ж розвитку даної сфери зустрічається багато недоліків, перешкод, пов'язаних з недосконалістю нормативних українських актів, складністю обліку фінансових інвестицій, різноманіттю виняткових варіантів обліку. Все це обумовлює актуальність аудиту доходів і витрат від фінансової діяльності на підприємствах.

Аудит - це незалежна експертиза фінансової звітності підприємства на основі перевірки дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку, відповідності господарських і фінансових операцій законодавству України, повноти і точності відображення у фінансовій звітності діяльності підприємства.

Для вираження думки аудитора про законність, доцільність та достовірності відображення інформації про фінансовий стан підприємства аудитор повинен перевірити, чи відповідає фінансова звітність певним критеріям. (Додаток В)

Метою аудиту доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності на підприємстві ПП «Рембудсервіс-Газ» є вираз професійної думки аудитора про об'єктивність та достовірності відображення статей фінансової звітності, в яких визначена інформація про доходи, витрати і фінансовий результат від фінансової діяльності .

Головними завданнями аудиту доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності є:

- Перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів при здійсненні фінансової діяльності, які є підставою для облікових записів по об'єктах;
- Перевірка своєчасності, законності і достовірності відображення на рахунках здійснених операцій з обліку доходів, витрат і результатів від фінансової діяльності;
- Правомірність відображення в обліку сум отриманих доходів і здійснюваних витрат від фінансової діяльності та списання їх у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати»;
- Оцінка синтетичного та аналітичного обліку, правильне використання відповідних рахунків Плану рахунків;
- Оцінка фінансової звітності щодо об'єкта за встановленими критеріями;
- Перевірка правильності розрахунків;
- Перевірка правильності оцінки доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності;
- Перевірка належної класифікації об'єктів і наявності відповідних необхідних роз'яснень у примітках до фінансової звітності;
- Оцінка стану внутрішнього контролю об'єкта.

Об'єктами аудиту доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності підприємства є [77, с.166]:

- Доходи від фінансової діяльності;
- Витрати від фінансової діяльності;
- Фінансовий результат від фінансової діяльності.

Джерелами інформації аудиту доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності на ПП «Рембудсервіс-Газ»є:

- Акт виконаних робіт;
- Договір фінансової оренди;
- Касові документи, виписки банку;
- Бухгалтерські довідки-розрахунки;
- Видатковий і прибутковий касові ордери;
- Кредитний договір;
- Звіт про експертну оцінку;
- Договір банківського вкладу;
- Касова книга;
- Журнал 5,6;
- Відомості 3.2, 3.4;
- Головна книга по рахунках 95,96,72,73;
- Форма №2 (стор.110, 120,150), форма № 3 (стор. 130,220,230,350,360), форма № 4 (стор.140), форма № 5 (стр.500-560).

Аудиторська робота ґрунтується на спеціальній нормативній базі:

- Закон України «Про аудиторську діяльність»;
- Міжнародні стандарти аудиту;
- Кодекс етики аудитора;
- Рішення Аудиторської палати України.

Закон України визначає засади здійснення аудиторської діяльності в Україні. Містить вимоги, які пред'являються до аудиторів, аудиторських фірм, їх права, обов'язки і відповідальність при проведенні аудиту суб'єкта

господарювання. У законі визначено основи функціонування професійної організації аудиторів України - Спілка аудиторів України і Аудиторської палати.

Міжнародні стандарти аудиту містять основні принципи і процедури, рекомендації з проведення аудиту, а також професійні вимоги до якості аудиту, аудиторським висновкам і доказам. Основне призначення стандартів полягає у встановленні норм аудиту, єдиних для всіх суб'єктів.

Кодекс етики аудитора встановлює норми проведення професійних бухгалтерів і визначає фундаментальні принципи, яких вони повинні дотримуватися. До таких принципів належать: чесність, об'єктивність, професійна компетентність, конфіденційність, незалежність.

Рішення Аудиторської палати України є обов'язковими для виконання. Ці рішення регламентують діяльність аудиторів в частині здійснення контролю аудиторів з боку АПУ, порядок отримання сертифікатів аудиторів та підвищення їх кваліфікації, порядок залучення аудиторів в якості незалежних експертів.

Аудит доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності може проводитися аудитором за допомогою загальнонаукових методів і власне-методичних прийомів: документальні й узагальнення та реалізація результатів.

Проведення аудиту доходів, витрат і фінансового результату від фінансової діяльності передбачає проведення аудитором окремих послідовних етапів: підготовчий, основний і заключний.

На підготовчому етапі аудитор вивчає діяльність підприємства. Згідно з МСА 310 «Знання бізнесу клієнта», аудитор повинен мати знання про бізнес в обсязі, достатньому для виявлення розуміння подій і операцій. Для цього використовуються такі методи [77, с.170] :

– Облік галузевих особливостей, до яких відносяться такі чинники, як особливості бухгалтерського обліку господарських операцій, основні економічні показники та статистичні дані, нормативно-правова база;

- Знайомство з організацією і технологією господарської діяльності підприємства;
- Збір інформації про персонал клієнта, видами послуг, що надаються, застосовувані методи ведення бухгалтерського обліку (форма, облікова політика, ступінь автоматизації);
- Збір інформації про юридичних та фінансових зобов'язаннях клієнта;
- Знайомство з організацією системи внутрішнього контролю. [45, с. 68]

Для отримання інформації про діяльність клієнта аудитор використовує внутрішні документи ПП «Рембудсервіс-Газ»: установчі документи, бухгалтерська звітність минулих років, облікова політика, робочий план рахунків, а також роз'яснення і підтвердження, отримані від персоналу.

На етапі попереднього планування аудиторська організація оцінює проведення аудиту. У разі, якщо аудиторська організація вважає за можливе проведення аудиту, відповідно до МСА 210 «Умови довіреності про аудиторську перевірку» складається лист-зобов'язання. Потім слід укладення договору на проведення аудиторської перевірки, в якому дві сторони, що укладають договір, їхні обов'язки і відповідальність, предмет, строки виконання робіт і їх оплата, формується штат для проведення аудиту.

При плануванні складу спеціалістів, що входять в аудиторську групу, аудиторська фірма повинна враховувати:

- Бюджет робочого часу для кожного етапу аудиту (підготовчого, основного і заключного);
- Передбачувані терміни роботи групи;
- Кількісний склад групи;
- Посадовий рівень членів групи;
- Кваліфікаційний рівень членів групи.

Після закінчення попереднього планування аудиту аудиторська організація приступає до розробки загального плану і програми аудиту.

Наступний крок - оцінка системи внутрішнього контролю на ПП «Рембудсервіс-Газ». Цього вимагають МСА 400 «Оцінка ризику і внутрішній контроль» та МСА 610 «Розгляд роботи аудитора». Використовуються методи: опитування та анкетування керівництва ПП «Рембудсервіс-Газ» і персоналу, документальна перевірка, спостереження. Вірна оцінка системи внутрішнього контролю дозволяє аудиторю оцінити аудиторський ризик, визначаючи при цьому обсяг виконаних аудиторських процедур.

На основному етапі аудиту аудитор здійснює конкретні аудиторські процедури операцій, які є підставою для нарахованих (не нарахованих) витрат, доходів від фінансової діяльності. Підсумки заносяться в робочі документи і служать підставою для формування аудиторських висновків. На цьому етапі для розглянутих документів використовується метод документальної суцільної перевірки, метод арифметичних перевірок.

На заключному етапі аудитор за результатами перевірки представляють замовнику аудиторський звіт (призначений для використання адміністрацією підприємства), аудиторський висновок (призначений для оприлюднення) та довідку про фінансову стійкість і платоспроможність підприємства.

Таким чином, аудиторська перевірка є засобом підтвердження якості та достовірності бухгалтерської звітності. Метою аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності на підприємстві на ПП «Рембудсервіс-Газ» є вираз професійної думки аудитора про об'єктивність та достовірності відображення статей фінансової звітності, на яких відображається інформація про доходи та витрати від фінансової діяльності.

Досягнення мети аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності на ПП «Рембудсервіс-Газ» можливе при вирішенні комплексу взаємопов'язаних завдань. Об'єктами аудиту є операції із списання, безоплатного отримання (передачі), переоцінці, а також операції, пов'язані з відсотками, рентами, дивідендами, роялті. Джерелами інформації аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності є: нормативна база, що регулює

порядок проведення аудиторських перевірки, бухгалтерського обліку та контролю нарахування доходів та витрат від фінансової діяльності, а також внутрішня документація та звітність підприємства.

Аудит доходів та витрат від фінансової діяльності проводиться на підставі листа-зобов'язання на здійснення аудиту фінансової звітності (Додаток Д). Базою для укладання договору є лист-зобов'язання. Договір представлений у Додатку Е.

На етапі попереднього планування аудиторської роботи є необхідним визначення величини суттєвості та аудиторського ризику.

Суттєвість - це виражена в абсолютних одиницях можливість інформації вплинути на рішення її користувача. Передбачається, що в кожному конкретному випадку для підприємства необхідно оцінити ту величину активів, пасивів або фінансових результатів, яке може змінити думку щодо звітності та вплинути на рішення її користувача.

При знаходженні абсолютного значення рівня суттєвості аудитор повинен приймати за основу найбільш важливі показники, що характеризують достовірність звітності економічного суб'єкта, які називаються базовими показниками бухгалтерської звітності.

Для аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності базовим показником буде обраний чистий прибуток підприємства. На підставі власної професійної думки рівень суттєвості на ПП «Рембудсервіс-Газ» дорівнює 1% і становить $1297,6 * 0,01 = 12,976$ (тис.грн).

У ході перевірки значення рівня суттєвості може бути змінено, що має бути відображено в робочій документації. Рівень суттєвості має велике значення на всіх етапах аудиторської перевірки. Так, на етапі планування він дуже важливий при визначенні змісту, витрат часу і обсягу застосовуваних аудиторських процедур. Безпосередньо у ході проведення перевірки рівень суттєвості дуже впливає на здійснення конкретних аудиторських процедур. На етапі завершення аудиту він повинен бути прийнятий до уваги

при оцінці впливу виявлених спотворень і порушень на достовірність бухгалтерської звітності.

Аудитор повинен мати на увазі, що окремі відмічені ним спотворення можуть не мати істотного характеру самі по собі, але спотворення, взяті в сукупності, можуть мати суттєве значення.

Зіставлення рівня виявлених спотворень з рівнем суттєвості, а також оцінка відхилень порядку ведення обліку від відповідних нормативних документів, справляють істотний вплив на вираження аудитором думки про перевіреній фінансовій звітності. Ступінь цього впливу наведена в таблиці Додатка Ж.

Аудиторський ризик - це суб'єктивно встановлений рівень ризику, який готовий взяти на себе аудитор і який полягає в тому, що у фінансовій звітності будуть виявлені похибки вже після завершення аудиту і подання аудиторського висновку без застережень. Якщо аудитор визначить для себе менший рівень аудиторського ризику, то це буде означати, що він прагне до більшої впевненості у тому, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень.

Модель аудиторського ризику має таку формулу:

$$AP = VXP * PK * PH,$$

де AP - аудиторський ризик;

VXP - внутрішньогосподарський ризик;

PK - ризик контролю;

PH - ризик невиявлення.

Внутрішньогосподарський ризик - ризик появи істотних викривлень у певному бухгалтерському рахунку, статті балансу, однотипної групи господарських операцій, звітності економічного суб'єкта в цілому до того, як такі викривлення будуть виявлені засобами системи внутрішнього контролю, тобто при допущенні відсутності на підприємстві системи внутрішнього контролю. При встановленні рівня внутрішньогосподарського ризику не береться до уваги внутрішньогосподарський контроль, оскільки він входить у

визначення ризику контролю. Включення внутрішньогосподарського ризику до моделі аудиторського ризику - один з найважливіших аспектів аудиту. Це передбачає, що аудитори повинні намагатися передбачити, у яких розділах фінансової звітності найбільш або найменш вірогідні. Ця інформація визначає загальну кількість підлягають накопиченню свідоцтв, а також те, яким чином аудитор розподілить свою діяльність по збору свідчень між окремими сегментами аудиту. Оцінюючи внутрішньогосподарський ризик, повинні бути враховані такі фактори:

- Характер бізнесу клієнта;
- Чесність адміністрації;
- Мотиви поведінки клієнта;
- Результати попереднього аудиту;
- Первинний і повторний аудит;
- Взаємопов'язані сторони;
- Нетрадиційні операції і т.д.

Для аудиту доходів і витрат від фінансової діяльності слід врахувати і складність проведених розрахунків. Підставою оцінки рівня внутрішньогосподарського ризику служить тест власного ризику (Додаток I), за допомогою якого встановлений даний ризик у розмірі 85%, тому що фінансово-інвестиційна сфера діяльності підприємства вимагає більш кваліфікованого обліку, ніж інші його об'єкти.

Ризик контролю - це ймовірність того, що існуючі на підприємстві і регулярно вживані засоби системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю не будуть вчасно виявляти та виправляти порушення, що є суттєвими окремо або в сукупності [77, с.166]. Для оцінки ризику контролю аудитор повинен застосовувати спеціальні аудиторські процедури, звані тестуванням засобів контролю. Вони включають:

- Формальну перевірку документів на наявність, наприклад, необхідних підписів;

- Опитування та спостереження за контрольними процедурами, що не знаходять письмового підтвердження, з метою визначення їх фактичного існування і виявлення осіб, які їх проводять;

- Повторення процедур контролю, наприклад, порівняння аудитором записів в реєстрі по банківському рахунку з виписками банку.

Однак тестування не є обов'язковим, оскільки аудитором спочатку може бути встановлено, що система внутрішнього контролю - неефективна. Відмова від тестування може бути прийнята, у випадку якщо аудитор вважатиме, що тестування контролю буде ускладнено і займе більше часу, ніж безпосередня перевірка.

Аудиторською фірмою «Елітаудіт» прийнято рішення про тестування системи внутрішнього контролю ПП «Рембудсервіс-Газ» (Додаток К). На підставі проведеного тесту ризик контролю встановлений у розмірі 60%. Цей ризик залежить від ефективності розробки та функціонування внутрішнього контролю при досягненні цілей суб'єкта, пов'язаних з підготовкою фінансової звітності.

Ризик не виявлення - це суб'єктивна ймовірність того, що процедури, які застосовуються аудитором в процесі перевірки, не дозволять виявити існуючі в організації суттєві порушення [63, с.265].

Ризик невиявлення є показником ефективності і якості роботи аудитора. Існує зворотний зв'язок між ризиком невиявлення і комбінацією внутрішньогосподарського ризику і ризику контролю:

- Високі значення внутрішньогосподарського ризику і ризику контролю зобов'язують аудитора організувати перевірку так, щоб знизити наскільки можливо, величину ризику невиявлення і тим самим звести загальний аудиторський ризик до прийняттого значення

- Низькі значення внутрішньогосподарського ризику і ризику контролю дозволяють аудитору допустити в ході перевірки більше високий ризик не виявлення і при цьому отримати прийнятне значення загального аудиторського ризику.

Для аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності загальний аудиторський ризик встановимо в розмірі 5%.

Таким чином, $RH = 0,05 / 0,85 * 0,6 = 0,098$ (9,8%). Чим менше оцінка ризику істотних спотворень, передбачуваних аудитором, тим більше оцінка прийнятності ризику невиявлення.

Між рівнем суттєвості і ступенем аудиторського ризику є зворотна залежність:

- Чим вище рівень суттєвості, тим нижче загальний аудиторський ризик;
- Чим нижче рівень суттєвості, тим вище аудиторський ризик.

При проведенні аудиту на етапі попереднього планування АФ «Елітаудіт» було вивчено основні показники діяльності ПП «Рембудсервіс-Газ» та фінансової звітності. Був встановлений рівень суттєвості у розмірі 12,976тис.грн.. Прийнятний аудиторський ризик - 5%, внутрішньогосподарський ризик оцінений в розмірі 0,85%, ризик контролю - 0,6% і таким чином ризик невиявлення склав 9,8%.

3.2. Організація і методика аудиту витрат та доходів від фінансової діяльності

Планування, будучи початковим етапом проведення аудиту, полягає в розробці аудиторською організацією загального плану аудиту із зазначенням очікуваного обсягу, графіків і термінів проведення аудиту, аудиторської програми, яка визначає обсяг, види і послідовність здійснення аудиторських процедур, необхідних для формування аудиторською організацією об'єктивного і обґрунтованого думки про звітності підприємства, що перевіряється.

Плануючи порядок проведення аудиту, аудиторська організація повинна керуватися як загальними, так і приватними принципами проведення аудиту: комплексності, безперервності, оптимальності.

Комплексність - це забезпечення взаємозв'язку і узгодженості всіх етапів планування - від попереднього планування до складання загального плану і програми аудиту [63, с.305].

Безперервність - встановлення сполучених завдань групі аудиторів та ув'язки етапів планування за термінами і по суміжних господарюючим суб'єктам [63, с.305].

Оптимальність - забезпечення варіантності для можливості вибору оптимального варіанта загального плану і програми аудиту на підставі критеріїв, визначених самою аудиторською організацією [63, с.265].

Розробка загального плану і програми аудиту ґрунтується на попередніх даних про економічний об'єкті, а також на результатах проведених аналітичних процедур. Проведенням аналітичних процедур аудиторська організація повинна виявити області, значущі для аудиту. Складності і обсяг аналітичних процедур варіюється в залежності від обсягу та складності даних бухгалтерської звітності економічного суб'єкта.

При складанні загального плану і програми аудиту аудитор оперує даними з оцінки системи внутрішньогосподарського контролю, встановленому рівні суттєвості та аудиторського ризику.

Результати проведених аудиторською організацією процедур при підготовці загального плану і програми аудиту детально документуються, оскільки вони є підставою для планування аудиту і можуть бути використані протягом всього аудиту.

Загальний план - керівництво здійснення програми аудиту. У загальному плані аудиторська організація визначає спосіб проведення аудита на підставі результатів попереднього аналізу, оцінки надійності системи ВГК і ризиків аудиту. Коли приймається рішення про проведення вибіркового аудиту, аудитор формує аудиторську вибірку.

У загальному плані передбачається: конкретні області, що підлягають вивченню, щоб аудит був об'єктивним; суттєві моменти, які слід охопити; вибіркові плани; формування аудиторської групи, її чисельність,

кваліфікацію фахівців, які залучаються до проведення перевірки; розподіл аудиторів відповідно до їх професійними якостями і посадовими рівнями по конкретних ділянках аудиторської перевірки; бюджет робочого часу для кожного етапу аудиту; передбачувані терміни роботи групи; інструктування всіх членів групи про їх обов'язки, ознайомлення їх з фінансово-господарською діяльністю економічного суб'єкта, а також з положеннями загального плану аудиту; контроль керівника за виконанням плану і якістю роботи асистентів аудитора, за веденням ними робочої документації і належне оформлення результатів аудиту, для роз'яснення керівником аудиторської групи методичних питань, пов'язаних з практичною реалізацією аудиторських процедур [94, с.65].

Аудиторська організація визначає в загальному плані роль внутрішнього аудиту, а також необхідність залучення експертів у процесі проведення перевірки.

Відповідно до плану аудиту (Додаток Л), аудит об'єктів на ПП «Рембудсервіс-Газ» буде проводитися групою аудиторів, у складі 3-х чоловік. Загальний час проведення - 210 людино-годин. Величина суттєвості - 12,976 тис. грн. Рівень аудиторського ризику - 5%. План аудиторської роботи складається з урахуванням реалізації основних етапів аудиту - підготовчого, етапу планування, безпосередньо етапу аудиторської перевірки та заключного.

Розробка програми проведення аудиту включає етапи, аналогічні тим, що і при розробці загального плану аудиту. Програма є розвитком загального плану аудиту та являє собою детальний перелік аудиторських процедур, необхідних для практичної реалізації плану аудиту. Вона служить докладною інструкцією асистентам аудитора й одночасно - засобом контролю термінів проведення роботи для керівників аудиторської групи. Аудитору слід документально оформити програму аудита, присвоїти номер (код) кожної проведеної аудиторської процедури, щоб у процесі роботи мати можливість робити посилання на них в робочих документах.

Аудиторську програму складають або у вигляді програми тестів контролю, або у вигляді програми аудиторських процедур по суті. Програма тестів засобів контролю являє собою перелік сукупності дій, призначених для збору інформації про функціонування системи внутрішньогосподарського контролю та обліку. Призначення тестів засобів контролю в тому, щоб допомогти виявити істотні недоліки засобів контролю підприємства.

Аудиторські перевірки по суті містять у собі детальну перевірку достовірності відображення оборотів за рахунками. Програма аудиторської перевірки по суті являє собою перелік дій аудитора для таких детальних конкретних перевірок. Для процедур по суті аудитору слід визначити, які саме розділи бухгалтерського обліку він буде перевіряти, і за яким розділу скласти програму аудиту. У залежності від змін умов проведення аудиту і результатів аудиторських процедур програма аудиту може переглядатися. Причини і результати змін варто документувати.

Висновки аудитора по кожному результату аудиторської програми, документально відбиті в робочих документах - фактичний матеріал для складання аудиторського звіту (письмової інформації керівництву економічного суб'єкта) і аудиторського висновку, а також підстава для формування об'єктивної думки аудитора про фінансову звітність підприємства.

Програма аудиту операцій, які є підставою для нарахування та списання доходів та витрат від фінансової діяльності, базується на перевірках по суті, мета яких полягає у визначенні того, чи були господарські операції належним чином санкціоновані, правильно вони враховані та узагальнені в журналах, а також чи правильно перенесені в реєстри синтетичного обліку і Головну книгу.

Перш ніж розпочати перевірку досліджуваних об'єктів слід ознайомитися з обліковою політикою підприємства та провести тест контролю доходів та витрат від фінансової діяльності.

Розпочинаючи безпосередній аудит доходів та витрат від фінансової діяльності, доцільно також провести аудит доходів і витрат від інвестиційної діяльності, яка безпосередньо пов'язана із фінансовою діяльністю і багато їх показників є взаємозалежними. На першому етапі аудиту необхідно спочатку переконатися в правильності організації аналітичного обліку інвестиційної діяльності, та визначити чи всі реалізовані або ліквідовані необоротні активи підприємства були закріплені за матеріально-відповідальними особами, а також слід звернути увагу на правильність заповнення актів інвентаризації основних засобів, актів приймання (передачі) основних засобів, актів на списання основних засобів, актів виконаних робіт, журналів № 4, 5, 6, головної книги по рахунках 97, 74, форм фінансової звітності.

Крім того, аудитору необхідно перевірити дотримання встановлених термінів проведення інвентаризації основних засобів, повноту і своєчасність її проведення, і правильність відображення результатів інвентаризації в бухгалтерському обліку [117, с.260].

Особливо ретельно слід документально перевірити операції зі списання основних засобів, правильність їх оформлення, законність і відображення їх в обліку. Розрізняють:

- добровільна ліквідація (внаслідок фізичного, морального зносу, неможливістю використання, у зв'язку зі зміною профілю виробництва і у випадках ліквідації підприємства);

- вимушена ліквідація (внаслідок стихійних лих, надзвичайних подій).

При ліквідації підприємства нараховує ПДВ виходячи зі звичайних цін для ліквідованих об'єктів, не нижче балансової вартості, його сума відноситься на витрати з ліквідації об'єкта (рах.976). ПДВ не нараховується:

- у разі дій обставин непереборної сили;

- коли платник надає в податкові органи документ про ліквідацію основних засобів у зв'язку з неможливістю їх експлуатації за первісним призначенням.

При списанні основних засобів внаслідок фізичного зносу аудитор повинен перевірити дотримання амортизаційних строків експлуатації. Несвоєчасне їх списання є безгосподарним ставленням до майна.

У процесі проведення аудиту встановлюється правомірність оформлення операцій з вибуття основних засобів, правильність виявлення і списання отриманих доходів (витрат), дотримання вимог податкового законодавства і правильність нарахування податку на додану вартість по кожному факту вибуття основних засобів, за винятком вищевказаних подій.

Основним документом на списання основних засобів є акт про ліквідацію основних засобів, в якому вказується причини вибуття, технічний стан, первісна вартість, сума зносу, витрати на ліквідацію, найменування і вартість залишків від ліквідації і т.д.

При аудиторській перевірці аудитор встановлює наявність наказу керівника підприємства про створення постійно діючої комісії зі списання основних засобів і доцільності їх списання.

З метою виявлення доцільності списання основних засобів порівнюються дані актів ліквідації з даними інвентарних карток та інвентарних списків, а також перевіряються всі записи в обліку з вибуття основних засобів[136, с.98].

Результати перевірки обліку ліквідації основних засобів аудитор відображає в робочому документі.

Слід пам'ятати, що у випадку часткової ліквідації об'єкта його первісна (або переоцінена) вартість та знос зменшується на суму первісної (або переоціненою) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

При списанні обладнання і транспортних засобів, які вибули в результаті аварії, аудитор повинен перевірити наявність актів про ліквідацію, копії акта про аварію з роз'ясненням причин і вжиті заходи до винних осіб.

На підприємстві ПП «Рембудсервіс-Газ» 15.04.11 р. було списано транспортний засіб, сума балансової вартості якого становила 35.000грн. Акт

про списання транспортних засобів є в наявності, проте відсутній запис, що роз'яснює причину такої операції. З точки зору податкового законодавства відсутність запису про неможливість надалі використовувати даний об'єкт за первісним призначенням, призводить до оподаткування даної операції в розмірі 7000грн., Дана подія не відображено в обліку.

До інвестиційної діяльності, крім звичайної реалізації (продажу) необоротних активів і фінансових інвестицій, відносяться також і операції фінансового лізингу (оренди), які мають відображення в обліку підприємства ПП «Рембудсервіс-Газ», але тільки в даному випадку підприємство виступає об'єктом даної діяльності, оскільки приймає інвестиції у вигляді об'єкта фінансової оренди і відповідно до цього здійснює вже фінансові витрати.

Фінансова оренда передбачає передачу орендарю всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом користування та володінням активом. При операції фінансової оренди у бухгалтерському обліку у орендаря відповідно до пункту П(С)БО 14 «Оренда» отримане у фінансову оренду майно (об'єкт основних засобів) в сумі мінімальних орендних платежів обліковується на субрахунку 531 «довгострокові зобов'язання з фінансової оренди» з паралельним віднесенням її на об'єкт основних засобів підприємства. Потім довгострокові зобов'язання з фінансової оренди збільшуються на суму податку на додану вартість.

Мінімальні орендні платежі - платежі, які підлягають сплаті орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням вартості послуг та податків, які підлягають сплаті орендодавцю і непередбаченої орендної плати), збільшені на суму його гарантованої ліквідаційної вартості.

Непередбачена орендна плата - частина орендної плати, яка не зафіксована конкретною сумою та розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди (обсяг продажу, рівень використання, індекс інфляції та цін, ринкові ставки відсотка тощо).

Для перевірки фінансових витрат, пов'язаних з фінансовою орендою основних засобів аудитор необхідно ознайомитися з умовами оренди, складом орендованих основних засобів та відображенням їх у бухгалтерському обліку.

Перш за все, аудитор визначає правомірність складання договору на фінансову оренду.

Основними етапами перевірки витрат по фінансовій оренді є:

- правильність нарахування і віднесення щомісячної суми орендних платежів на рахунки обліку;
- своєчасність розрахунків за орендовані основні засоби;
- законність відображення господарських операцій з обліку орендованих основних засобів.

Як показує практичний досвід, аудитору слід віддавати перевагу методу документальної та формальної перевірки. Аудиторська перевірка дасть можливість переконатися аудитору в заповненні всіх реквізитів документів, пов'язаних з фінансовою орендою основних засобів, які забезпечують їх юридичну силу; а арифметична - підтвердить правильність кількісних і вартісних показників, які містяться в документах.

Підприємство ПП «Рембудсервіс-Газ» 20.06.12р. уклало договір фінансової оренди об'єкта, що відноситься на рахунок 104 «Машини та обладнання». Термін оренди - 8 років. Орендна ставка відсотка становить 30% річних. Мінімальні орендні платежі - 608000грн. (38000*16) сплачуються 2 рази на рік. Після завершення строку оренди право власності на об'єкт залишається в орендодавця. В нашому випадку загальна сума фінансових витрат дорівнює: $608000 - 260680 = 347320$ (грн).

З метою аудиту правильного розрахунку фінансових витрат аудитором складено робочий документ «Розрахунки за договором фінансового лізингу». Були сформовані дані бухгалтерського обліку витрат, пов'язаних з фінансовою орендою, з даними аудиту.

Виявлено те, що бухгалтерською службою підприємства порушено принцип розрахунку фінансових витрат. Загальна сума відхилень у статті фінансові витрати становить 86640грн.

У цілому, за результатами аудиторської перевірки можна встановити, що система бухгалтерського обліку забезпечує вирішення покладених на неї завдань. Однак дані обліку не можуть бути визнані абсолютно достовірними, оскільки на підприємстві організація обліку нарахування і розрахунку фінансових витрат за операціями фінансової оренди не може бути визнана задовільною.

Для складання умовно-позитивного висновку, щодо достовірності та об'єктивності фінансової звітності ПП «Рембудсервіс-Газ» в статтях доходів та витрат від інвестиційної та фінансової діяльності аудиторською фірмою «Елітаудіт» на підставі П(С)БО 6 «Виправлення помилок у фінансовій звітності» був запропонований ряд варіантів виправлення порушень в обліку підприємства. Після виправлення виявлених порушень можна зробити висновок, що помилки несуттєві.

3.3. Узагальнення результатів аудиту та складання аудиторського висновку

Результати аудиторської перевірки, проведеної незалежними аудиторами, узагальнюються в відповідності з міжнародними нормами аудиту, в трьох документах [63, с.105]:

- Аудиторському звіті;
- Аудиторському висновку;
- Довідкою про фінансову стійкість і платоспроможність підприємства.

Аудиторський звіт - це систематизований перелік істотних помилок та варіантів їх виправлення, виявлених при перевірці фінансового стану клієнта [63, с.105]. При перерахуванні помилок обов'язково робиться посилання на нормативні документи, які порушені. На відміну від двох інших документів аудиторський звіт не призначений для широкого кола користувачів і

надається безпосередньо замовнику аудиторських послуг. За підсумками аудиторської перевірки може бути наданий попередній варіант звіту аудитора. У ньому можуть міститися вимоги по внесенню виправлень у дані бухгалтерського обліку та з підготовки переліку уточнень до вже підготовленої бухгалтерської звітності клієнта. Виконання таких вимог у разі, якщо вони стосуються виправлень істотного характеру є обов'язковим, щоб аудиторська фірма надалі могла надати позитивний аудиторський висновок. При цьому недостатньо внесення виправлень тільки у фінансову звітність. Виправлення вважаються внесеними, тільки якщо вони зроблені в бухгалтерському обліку - оформлені відповідні бухгалтерські довідки щодо внесення виправлень, зроблені бухгалтерські записи, оформлені нові регістри синтетичного і аналітичного обліку та складена фінансова звітність.

У випадку, якщо керівництво підприємства врахує вимоги аудиторів і внесе необхідні зміни, аудитор надає остаточний варіант письмового звіту аудитора, в якому дається оцінка та аналіз виправлень, зроблених підприємства в порядку виконання вимог аудиторів.

Аудиторський звіт керівництву ПП «Рембудсервіс-Газ» наведено у Додатку М.

Аудиторський висновок - короткий висновок про фінансово-господарський стан підприємства за період, що перевірявся часу. Аудиторський висновок розрахований на широке коло користувачів [119, с.105].

Результати аудиторської перевірки в Україні оформляються за вимогами МСА № 800 «Аудиторський висновок при виконанні завдань з аудиту спеціального призначення». Даний нормативний акт визначає, що аудитор повинен проаналізувати й оцінити висновки, отримані на основі зібраних аудиторських доказів і скласти за результатами аудиту аудиторський висновок.

Призначення аудиторського висновку:

– короткий змістовний висновок незалежного спеціаліста про фінансову звітність підприємства;

– правовий акт, оскільки у визначених законом випадках тільки перевірений аудиторський звіт є доказом інформації про результати роботи підприємства;

– заява аудитора про те, що він професійно виконав свої обов'язки і представив об'єктивний висновок про стан і результати підприємства - клієнта.

Аудиторський висновок може бути чотирьох видів: безумовно-позитивний, умовно-позитивний (із застереженнями), негативний та відмова від видачі аудиторського висновку [119, с.105]. У таблиці 7 наведено характеристику зазначених видів аудиторських висновків.

Таблиця 7

Характеристика видів аудиторських висновків

№	Вид аудиторського висновку	Характеристика аудиторського висновку
1	2	3
1.	Безумовно-позитивний аудиторський висновок	Думка аудитора (аудиторської фірми) про достовірність бухгалтерської звітності економічного суб'єкта означає, що ця звітність підготовлена таким чином, що забезпечує у всіх істотних аспектах відображення активів і пасивів економічного суб'єкта на звітну дату і фінансових результатів його діяльності за звітний період виходячи з нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік і звітність в Україні

1	2	3
2.	Умовно- позитивний висновок	<p>Думка аудиторської фірми про достовірності бухгалтерської звітності економічного суб'єкта означає, що за винятком визначених у аудиторському висновку обставин бухгалтерська звітність підготовлена таким чином, щоб забезпечити у всіх істотних аспектах відображення активів і пасивів економічного суб'єкта на звітну дату і фінансових результатів його діяльності за звітний період виходячи з нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік і звітність в Україні. В умовно позитивному висновку аудитор підтверджує достовірність фінансової звітності з викладенням обставин, що зумовили такий висновок.</p>
3.	Негативний висновок	<p>Думка аудиторської фірми про достовірність бухгалтерської звітності означає, що у зв'язку з певними обставинами ця звітність не забезпечує у всіх істотних аспектах відображення активів і пасивів економічного суб'єкта на звітну дату і його фінансових результатів. Негативний аудиторський висновок видається тоді, коли невпевненість аудитора у достовірності фінансової звітності настільки велика, що, на його думку, може ввести в оману користувачів і не дозволяє зробити висновок щодо правильності та об'єктивності фінансової звітності. В аудиторському висновку необхідно сформулювати причини, суттєві помилки та порушення, які не дозволяють вважати висновок достовірним.</p>

1	2	3
4.	Відмова від видачі аудиторського висновку	Означає, що в результаті певних обставин (обмеження обсягу перевірки, невпевненість аудитора та інше) аудитор (аудиторська фірма) не може висловити таку думку.

Аудиторський висновок не повинен трактуватися економічним суб'єктом і зацікавленими користувачами аудиторського висновку як гарантія аудиторської фірми в тому, що інші обставини, що впливають або вплинуть на бухгалтерську звітність, не існують.

Довідка про фінансову стійкість і платоспроможність підприємства містить аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, розрахованих на підставі фінансової звітності клієнта за період, що перевірявся [63, с.278].

За результатами аудиту стану обліку та звітності ПП «Рембудсервіс-Газ» було надано умовно-позитивний аудиторський висновок. Основними причинами подання умовно-позитивного аудиторського висновку були:

- керівництво ПП «Рембудсервіс-Газ» погодилося в повному обсязі зробити коригувальні проведення, запропоновані аудитором;
- майбутні події, як очікується, не суттєво вплинуть на фінансову звітність, ці події будуть відображені в примітках до неї;
- затвердження керівництва незначно відрізняються від даних фінансової звітності;
- у цілому, з урахуванням коректувань, які вказані в робочих документах, аудитор згоден з вживаними на ПП «Рембудсервіс-Газ» методами обліку та повнотою розкриття інформації.

Аудиторський висновок за результатами аудиту доходів та витрат від інвестиційної та фінансової діяльності представлено у Додатку Н.

Таким чином аудиторський звіт містить систематизований перелік істотних помилок (з посиланнями на порушені нормативно-правові акти) і варіантів їх виправлення. Аудиторський висновок має бути надано зовнішнім користувачам, а, отже, має містити в собі чітке і ясне уявлення аудитора про перевірену фінансову звітність і не повинно містити переліку виявлених помилок або недоліків у системі обліку і контролю клієнта, виявлених при перевірці фінансового стану клієнта. За результатами аудиту фінансової звітності ПП «Рембудсервіс-Газ» було надано умовно-позитивний аудиторський висновок.

В процесі підготовки аудиторського висновку за результатами аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності, вагомого значення набуває сама якість його складання. Найоперативніший та короткостроковий контроль можуть проводити внутрішні аудитори за безпосереднього моніторингу роботи аудиторської групи, а також - якісно координувати аудит використання персональних комп'ютерів [63, с. 85].

За таких обставин, пропонуємо керівникам підприємства, контролювати аудиторську діяльність з наглядової позиції, суттєво не впливаючи на неї із власного кабінету чи іншого територіально-віддаленого місця у режимі реального часу. Аналогічна технологія нині активно застосовується у Західній Європі, США, Канаді, проте у нас вона не знайшла належної підтримки через відсутність автоматизованого аудиту в підприємствах та небажання застосовувати дану технологію вітчизняними аудиторськими фірмами.

Зауважимо, що нині нерідко можуть виникати певні незгоди із керівниками, внутрішніми аудиторами підприємства, що перевіряється і незалежною аудиторською фірмою. Такі непорозуміння варто вирішувати за допомогою зовнішніх суб'єктів, що входять до Аудиторської палати України (АПУ) [105, с.165]:

- Дисциплінарна комісія АПУ;

– Комісія АПУ з зовнішніх зв'язків та інформаційного забезпечення аудиту;

– Комісія АПУ зі стандартів та практики аудиту;

– Комісія АПУ з сертифікації та освіти аудиторів.

За підтримки згаданих вище комісій АПУ доцільно вирішувати, на наш погляд, різні суперечливі питання проведеного аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності. Найоперативнішими способами тут можуть бути, на нашу думку он-лайн консультації, які безальтернативно потрібно запроваджувати в систему аудиту України, продуктивна робота колцентру профільних комісій.

Важливим аспектом даного питання нашого дослідження виступає безпосередня ефективність проведення аудиторських процедур в підприємстві. Власне сама ж ефективність аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності залежить, насамперед, від аудитора, що його здійснює та від різних факторів і критеріїв оцінки.

Із найважливіших критеріїв оцінки аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності, вважаємо, за потрібне виділити наступні:

- 1) чітке формулювання основних завдань;
- 2) якісне планування процесу аудиту витрат на збут;
- 3) комплексне і виважене використання прийомів аудиторського процесу;
- 4) достатнє та своєчасне інформаційне забезпечення аудиторів та юристів аудиторської фірми;
- 5) ефективне застосування окремих деталей і фактів з передового досвіду світової спільноти аудиторів з метою вирішення конкретних аудиторських завдань [69, с.265].

Наведені вище критерії та фактори, на нашу думку є найефективнішими інструментами визначення результату здійсненого аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності, а також оцінки результативності роботи самої ж аудиторської компанії.

Нам відомі факти з господарсько-фінансової діяльності вітчизняних підприємств, де забезпечено високу ефективність аудиту, проте ефект від нього діяльності підприємства, на жаль, мінімальний. Виходячи з цього, дано власне визначення понять ефективності роботи аудиторів та ефекту від аудиту.

Ефективність роботи аудитора – це рівень його професійності та реальна змога вирішувати певні уніфіковані завдання в процесі аудиту, а також можливість застосувати передовий досвід аудиторської практики провідних країн світу, а ефект від аудиту – це своєрідний фінансовий результат здійснення аудиту та міра його впливу на наступну господарсько-фінансову діяльність підприємства (в тому числі аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності).

Підсумовуючи наведені вище дані зробимо висновок, що ефективним можна вважати такий аудит, за якого за найменших витрат на його здійснення, досягнуто абсолютну більшість цілей і виконано основні завдання, які встановлювались під час планування аудиту, а суб'єкти, що його здійснювали є компетентними аудиторами із позитивним передовим досвідом проведення перевірок.

Звернемо увагу на те, що, за нашими спостереженнями, найефективнішим аудитом для підприємств є добровільний, а не обов'язковий аудит. Адже основною метою обов'язкового аудиту є підтвердження фінансової звітності, а не надання практичних рекомендацій підприємству із покращення справ у бухгалтерії.

Висновки до розділу 3

Узагальнивши результати здійсненого дослідження аудиту витрат та доходів від фінансової діяльності, констатуємо наступне:

1. Аудиторська перевірка є засобом підтвердження якості та достовірності бухгалтерської звітності. Метою аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності на підприємстві ПП «Рембудсервіс-Газ» є вираз

професійної думки аудитора про об'єктивність та достовірності відображення статей фінансової звітності, на яких відображається інформація про доходи та витрати від фінансової діяльності.

2. Аудиторська перевірка складається з ряду етапів: підготовчий (вивчення бізнесу клієнта, складання листа-зобов'язання та договору), попередній (етап планування та оцінки ризику, ВГК і т.д.), етап безпосередньої аудиторської перевірки, і підготовка аудиторського висновку.

3. Процес планування аудиторської роботи полягає в реалізації наступних етапів: попереднє планування, складання загального плану і програми аудиту. На етапі попереднього планування здійснюється отримання завдання аудитором, ознайомлення з бізнесом клієнта, складання договору і листи зобов'язання, визначення величини суттєвості та аудиторського ризику.

4. За результатами аудиторської перевірки можна встановити, що в цілому система бухгалтерського обліку забезпечує вирішення покладених на неї завдань. Аудиторською перевіркою виявлені наступні порушення в розрахунках фінансових витрат, пов'язаних з фінансовим лізингом і відповідно до цього невірне їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Проте зазначені невідповідності мають обмежений вплив на фінансову звітність і не перекошують загальний фінансовий стан.

5. Результати аудиту оформлюються у вигляді аудиторського звіту, аудиторського висновку та довідки про фінансовий стан підприємства. Аудиторський звіт містить систематизований перелік істотних помилок та варіантів їх виправлення. Аудиторський висновок має бути надано зовнішнім користувачам, а, отже, має містити в собі чітке і ясне уявлення аудитора про перевірену фінансову звітність і не повинно містити переліку виявлених помилок або недоліків у системі обліку і контролю клієнта, виявлених при перевірці фінансового стану клієнта. За результатами аудиту фінансової звітності ПП «Рембудсервіс-Газ» було надано умовно-позитивний аудиторський висновок.

ВИСНОВКИ

В результаті опрацювання законодавчої, нормативної, та інструктивної бази, наукової літератури, практичних досліджень в ПП «Рембудсервіс-Газ» з питань обліку та аудиту витрат та доходів від фінансової діяльності, наведемо наступні висновки:

1. Використання системного підходу в фінансовому обліку доходів, витрат і фінансових результатів передбачає вирішення завдань, згрупованих у три блоки рішень, а саме:

– на теоретичному рівні – визначення сутності й ознак класифікації доходів та витрат, вивчення впливу особливостей організації і технології виробництва на побудову обліку доходів, витрат і фінансових результатів;

– на концептуальному – обґрунтування напрямів удосконалення методики синтетичного й аналітичного обліку доходів та витрат, їх відображення у звітності;

– на методичному – розробку практичних рекомендацій щодо застосування інформаційного моделювання та запровадження автоматизованого обліку доходів та витрат.

2. Консолідація достовірних даних, щодо фінансових витрат та фінансових доходів продукції відбувається завдяки Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, а саме таких рахунків: 95 – Фінансові витрати; 72 – Дохід від участі в капіталі; 73 – Інші фінансові доходи.

3. При розрахунку суми фінансових витрат, які капіталізуються, доцільно визначити витрати на створення кваліфікаційного активу та норму капіталізації фінансових витрат. Сума фінансових витрат на створення кваліфікаційного активу, яка включається до розрахунку, залежить від того, пов'язані чи не пов'язані безпосередньо запозичення підприємства зі створенням кваліфікаційного активу

4. Ефективне ведення обліку фінансових доходів та витрат неможливе без запровадження автоматизованої обробки облікової інформації.

Проектування інформаційних потоків доходів і витрат та запровадження багаторівневого аналітичного обліку фінансових результатів забезпечить раціональну побудову інформаційної системи підприємства та сприятиме удосконаленню управління фінансовими результатами.

5. Контроль за якістю висновків з аудиту витрат та доходів від фінансової діяльності можуть здійснювати як зовнішні, так і внутрішні суб'єкти підприємницької діяльності. Найоперативніший та короткостроковий контроль може проводити керівництво підприємства за безпосереднього моніторингу роботи аудиторської групи, а також - якісно координувати аудит використання персональних комп'ютерів. За таких обставин, пропонуємо керівникам підприємств, здійснювати контроль аудиторської діяльності з наглядовою функцією, суттєво не впливаючи на її зміст із власного кабінету чи іншого територіально-віддаленого місця у режимі реального часу.

6. Ефективність роботи аудитора – це рівень його професійності та реальна змога вирішувати певні уніфіковані завдання в процесі аудиту, а також можливість застосувати передовий досвід аудиторської практики провідних країн світу, а ефект від аудиту – це своєрідний фінансовий результат здійснення аудиту та міра його впливу на наступну господарсько-фінансову діяльність підприємства (в тому числі аудиту доходів та витрат від фінансової діяльності).

7. Результати аудиту витрат та доходів від фінансової діяльності оформлюються у вигляді аудиторського звіту, аудиторського висновку та довідки про фінансовий стан підприємства. Аудиторський звіт містить систематизований перелік істотних помилок та варіантів їх виправлення. Аудиторський висновок має бути надано зовнішнім користувачам, а, отже, має містити в собі чітке і ясне уявлення аудитора про перевірену фінансову звітність і не повинно містити переліку виявлених помилок або недоліків у системі обліку і контролю клієнта, виявлених при перевірці фінансового стану клієнта.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996- IV // Все про бухгалтерський облік – 2000. №86. С.3.
2. Закон України “Про податок на додану вартість” №168/97 – ВР від 03. 04. 97 р. з подальшими змінами і доповненнями (97 змін за станом на 11. 05. 2004 р.) з 07. 12. 2000 р. №2120 – III до 11. 05. 2004 р. №1702 – IV, №2505 – IV від 25. 03. 2005 р.
3. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємства” зі змінами, внесеними Законом України №349 – IV від 24.12.2002 р.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №1829, від 08.06.2000 р. // Все про бухгалтерський облік-2000 №86, - с. 3
5. Закон України «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991 р. № 887-ХІІ.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Доходи”, затв. наказом МФУ від 29.10.1999 № 290 // ОВУ. –1999. – №46. – С. 122 - 125.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затв. МФУ від 31.12.99 р. №318 // ОВУ. – 2000. №1. – С. 24 - 25.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”: Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. №87.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”. Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87. Зареєстровано в Міністерстві юстицій України 21 червня 1999р. за №397/3690 зі змінами і доповненнями, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 24 лютого 2000р. №37 і від 14 червня 2000р. за №131 (визначено доходи, які відносяться до кожної групи).

10. Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 "Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування" // Нове діло. — 2000. — № 15 (34). — 13—20 жовтня.

11. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом МФУ від 30.11.99 № 291.

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291 // Бухгалтер, учет й аудит.— 2000. — № 1.

13. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг, затверджені наказом Державного комітету промислової політики України від 02.02.2001р. № 47

14. Аналіз господарської діяльності: Опорний конспект лекцій / Укл. Барабаш Н. – К.: КНЕУ, 2008. – 252 с.

15. Атамас П.Й. Управлінський облік [Текст] : навч. посібник для вузів / П.Й. Атамас – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.

16. Атрилл Питер. Управленческий учет для нефинансовых менеджеров / Питер Атрилл, Єдди МакЛейни. – Днепропетровск: Баланс КЛУБ, 2003. – 601 с.

17. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 288 с.

18. Білоус О.С., Гарасим П.М., Хомин П.Я. Податковий і бухгалтерський облік на малому підприємстві. – Тернопіль : Астон, 2007. – 215 с.

19. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К., 2008. — 690 с. .Байдук В. Облік витрат і доходів // Баланс-2001 №7 спец. випуск С. 50 - 61.

20. Борис Юровский, Андрей Рындя. Прибыль, доходы и расходы. Общие понятия // Экспресс-анализ законодательных и нормативных актов. - 2006. - № 41 (251). - С. 21.

21. Борис Юровский. Доходы и расходы в бухгалтерском и налоговом учете // Экспресс-анализ законодательных и нормативных актов. - 2007. - № 28 (342). - С. 10.

22. Бутинець Ф.Ф. та інші. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Підручник для студентів навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. Ф.Ф. Бутинець, І.В. Жиглей, В.М. Пархоменко; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця; 2-е вид., доп. і перероб.- Житомир: ПП “Рута”, 2005. - 544 с.

23. Бутинець Ф.Ф., Бардаш С.В., Малюга Н.М., Петренко Н.І. Контроль і ревізія. Вид.2-е, доп. і перероб. Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” – Житомир: ЖІТІ, 2003. - 512 с.

24. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: Навч. посібник. - Житомир: ЖІТІ, 2003. - 480 с.

25. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М., ін. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Навч. посібник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця – 3-тє вид., доп. і перероб. - Житомир: ЖІТІ, ПП “Рута”, 2006. - 512 с.

26. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. Бухгалтерський та управлінський облік : курс лекцій.-Житомир, 2007. - 448с.

27. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л. Бухгалтерський облік для менеджерів та економістів. -Житомир, ПП. Рута - 2009. - 402с.

28. Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. Організація бухгалтерського обліку. - Житомир. ПП. Рута 2008.

29. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік, ПП. Рута. - Житомир. 2009.

30. Буфатіна І. Облік доходів і витрат відповідно до нового плану рахунків // Бухгалтерський облік та аудит. - 2007 №2 - С.37 - 47.
31. Буфатіна І. Облік на виробництві. //Все про бухгалтерський облік. –2009. - № 57.- С.4-19.
32. Бухгалтерський облік для менеджерів та економістів: Навч. посіб. / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза / Житомир. інж.-технол. ін-т. — Житомир: ПП "Рута", 2009. — 670 с.
33. Бухгалтерський і фінансовий облік. Підручник / За редакцією професора Бутинця Ф.Ф.-Житомир, 2007.-608с.
34. Бухгалтерський облік в Україні: Навчальний посібник / За ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: Інтелект, 2009. – 728 с.
35. Бухгалтерський облік в Україні: нормативна та методична база: Навч. посібник. / Партин Г.О. – Л.: Магнолія плюс, 2009. – 24 с.
36. Бухгалтерський облік в Україні: Навчальний посібник / За ред. Р.Л. Хом'яка, Лемішовського В.І. – 7 – доп. і перероб. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, “Інтелект – захід” , 2008. – 12-24 с.
37. Варналій З.С. Основи підприємництва: навч. посібн. / З.С. Варналій. – К.: Знання-Прес, 2008. – 239 с.
38. Васюта-Беркут О.І. та ін. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб./О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф. Шепітко, Н.О. Ромашевська; За заг. ред. В.Б. Захожая. – К.: МАІП, 2009. – 176 с.
39. Вечканов Г.С. Современная экономическая энциклопедия / Г.С. Вечканов, Г.Р. Вечканова. – Спб: Издательство “Лань”, 2002. – 880 с.
40. Витрати виробництва: Навчальний посібник / М.І. Хопчан, О.Я. Лотиш, В.М. Хопчан. – Тернопіль: ТАНГ, 2003. – 149 с.
41. Гавриловська Л.М., Ларіонова А.С. Фінансовий облік – 1: Навч. – метод. Посібник. – К.: КНЕУ, 2008. – 255 с.
42. Гарасим П.М., Кізима А.Я., Забчук В.Д. та ін. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей / За ред. Хомина П.Я. - Тернопіль:

Астон, 2009. - 288 с. 5. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. — К.: Лібра, 2009. — 704 с.

43. С. Ф. Голов, В. М. Костюченко, І. Ю. Кравченко, Г. Я. Ямборко. Фінансовий облік: Підручник. – Лібра, 2005. – 976 с.

44. Голов С., Пархоменко В. Новий план рахунків: побудова і застосування // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 1. - С. 66.

45. Горщар В. 1С: Облік витрат на виробництво продукції // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2008. – 1 вер. (№35). – С. 66-72.

46. Господарський кодекс України. Коментар основних положень / упоряд. С.О.Теньков. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 240 с.

47. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку. Навч. Посібник / ред. Кужельського М.В. - К: “А.С.К.”, 2009. – 272 с.

48. Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках. - К.: “А.С.К.”, 2008. – 504 с.

49. Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: Навч. посібник. - 3-є вид., допов. - К.: А.С.К., 2008. - 416 с.

50. Грачова Р. Доходи, витрати та фінансові результати: Бухгалтерський облік // Нова бухгалтерія. – 2008. – С. 3-130.

51. Григорук Л.М., Літвінова Т.Д. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Навчальний посібник / А.А. Григорук, М.С. Палюх, Т.Д. Литвин; 2-ге вид. перер. і доп. – Тернопіль: ТДПУ, 2006. – 304 с.

52. Дерій В. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві: Курс лекцій. - Тернопіль: ТНЕУ, 2006. - 220 с.

53. Должанський М.І. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку / М.І. Должанський, А.М. Должанський. – Львів: Вид – во ЛБІ, 2009. – 494 с.

54. Доходы в бухгалтерском и налоговом учете: общие положения // Бухгалтерский учет. – 2001.- №16. – с. 34-43.

55. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств та об'єднань: Навч. посібник / За ред. Шкарабана С.І., Сапачова М.І. - Тернопіль: ТНЕУ, 2005. - 287 с.
56. Економічний енциклопедичний словник: в 2 т. / Я.С.Ларіна, С.В.Мочерний, О.Я.Устенко, С.І.Юрій; за ред. С.В.Мочерного. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.
57. Економічний аналіз: Навч. посібник / За ред. проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2010. – 540 с.
58. Економічний аналіз. навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця, - Житомир: ПП “Рута”, 2009 – 680 с.
59. Жовначар Р.І. Планування діяльності підприємств // Фінанси України. – 2008. - №1. – С.21-27.
60. Загородній В. П. Бухгалтерський облік в Україні. – К.:“А.С.К.”, 2007. – 848 с.
61. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г.Загородній, Л.Г.Вознюк. – Львів: \ Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2009. – 714 с.
62. Задорожній З Облік інших витрат операційної діяльності // Баланс-2001-29 травня. - С. 37- 40.
63. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч. посіб.] / С.В.Івахненко – [3-тє вид. випр. і допов.]. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
64. Кобилянська О.І. Фінансовий облік: навчальний посібник, К.: Карт бланш, 2009р.
65. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посібник. - К.: Т-во “Знання”, КОО, 2007. - 378 с.
66. Коробов М. Я. Фінансово –економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.: Т- во “Знання”, КОО. 2009. – 294 с.
67. Костів М.А. Аспекти обліку та контролю доходів і витрат за центрами відповідальності / Костів М.А. // Теорія і практика бухгалтерського

обліку та аудиту: сучасний стан і напрямки удосконалення : матеріали наук.-практ. конф., 26–27 листоп. 2004 р. — Львів, 2008. — С. 126–130.

68. Краткий экономический словарь / [под ред. А.Н. Азрилияна]. – М.: Институт новой экономики, 2001. – 1088 с.

69. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Микитюк Н. Я. та ін. Фінансовий облік. Підручник. – К.: “Хай – Тек Прес”, 2011. – 544 с.

70. Кудря-Висоцька О.П. Бухгалтерський облік: навчальних посібник, 2009р.

71. Курило Г.М. Бухгалтерський і податковий облік витрат і їх вплив на фінансовий результат / Курило Г.М. // Наук. вісн. : зб. наук. праць Академії ДПС України. — Ірпінь, 2008 — № 1(19). — С. 98–108.

72. Ленъ В.С. Управлінський облік: Навч. посіб. — К.: Знання – Прес, 2003. — 287 с.

73. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 628 с.

74. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: Підручник - 3 - те вид. перероб. і допов. – Київ: Вид – во “Центр учбової літератури”, 2009 – 670 с.

75. Лучко, Остап’юк, Даньків та інші. Фінансовий облік: Первинна документація та облікова реєстрація, Київ, “Астон”, 2009р.

76. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення, оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи.- Житомир, 2008. – 358 с.

77. Мельничук С.Г. Розвиток аудиторської практики в маркетинг-орієнтованих системах управління підприємствами / С.Г. Мельничук // Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб. матеріалів ІV Міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 травня 2010 р. м. Київ. – К.: МІБО КНЕУ, 2010. - С. 166-175.

78. Моссаковський В. Про перспективи подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - №6. – с. 10-21.

79. Нападовська Л. В. Управлінський облік: [монографія] / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2008. – 450 с.
80. Нападовська Л. Методологічні засади управлінського обліку / Любов Нападовська // Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. – № 4. – С. 26-30.
81. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: Навч. посібник – К.: Кондор, 2009р. – 503 с.
82. Оліфіров О.В. Контролінг інформаційних систем підприємства [Текст]: Монографія / О.В. Оліфіров – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган Барановського, 2010. - 325 с.
83. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова; 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2008. – 576 с.
84. Орлова В. К., Савич В. І., Костецька Л. А. Бухгалтерський облік: Навч. посібн. / 2 – ге вид. допов. і перероб. – Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 272 с.
85. Орлова В.К. Основи бухгалтерського обліку.: Навч. посібн. – Івано – Франківськ, видавництво ІФНТУНГ, 2008. – 160 с.
86. Особливості обліку витрат за національними стандартами // Все про бухгалтерський облік. – 2000. - №12. – с. 11-16.
87. Островська Г. Й. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 576 с.
88. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект. – Тернопіль: Астон, - 2009. – 288с.
89. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – Львів: ЛБІ НБУ, 2009. – 265 с.
90. Партин Г.О., Загородній А.Г., Ясінська А.І. Управлінський облік: Навч.-метод. посіб. — К.: Знання, 2006. — 235 с.

91. Пархоменко В.М., Баранцев П.П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні. План рахунків. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку – Луганськ, “Промдрук” ДСД “Лугань”, 2008.

92. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб’єктів господарювання. Підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 454 с.

93. Примак Т.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.: Вікар, 2008. – 176 с.

94. Пушкар М.С., Гавришко Н.В., Романів Р.В. Історія обліку та контролю господарської діяльності: Навчальний посібник. – Тернопіль: Тернопільська академія народного господарства. Видавництво “Карт – бланш”, 2009. – 167с.

95. Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Контролінг - інформаційна система стратегічного менеджменту: монографія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 370с.

96. Пушкар М.С. та інші. Історія бухгалтерського обліку: Конспект лекцій. - Тернопіль: Карт-бланш, 2008.-160 с.

97. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. – Тернопіль: Карт – бланш, 2009. – 628 с.

98. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. - Минск: ООО “Новое знание”, 2008. - 688 с.

99. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: [навч. посібн.] / І.Б. Садовська. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2009. – 632 с.

100. Садовська І.Б., Михалевич С.Г. Фінансовий облік: [навч. посібн.] / І.Б.Садовська, С.Г.Михалевич. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2010. – 548 с.

101. Скирпан О.П., Палюх М.С. Бухгалтерський облік: Навч. посібник: Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 496 с.

102. Скотнікова Л. П., Миланич Т. А., Солодовнік О. О. Бухгалтерський облік і фінансова звітність на підприємстві: Навчально-методичний посібник. – Х.: ВД „ІНЖЕК ”, 2009. – 328с.

103. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – Київ: ЦУЛ, 2082. – 460 с.
104. Слюсарчук Л.І. Облік і аналіз виробництва та продажу готової продукції. (Методолого-прикладний аспект) – К.: “Альтерпрес”, 2007.- 258 с.
105. Совінський В.С. Бухгалтерський фінансовий облік: Практичний посібник. – Тернопіль: Ерудит, 2009. – 274 с.
106. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 496 с.
107. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. - 3-є вид., перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2005. - 578 с.
108. Сопко В. та ін. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник . – Тернопіль: Астон, 2009. – 496с. 68..Сук Л. Облік доходів і результат діяльності // Бухгалтерія в сільському господарстві 2006. №10с.2-24.
109. Сук Л. Облік витрат по організації виробництва // Бухгалтерія в сільському господарстві 2006. №11с.2-16.
110. Сухарева Л.А., Петренко С.Н. Контроллинг — основа управления бизнесом. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2007. — 208 с.
111. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: ЛБІ НБУ, 2000. – 485 с.
112. Твердомед А. Доходы и расходы в новом бухгалтерском учете // Весник бухгалтера и аудитора Украины. – 2000. - №2. – с. 12-19.
113. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник – 2 – ге вид. доп. і перероб. – К.: Алерта 2007. – 954 с.
114. Ткаченко. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. – Київ, 2008р.
115. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. Підручник. – К.: А.С.К., 2009. – 784 с.
116. Управленческий учет: Учеб. пособ. / Общ. ред. А.Д. Шеремета. — 2-е изд., испр. — М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2007. – с. 512.

117. Уткіна Н.В. Економічна сутність “контролю” / Уткіна Н.В. // Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку : міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 жовт. 2007 р. — К. : КНЕУ, 2007.— С. 263–265.

118. Уткіна Н.В. Методика схематичного викладання теми “Облік фінансових результатів” / Уткіна Н.В. // Індивідуалізація навчального процесу як провідна складова модернізації вищої економічної освіти : наук. метод. конф., 31 січ.–02 лют. 2006 р. — У 2 т. — К. : КНЕУ, 2006. — Т. 1. — С. 382–384 .

119. Фаріон І. Д., Гладчак Н. В. Організація обліку, аналізу і контролю: Навчальний посібник для студентів спеціальності “Облік і аудит” освітньо – кваліфікаційного рівня “магістр” денної та заочної форм навчання / за ред. докт. екон. наук, проф. Фаріона І. Д. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 556 с.

120. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. – К.: Ельга, Ніка – Центр, 2008. – 360 с.

121. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2010. – 268 с.

122. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2007. – 384 с.

123. Фінансова діяльність підприємства: Підручник / Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов Г.І., Петрова К.Я. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2009. – 384 с.

124. Фінансовий облік. Навчальний посібник / За ред. В. К. Орлової, М. С.Орлів, С. В. Хоми. – 2 –ге вид. доп. і перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 510 с.

125. Фінансовий облік: навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – К.: Знання, 2010. – 631 с. (Вища освіта ХХІ ст.)

126. Фінансовий облік: Навч. посібн. / О. П. Скирпан, М.С. Палюх: ТНЕУ. – Т., 2008. – 407 с.

127. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей/ Герасим, Кізима, Зайчук та ін. Тернопіль Астон, 2007р.
128. Хорват П. Концепция контроллинга. Управленческий учет. Система отчетности. бюджетирование: Пер. с нем. / Общ. ред. В. Толкача — М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. — 265 с.
129. Хоргрен Ч., Фостер Д. Бухгалтерський облік: управлінський аспект. – М.: Фінанси і статистика, 2012. – 416 с.
130. Н.І.Ценклер, Й.Д.Шляхта, Г.Г.Штулер. Довідник з бухгалтерського обліку. – Ужгород, Інформаційно-видавниче агенство “Іва”, 2008. Із серії “Бібліотека ділової людини”. – актуальні матеріали з основних питань бухгалтерського обліку.
131. Церетелі Л. Нові проводки. Довідник для кожного бухгалтера // Все про бухгалтерський облік. - 2008. - № 27. - С. 4-10.
132. Чебанова Н.В. та Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік. – Київ: Академія, 2008. – 672 с.
133. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік. Посібник, К.: видавничий центр “Академія” – 2010, 670 с.
134. Череп А.В. Методи управління витратами виробництва продукції та їх порівняльний аналіз / А.В.Череп, І.О.Лазнева // Формування ринкових відносин в Україні. 2005. – №11. – с. 67 –72.
135. Шайкан А. В. Облік та аналіз витрат і доходів за центрами відповідальності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, економічний аналіз та аудит» / А. В. Шайкан. – К., 2008. – 21 с.
136. Шандова Н.В. Створення ефективної системи управління витратами підприємства // Фінанси України. – 2008. - №7. – С.97-101.
137. Шеремет О. 1С: Бухгалтерія для України. Облік витрат і визначення фінансового результату // Податки та бухгалтерський облік. – 2008. – 26 трав. (№42). – с. 38-43.

138. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економічних учень: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання – Прес, 2009. – 514 с.
139. Якість економічного зростання: Пер. з англ. / В. Томас, М. Дайламі, А. Дарешвар та інш.: Наук. ред. пер. О. Кілієвич. – К.: Основа, 2008. – 350с.
140. Яремко І.Й. Економічні категорії в методології обліку: Монографія. – Львів: Каменяр, 2008. – 192с.
141. Яругова А. Управлінський облік. – М.: Фінанси і статистика, 2008. – 240 с.

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту
Кафедра обліку у виробничій сфері

Телезин Оксана Ярославівна

ОБЛІК ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ ВІД ФІНАНСОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Спеціальність 8.03050901 – облік і аудит

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

Частина 2

ДОДАТКИ

Тернопіль – 2013

ДОДАТОК А

Додаток
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

**ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Підприємство Приватне підприємство «Рембудсервіс-Газ»
Територія м. Івано-Франківськ
Організаційно-правова форма господарювання
Орган державного управління _____
Вид економічної діяльності будівництво інших споруд
Середня кількість працівників 11
Одиниця виміру : тис. грн.
Адреса м. Івано-Франківськ, вул. Височана 47

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ
за КОАТУУ
за КВФ
за СПОДУ
за КВЕД

Коди		
2012	01	01
34077652		
2610100000		
10		
45.21.6		

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Форма N 1-м

Код за ДКУД 1801006

1. Баланс на 1 Січня 2012 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	020	-	-
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	64.3	54.5
первісна вартість	031	78.5	89.3
знос	032	(14.2)	(34.8)
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035	-	-
первісна вартість	036	-	-
накопичена амортизація	037		
Довгострокові фінансові інвестиції	040	-	-
Інші необоротні активи	070	-	-
Усього за розділом I	080	64.3	54.5
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	480.6	562.4
Поточні біологічні активи	110	-	-
Готова продукція	130	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	-	-
первісна вартість	161	-	-
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	170	65.2	421.5
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	21.0	143.2
Поточні фінансові інвестиції	220	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	43.5	144.5
у тому числі в касі	231		
в іноземній валюті	240	-	-
Інші оборотні активи	250	-	-
Усього за розділом II	260	610.3	1271.6
III. Витрати майбутніх періодів	270	-	-
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	-	-
Баланс	280	674.6	1326.1

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	0.1	0.1
Додатковий капітал	320	-	-
Резервний капітал	340	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	52.3	299.5
Неоплачений капітал	360		
Усього за розділом I	380	52.4	299.6
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430	-	-
III. Довгострокові зобов'язання	480	-	-
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	-	-
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	481.0	932.4
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550	-	-
зі страхування	570	-	2.2
з оплати праці*	580	18.3	4.4
Інші поточні зобов'язання	610	122.9	87.5
Усього за розділом IV	620	622.2	1026.5
V. Доходи майбутніх періодів	630	-	-
Баланс	640	674.6	1236.1

ДОДАТОК Б

Форма N 2-м

Код за ДКУД

1801007

2. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ
за 2012 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	5776.2	4503.4
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	020	(962.7)	(750.6)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (010-020)	030	4813.5	3752.8
Інші операційні доходи	040	-	-
Інші звичайні доходи	050	3.3	161.0
Разом чисті доходи (030 + 040 + 050)	070	4816.8	3913.8
Збільшення(зменшення)залишків незавершеного виробництва і готової продукції	080	-	-
Матеріальні затрати	090	(2840.3)	(1912.2)
Витрати на оплату праці	100	(193.6)	(200.0)
Відрахування на соціальні заходи	110	(71.8)	(73.6)
Амортизація	120	(20.5)	(14.2)
Інші операційні витрати	130	(1394.5)	(1702.4)
Собівартість реалізованих товарів	140	(34.4)	
Інші звичайні витрати	150	(5.8)	
Надзвичайні витрати	160		
Податок на прибуток	170	(8.7)	(2.8)
Разом витрати (090 + 100 + 110+120+130+140+150+-080+160+170)	180	(4569.6)	(3905.2)
Чистий прибуток (збиток) (070 -180)	190	(247.2)	(8.6)
Забезпечення матеріального заохочення	195	-	-

Керівник

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

ДОДАТОК В

Критерії оцінки фінансової звітності

№ п/п	Найменування критерію	Зміст
1	Існування	Перевіряється актив або зобов'язання реально існує на певну дату
2	Права і зобов'язання	Перевіряється актив або зобов'язання відноситься до перевіряється підприємству на певну дату
3	Виникнення	При виникненні операції були віднесені на відповідну дату і мають відношення до перевіряється підприємству
4	Повнота	В обліку підприємства, що перевіряється немає неврахованих активів, зобов'язань, операцій або подій господарської діяльності, а також нерозкритих статей
5	Вартісна оцінка	Всі активи і зобов'язання відображаються за відповідною балансовою вартості
6	Вимірювання	Всі операції обліковуються за відповідним сумами, а доходи і витрати відносяться до відповідного періоду
7	Представлення і розкриття	Перевіряюча стаття фінансової звітності розкривається, класифікується і характеризується у відповідності з вимогами до складання фінансової звітності

ДОДАТОК Д

ЛИСТ-ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПРО ЗГОДУ НА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ

Шановний Храбатин Р.В., офіційно підтверджуємо прийняття Вашої пропозиції про проведення аудиторської перевірки доходів та витрат від фінансової діяльності, а також достовірності їх відображення в бухгалтерській звітності ПП «Рембудсервіс-Газ».

Згідно з діючими положеннями та нормами аудиту перевірці будуть піддані звіт про фінансові результати, Примітки до фінансової звітності, реєстри бухгалтерського обліку та окремі первинні документи за період з 28 січня 2006 року по 23 лютого 2012 року.

Аудит проводиться нами відповідно до вимог Закону України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р. і Міжнародних стандартів аудиту в Україні.

Метою аудиту є висловлення думки аудиторської організації про достовірність бухгалтерської звітності в статтях доходів, витрат і фінансового результату від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства ПП «Рембудсервіс-Газ».

Для обґрунтування своїх висновків ми використовуємо ряд тестів і процедур перевірки достовірності та достатності облікової інформації, стану внутрішнього контролю, у реалізації яких сподіваємося на допомогу працівників Вашої організації.

Через великий обсяг підлягають аудиту документів, вибіркового характеру тестів та інших властивих аудиту обмежень є певний ризик невиявлення окремих помилок і неточностей. Ми зробимо все, щоб звести цей ризик до розумного мінімуму, але гарантувати абсолютну точність висновків не можемо. Про виявлені відхилення в бухгалтерському обліку та звітності від встановленого порядку, так само як про виявлені нами факти навмисних спотворень бухгалтерської звітності, Ви будете проінформовані нашим письмовим звітом.

Крім того, ми можемо надати Вам наступні додаткові послуги за Вашим дорученням: бухгалтерське, правове, управлінське та правове консультування, сертифікація бухгалтерів.

Ми будемо нести відповідальність за наданим послугам в порядку, визначеному чинним законодавством про аудиторську діяльність та договором на проведення аудиту. Ми беремо на себе зобов'язання з дотримання комерційної таємниці Вашої організації.

Нагадуємо Вам про відповідальність виконавчого органу ПП «Рембудсервіс-Газ» за складання бухгалтерської звітності, включаючи відповідне відображення первинних даних обліку, забезпечення адекватності бухгалтерських записів і внутрішнього контролю, вибір і застосування облікової політики.

Ми просимо від керівництва ПП «Рембудсервіс-Газ» письмового підтвердження достовірності та повноти представленої для аудиту інформації.

Сподіваємося на всебічно співпрацю з Вашим персоналом і на те, що в наше розпорядження будуть надані бухгалтерська документація, комп'ютерні бази даних і будь-яка інша інформація, необхідна нам для проведення повноцінної аудиторської перевірки.

Вашим обов'язком також є напрямок в адреси дебіторів і кредиторів листів про підтвердження (не підтвердження) ними відповідної заборгованості по підтвердженому нами переліком.

Розраховуємо, що на наших співробітників не буде чинитися тиск в будь-якій формі з метою зміни нашої думки про достовірність Вашої бухгалтерської звітності. Порушення даної умови є згідно прийнятим в аудиті нормам підставою для дострокового припинення нами договору на проведення аудиту.

Вартість послуг, що надаються визначається в залежності від часу, необхідного для проведення аудиту, виходячи з погодинних ставок, що застосовуються ПП «Рембудсервіс-Газ».

Оплата окремих видів робіт може змінюватися у відповідності зі ступенем відповідальності, досвідом і необхідним рівнем кваліфікації аудиторів. Порядок і строки здійснення розрахунків будуть визначені в договорі на проведення аудиту.

Просимо Вас підписати та повернути прикладену копію даного листа із зазначенням її відповідності Вашого розуміння угод з аудиту грошових коштів або направити нам зауваження щодо його змісту.

Керівник аудиторської фірми

ТОВ «Елітаудіт»

Ілларіонов Д.А.

З умовами проведення аудиторської перевірки достовірності бухгалтерської звітності згоден.

Керівник

ПП «Рембудсервіс-Газ»

Храбатин Р.В.

ДОДАТОК Е
ДОГОВІР НА ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ
ЗВІТНОСТІ

«27» січня 2012 р. м. Івано-Франківськ

Суб'єкт аудиторської діяльності Україна, незалежна Аудиторська фірма **Товариство з обмеженою відповідальністю Аудиторська фірма «Елітаудіт»** (Свідоцтво про внесення до Реєстру аудиторських фірм та приватно аудиторів Аудиторської палати України № 0449, Рішення АПУ від 26 січня 2011 року № 158), далі за текстом **Виконавець**, в особі Директора фірми Ілларіонова Дмитра Олександровича, що діє на підставі Статуту Товариства, з одного боку і суб'єкт підприємницької діяльності ПП **«Рембудсервіс-Газ» в особі директора Храбатина Р.В.**, що діє на підставі статуту далі іменованій **Замовник** з іншого боку, відповідно до чинного законодавства України уклали цей договір про наступне:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1 Замовник доручає, а Виконавець бере на себе зобов'язання здійснити аудиторську перевірку фінансової звітності Замовника у відповідності до вимог чинного законодавства України.

1.2 Аудиторська перевірка охоплює діяльність Замовника, результати якої відображені у його звітності, за період з **«28» січня 2012 року по «23» лютого 2012 року.**

1.3 Початок робіт за погодженням сторін, закінчення робіт за погодженням сторін.

Виконувані за цим договором роботи Виконавця включають в себе:

- проведення документальних перевірок;
- виявлення помилок і невідповідностей в обліку;
- надання письмових рекомендацій щодо юридично допустимим методам;
- виправлення помилок в обліку;

- надання Замовнику посилань та тестів нормативних документів, що регулюють питання обліку, за якими виявлено помилки в документації Замовника;
- надання додаткових методичних рекомендацій щодо попередження типових помилок, виявлених у процесі проведення перевірки.

1.4 Мета аудиту - висловлення незалежної аудиторської думки у вигляді аудиторського висновку стосовно відповідності фінансової звітності Замовника вимогам чинного законодавства, прийнятій обліковій політиці, адекватності відображення результатів господарювання за відповідний період.

1.5 Масштаб аудиту: перевірка буде здійснюватися шляхом застосування загальнонаукових та спеціальних методів контролю та аудиторських процедур отримання достатніх аудиторських доказів за національними (або міжнародним стандартам аудиту) в повному обсязі, необхідному для формування аудиторського висновку (незалежної професійної думки) з урахуванням межі суттєвості. Надана Замовником інформація, а також отримані в ході перевірки дані будуть перевірятися на наявність та одночасно відсутність істотних (матеріальних) розбіжностей між показниками звітності та даними бухгалтерського обліку Замовника.

1.6 Для досягнення мети цього Договору Замовник, в межах своєї компетенції, забезпечує Виконавцю можливість отримання будь-якої інформації з будь-яких джерел, необхідної останньому для якісного виконання взятих на себе за цим договором зобов'язань.

2. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ І ВАРТІСТЬ РОБІТ

2.1 Договір набуває чинності з моменту його підписання і діє до 23 лютого 2012р.

2.2 За виконання робіт за цим договором Замовник сплачує Виконавцю винагороду у розмірі 12000 гривень з ПДВ (прописом) *дванадцять тисяч гривень*, перелічивши його на рахунок Виконавця у банку.

2.3 Оплата роботи Виконавця здійснюється Замовником незалежно від характеру аудиторського висновку відповідно до умов п.2.2 цього Договору.

3. ПОРЯДОК ЗДАЧІ ПРИЙОМУ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ

3.1 Результатом робіт по цьому договорі сторони визнають належне професійне судження Виконавця про відповідність звітності Замовника вимогам облікової політики та вимогам чинного законодавства з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

3.2 Результат робіт за цим договором приймається і оплачується Замовником у формі аудиторського висновку, незалежно від його виду, складеного в друкованому вигляді у відповідності до вимог Національних нормативів аудиту.

3.3 В ході робіт і по завершенню Виконавець знайомить Замовника з попередніми результатами перевірки (попередні висновки). Попередні висновки не є офіційними. Вони можуть обговорюватися Замовником та Виконавцем з залученням третіх осіб. Після закінчення терміну дії договору (або раніше) Виконавець у триденний термін надає Замовнику офіційний текст аудиторського висновку (висновку), яке повинно бути завірене печаткою Виконавця. Укладання (висновок) передається у друкованому виді в одному екземплярі. Другий примірник зберігається у Виконавця протягом календарного року.

3.4 Аудиторська гарантія. Під аудиторською гарантією сторони розуміють надійність суджень (незалежної професійної думки) Виконавця з предмету цього договору для використання їх Замовником або третіми особами. Абсолютна аудиторська гарантія відповідно до Національних стандартів аудиту не надається.

3.5 В разі незгоди Замовника з видом висновку або його окремими положеннями, суперечки з цих питань вирішуються в судовому порядку. При цьому Замовник зобов'язаний письмово повідомити Виконавця про незгоду з висновком.

4. ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

4.1 Виконавець в ході перевірки та за її результатами зобов'язаний:

- Дотримуватися вимог чинного законодавства України, Національних (або Міжнародних) нормативів (стандартів) аудиту, Кодексу професійної етики аудитора України;
- Уникати публічної оцінки дій посадових осіб Замовника або персоналу, власників (учасників) та не використовувати закрите за рішенням Замовника дані в засобах масової інформації;
- Зберігати комерційну таємницю відносно отриманої в ході перевірки інформації;
- Дотримуватися доброзичливості і нейтральності по відношенню до персоналу Замовника та його діяльності в цілому;
- Доводить до відома керівництво Замовника про суттєві невідповідності (відхилення) безпосередньо після їх виявлення та ідентифікації в ході перевірки.

4.2 Замовник в ході перевірки та за її результатами зобов'язаний:

- Забезпечити Виконавцю доступ до будь-якої інформації, необхідної останньому для виконання робіт за цим договором;
- Сприяти отриманню в разі потреби інформації від третіх осіб;
- Своєчасно і в повному обсязі надавати Виконавцю усі необхідні йому для перевірки дані, реєстри обліку, звітність, адміністративні та інші документи;
- Не втручатися в методику перевірки, організацію роботи персоналу Виконавця та відмовитися від тиску на Виконавця з метою зміни його професійної думки;
- Своєчасно прийняти та сплатити роботу Виконавця по цьому договору у відповідності з його умовами.

5. ПРАВА СТОРІН

5.1 Кожна з сторін цього договору має право припинити його дію. Для цього одна з сторін повинна письмово повідомити іншу сторону про наміри припинити роботи за цим договором з обґрунтованим поясненням свого

рішення. При цьому сторона-ініціатор припинення дії договору повинна здійснити повідомлення другої сторони не пізніше, ніж за три дні до початку робіт. Якщо цей термін буде порушено, то сторона-ініціатор припинення дії договору виплачує іншій стороні договору неустойку в розмірі 10% від загальної вартості робіт згідно п.2.1 цього договору.

5.2 За письмовою згодою сторони можуть припинити дію цього договору без взаємних фінансових (матеріальних) компенсацій.

6.ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

6.1 Відповідальність Виконавця регламентується Законом України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р., а також іншим чинним законодавством України.

6.2 Замовник та Виконавець несуть відповідальність за дотримання своїх обов'язків (розділ 4), викладених у цьому договорі.

6.3 Виконавець несе майнову відповідальність перед Замовником у розмірі фактично заподіяної шкоди в розмірі умисних дій.

6.4 Відповідальність за дотримання порядку ведення бух.обліку, визначеного законодавством України, своєчасне та повне надання бухгалтерської звітності користувачам та аудиторам покладається на Замовника.

6.5 Керівництво господарюючого суб'єкта (Замовника) відповідно до Закону України несе персональну відповідальність за повноту та достовірність бухгалтерських та інших документів, що надаються аудиторю для проведення аудиту.

У разі виявлення фактів недостовірності або неповноти бухгалтерських документів, Виконавець зобов'язаний повідомити Замовника не пізніше дня зачі робіт або надання інших послуг.

6.6 Виконавець не несе відповідальності за повноту та достовірність бухгалтерських та інших документів Замовника, наданих аудиторю для проведення аудиту.

6.7 Виконавець не несе відповідальності за вхідні залишки при першому проведенні аудиту, а також якщо попередні перевірки проводилися іншими аудиторами.

6.8 Замовник несе повну відповідальність за невиконання або неналежне виконання рекомендацій Виконавця і за ризик понесеного збитку внаслідок невиконання цих рекомендацій.

6.9 За прострочення розрахунку Замовник сплачує штрафні санкції в розмірі одного відсотка за кожен день затримки, але не більше 50% від загальної суми платежу. Сплата штрафних санкцій не звільняє від виконання договірних зобов'язань і проведення остаточних розрахунків.

6.10 При відмові від послуг Виконавця з причин, не передбачених умовами цього договору, Замовник сплачує Виконавцю штраф у розмірі 2000грн., який Виконавець залишає у своєму розпорядженні.

6.11 Виконавець несе відповідальність за шкоду, завдану Замовником внаслідок порушення Виконавцем норм і стандартів аудиту та вимог до якості роботи.

6.12 Неврегульовані в процесі переговорів розбіжності між Замовником та Виконавцем вирішуються у судовому порядку.

7. ІНШІ ОСОБЛИВІ УМОВИ

7.1 Замовник додатково несе відповідальність за достовірність наданої Виконавцю інформації, її повноту, точність та правильність оформлення (доказову та юридичну силу наданих документів); за виявлені в ході перевірки відхилення від вимог чинного законодавства, облікової політики та методології обліку; за фінансові результати та звітність по ним; за початкові залишки на рахунках бухгалтерського обліку та показники звітності, які не перевірялися до цієї перевірки або перевірялися іншими аудиторами; за невиконання пропозицій аудиторів по усуненню виявлених невідповідностей, за законність здійснених господарських операцій; за повноту і достовірність договірного та адміністративного забезпечення своєї господарської

діяльності ; за прийняті управлінські рішення за результатами робіт за цим договором.

7.2 У зв'язку з сутністю перевірки та притаманними аудиту обмеженнями, існує ймовірність та можливість того, що окремі, навіть суттєві відхилення можуть бути не виявлені в ході перевірки, за що у відповідності з Національними нормами аудиту Виконавці відповідальності не несе.

8. РЕКВІЗИТИ СТОРІН

Замовник:

Виконавець:

ДОДАТОК Ж

Вплив рівня спотворень і порушень вимог нормативних документів на формування думки аудитора про достовірність фінансової звітності

Рівень виявлених спотворень (кількісна сторона суттєвості), тис. грн.	Оцінка відхилень порядку ведення обліку та підготовки звітності від вимог нормативних документів (якісна сторона суттєвості)	Думка аудитора про достовірність фінансової звітності
1. <12,976	Несуттєві	звітність є достовірною у всіх істотних відносинах
2. > 12,976	Мають суттєвий характер	Звітність не може бути визнана достовірною у всіх істотних відносинах
3. <12,976>	Однозначно не можуть бути визнані суттєвими	Аудитор приймає рішення про висловлення думки про достовірність звітності із застереженнями

ДОДАТОК І

Тест власного ризику

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ					
I. Загальний стан економіки і галузі					
1	Чи постраждали внутрішні ринки підприємства від високого рівня інфляції		+		
2	Приймалися чи закони і підзаконні акти, що негативно впливають на бізнес клієнта		+		
3	Чи є процентні ставки високими для потреб підприємства в кредитах		+		
4	Чи вплинули негативно на бізнес клієнта наступні фактори:				
	• збільшення кредитних ставок		+		
	• зміна грошової маси в обліку		+		
	• курс НБУ іноземних валют		+		
II. Економічний і фінансовий стан галузі					
5	Чи є продукція даної галузі швидко зіпсованою		+		
6	Чи має галузь високу конкурентоспроможність		+		
7	Зафіксовано чи в галузі незвичайне кількість банкрутств		+		
III. Користувачі фінансової звітності					
8	Чи буде подаватися фінансова звітність подаватися до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку		+		
9	Чи буде фінансова звітність подаватися власникам		+		
ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ					
I. Керівництво підприємства					
1	Прагне керівництво отримувати <u>прибуток</u> , враховуючи необхідність виправдання прогнозів, отримання частини від прибутку	+			
2	Домінуючу роль в управлінні відіграють: <ul style="list-style-type: none"> • одна людина (хто) • кілька людей 			Будиш В.П.	

ДОДАТОК К

Підприємство ПП «Рембудсервіс-Газ»

Період перевірки 28.01.12.-23.02.12 р.

Аудиторська фірма АФ «Елітаудіт»

ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

№ п/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1.	Чи є на підприємстві служба внутрішнього контролю	+			
2.	Кому підпорядкована ця служба: - Головному бухгалтеру; - Раді директорів; - Керівництву; - Інше	+			
3.	Хто розробляє політику внутрішнього контролю				гол. бухг.
4.	Чи є на підприємстві взаємозамінність		—		
5.	Як часто відбувається <u>підвищення кваліфікації</u> працівників				1 раз на 3 роки
6.	Вимоги до працівників внутрішнього контролю				В \ о. досвід роботи
7.	На підприємстві служба внутрішнього контролю використовує: - Типові форми документів; - Розроблені самостійно; - Інше	+			
8.	Чи перевіряється фінансова звітність службою внутрішнього контролю до затвердження керівником	+			
9.	Формуються і надаються керівництву звіти служби внутрішнього контролю		-		
10	Чи проводяться ревізійною комісією перевірки системи обліку та фінансової звітності		-		

Керівник аудиторської організації _____

Керівник аудиторською групою _____

ДОДАТОК Л
Загальний план аудиту

Організація, яка перевіряється ПП «Рембудсервіс-Газ»

Період аудиту 28.01.12 - 23.02.12 р.

Кількість людино-годин на перевірку 210 Л-год.

Керівник аудиторської перевірки Ілларіонов Д. А.

Запланований аудиторський ризик 5 %

Запланована суттєвість 12976 тис.грн.

Загальний план аудиту

№ п / п	Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	Збір необхідної інформації про економічний суб'єкт	28.01.12-30.01.12	Ілларіонов Д.А. Нетрібенко О.А. Аліфанов Р. В.	
2	Інструктування членів аудиторської групи про їх обов'язки, ознайомлення їх з фінансово-господарської діяльністю екон. суб'єкта, а також із загальним планом аудиту	31.01.12	Ілларіонов Д.А.	
3	Попереднє планування, <u>оцінка</u> ризику і суттєвості	01.02.12-02.02.12	Ілларіонов Д.А.	
4	Аудит системи внутрішнього контролю обліку доходів, витрат від фінансової діяльності	03.02.12-04.02.12	Нетрібенко О.А. Аліфанов Р. В.	
5	Аудит окремих статей фінансової звітності за доходами, видатками та фінансового результату від інвестиц. діяльності	04.02.12-19.02.12	Нетрібенко О.А.	
6	Аудит окремих статей фінансової звітності за доходами, видатками та фінансового результату від фінансової діяльності	04.02.12-17.02.12	Аліфанов Р. В.	
7	Контроль керівника групи за виконанням плану і якістю роботи аудиторів і асистентів, за веденням ними робочої документації і належним оформленням результатів аудиту.	17.02.12-20.02.12	Ілларіонов Д.А.	
8	Узагальнення результатів аудиторської перевірки, складання аудиторського висновку і звіту.	20.02.12-23.02.12	Ілларіонов Д.А.	

Керівник аудиторської фірми _____

Керівник аудиторської перевірки _____

ДОДАТОК М

ТОВ АФ «Елітаудіт»
м.Івано-Франківськ,
вул. Шевченка 52,
№ сертифіката 3557804 від 5.12.2002г.
р/р 262382800011411, в банку «Фінанси і кредит», МФО 327525

Аудиторський звіт

про результати перевірки обліку доходів та витрат від фінансової діяльності на ПП «Рембудсервіс-Газ»

Керівнику ПП «Рембудсервіс-Газ» Храбату Р.В.

Аудиторами фірми «Елітаудіт» проведена оцінка достовірності обліку доходів, витрат і фінансового результату від інвестиційної та фінансової діяльності на ПП «Рембудсервіс-Газ» за 2011р. Під час аудиторської перевірки були перевірені: первинні документи, дані аналітичного і синтетичного обліку, бухгалтерські регістри, фінансова звітність з 01.01.2011р. по 31.12.2011р. Проаналізовано бухгалтерські принципи, що використовувалися на підприємстві, розглянуті методи оцінки звітності в цілому.

Адміністрація підприємства несе повну відповідальність за повноту інформації, відображеної у звіті, а також за збереження фінансових документів та облікових даних.

Аудиторською фірмою «Елітаудіт» була проведена оцінка системи ВГК. Встановлено, що в її функціонуванні є ряд недоліків, в т.ч. відсутність аналітичного обліку доходів, що ускладнює проведення контролю відповідних операцій.

У ході аудиторської перевірки були виявлені ряд помилок, які не є суттєвими і відповідно не можуть спотворити дані звітності підприємства. Перелік помилок, їх зміст і посилання на порушені нормативно-правові акти наведені далі. Далі рекомендації щодо їх виправлення.

Виявлено помилки:

- Не відображені в первинних документах причини списання необоротного активу, що є підставою для оподаткування балансової вартості ліквідованого об'єкта в сумі 7000 грн. Порушено принцип Закону України «Про оподаткування прибутку підприємства»;

- Недостовірне відображення і невірний розрахунок рентних платежів за користування об'єкта фінансової оренди, сума фінансових витрат у бухгалтерському обліку підприємства перевищує необхідну суму на 86640грн., Що тягне за собою зниження оподаткованого прибутку. Порушено принцип П (С) БО 14 «Оренда».

Більшість помилок виникло через недостатньо ефективної організації системи документообігу підприємства, недостатній організації створення, передачі і контролю первинної документації підприємства. У зв'язку з цим рекомендуємо керівництву підприємства формалізувати процедури створення та обробки документів, закріпивши їх відповідними інструкціями і

провівши навчання співробітників підприємства. Рекомендуємо підвищити відповідальність працівників підприємства за правильність відображення операцій на рахунках обліку, провести заходи щодо підвищення кваліфікації окремих працівників бухгалтерії. Щодо організації облікового процесу рекомендуємо визначити посадові обов'язки співробітників підприємства, затвердити схему документообігу, терміни і порядок складання та надання документації на підприємстві.

Ми наполегливо просимо Вам внести запропоновані виправлення в облікові записи - тільки в цьому випадку Ми зможемо надати Вам позитивний аудиторський висновок.

Директор АФ «Елітаудіт» _____ Ілларіонов Д.А.

Директор ПП «Рембудсервіс-Газ» _____ Храбатин Р.В.

ДОДАТОК Н
Висновок незалежного аудитора АФ «Елітаудіт»
Про достовірність ведення обліку доходів, витрат і фінансового
результату від інвестиційної та фінансової діяльності на ПП
«Рембудсервіс-Газ»

Аудиторською фірмою «Елітаудіт» проведена перевірка достовірності фінансової звітності в статтях витрат, доходів та фінансового результату від інвестиційної та фінансової діяльності, що складається їх Звіту про фінансові результати ПП «Рембудсервіс-Газ» за 2011р., Приміток до річної фінансової звітності за 2011 рік, доповнень до приміток фінансової звітності за 2006 рік, які додаються до цього висновку. Відповідальність за дану звітність несе керівництво ПП «Рембудсервіс-Газ». Аудитор несе відповідальність за висловлення думки щодо достовірності відображення обліку доходів, витрат і фінансового результату від інвестиційної та фінансової діяльності у зазначеній фінансовій звітності.

Ми провели аудиторську перевірку відповідно до Міжнародних стандартів і практики аудиту та Вимогами до аудиторського висновку, затвердженими рішенням ДКЦП та ФР від 17.11.2004 № 484. Ці стандарти зобов'язують нас планувати і проводити аудиторську перевірку таким чином, щоб забезпечити достатню впевненість у відношенні того, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень. Аудиторська перевірка включає отримання на основі проведення тестів, доказів, що підтверджують дані фінансової звітності. Аудит також включає дослідження принципів бухгалтерського обліку, використовуваних керівництвом, а також оцінку загального подання фінансової звітності. Ми вважаємо, що проведена нами аудиторська перевірка дає достатньо підстав для висловлення незалежної професійної думки.

На нашу думку інформація про доходи та витрати від фінансової діяльності відображена у фінансовій звітності ПП «Рембудсервіс-Газ» достовірно в усіх суттєвих аспектах і об'єктивно відображає достовірну картину фінансового положення підприємства станом на 01.04.2012р.

ТОВ АФ «Елітаудіт»
м.Івано-Франківськ,
вул. Шевченка 52,
№ сертифіката 3557804 від 5.12.2002г.
р/р 262382800011411, в банку «Фінанси і кредит», МФО 327525

Директор АФ «Елітаудіт» _____ Ілларіонов Д.А.

Директор ПП «Рембудсервіс-Газ» _____ Храбатин Р.В.